

Ankestyrelsens undersøgelse på
plejefamilieområdet. Delrapport 2.

Plejefamiliers vilkår: Uddannelse, supervision og aflønning

September 2017

Ankestyrelsen

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Forord	1
1 Sammenfatning	3
1.1 Grundkurser	3
1.2 Efteruddannelse	4
1.3 Supervision og anden faglig støtte	5
1.4 Tilstrækkeligheden af støtten til plejefamilierne	6
1.5 Vederlag og dækning af øvrige omkostninger	7
2 Grundkurser	9
2.1 Tilrettelæggelse af grundkurser	9
2.2 Deltagelse i grundkurser	13
2.3 Årsager til manglende deltagelse i grundkurser	16
3 Efteruddannelse	21
3.1 Tilrettelæggelse af efteruddannelse	21
3.2 Deltagelse i efteruddannelse	30
3.3 Årsager til manglende deltagelse i efteruddannelse	35
4 Supervision og anden faglig støtte	43
4.1 Definition af supervision	43
4.2 Kommunernes tilrettelæggelse af supervision og anden faglig støtte	44
4.3 Plejefamiliernes oplevelse af supervisionen	51
4.4 Akut støtte	53
5 Tilstrækkeligheden af støtten til plejefamilierne	59
5.1 Plejefamiliernes vurdering	59
5.2 Kommunernes vurdering	62
5.3 Socialtilsynenes vurdering	67
5.4 Brug af kommunale plejefamilier – og mangel på samme	72
6 Vederlag og dækning af øvrige omkostninger	74
6.1 Vederlag	74
6.2 Dækning af faste og øvrige udgifter	76
6.3 To eksempler	79
Bilag 1 Tabeller	81
Bilag 2 Metode	90

Forord

Ankestyrelsen har på vegne af Børne- og Socialministeriet gennemført en undersøgelse af døgnplejefamiliers vilkår i form af uddannelse, supervision og aflønning. I denne rapport præsenterer vi undersøgelsens resultater.

Rapporten er baseret på fire datakilder:

- Spørgeskemabesvarelser fra 1309 plejefamilier, der i december 2016 havde 0-17 årige børn og/eller unge anbragt i døgnpleje
- Spørgeskemabesvarelser fra 95 kommuner
- Interview med nøglepersoner fra otte udvalgte kommuner
- Interview med repræsentanter fra hvert af de fem socialtilsyn

Den omhandler alle plejefamilier, der på undersøgelsestidspunktet var aktive og godkendt til døgnpleje, inden for alle typer af plejefamilier:

- Generelt godkendte almindelige plejefamilier (serviceloven (SEL) §§ 66, nr.1 og 66a, nr.1)
- Generelt godkendte kommunale plejefamilier (SEL §§ 66, nr.2 og 66a, nr.1)
- Konkret godkendte almindelige plejefamilier (SEL §§ 66, nr.1 og 66a, nr.2)
- Konkret godkendte kommunale plejefamilier (SEL §§ 66, nr.2 og 66a, nr.2)
- Netværksplejefamilier (SEL §§ 66, nr.3 og 66a, stk.2)

Undersøgelsen er én ud af tre delundersøgelser, der samlet skal give et bredt indblik i plejefamilieområdet. Baggrunden for den samlede undersøgelse er, at der er behov for opdateret viden, som kan danne grundlag for den videre politikudvikling på området.

De tre delundersøgelser afdækker:

- Plejefamiliers baggrundskarakteristika (delrapport 1)
- Plejefamiliers vilkår i form af uddannelse, supervision og aflønning (delrapport 2)
- Omfanget og karakteren af supplerende støtte til børn og unge anbragt i familiepleje (delrapport 3)

Ankestyrelsen vil takke de plejefamilier, kommuner og socialtilsyn, som har givet sig tid til at deltage i undersøgelsen.

Det har ikke været muligt at gøre sidehovederne tilgængelige for personer med synshandicap. Sidehovederne består blot af et billede og rapportens titel.

Plejefamilietyper

Der findes i alt tre typer plejefamilier; netværksplejefamilier, "almindelige" plejefamilier og kommunale plejefamilier.

- En *netværksplejefamilie* er en familie, som i kraft af dens personlige relation til et konkret barn, har barnet boende. En netværksanbringelse skal godkendes af barnets opholdskommune.
- "*Almindelige*" plejefamilier er familier, som enten får løn eller vederlag for at have et plejebarn boende. Som udgangspunkt skal en almindelig plejefamilie godkendes generelt af Socialtilsynet til at have et givent antal børn og/eller unge anbragt hos dem. I særlige tilfælde kan den anbringende kommune konkret godkende en almindelig plejefamilie til et eller flere konkrete børn.
- *Kommunale plejefamilier* får på samme måde som "almindelige" plejefamilier enten løn eller vederlag for at have et plejebarn boende. Kommunale plejefamilier er en særlig type plejefamilie, som i kraft af særlige kompetencer og kvalifikationer er godkendt til at have børn og unge i pleje, som har tungere problemstillinger end børn i plejefamilier normalt har. Kommunale plejefamilier har derfor ret til mere supervision og efteruddannelse end andre plejefamilietyper. Som udgangspunkt skal en kommunal plejefamilie godkendes generelt af Socialtilsynet til at have et givent antal børn og/eller unge anbragt hos dem. I særlige tilfælde kan den anbringende kommune konkret godkende en kommunal plejefamilie til et eller flere konkrete børn.

1 Sammenfatning

I denne rapport præsenterer vi resultaterne af en ud af tre delundersøgelser på plejefamilieområdet, som Ankestyrelsen har gennemført for Børne- og Socialministeriet. Denne delundersøgelse handler om plejefamiliernes vilkår i form af uddannelse, supervision og anden faglig støtte, samt aflønning.

Rapporten handler dels om, hvordan grund- og efteruddannelse samt supervision og anden støtte til plejefamilier er tilrettelagt, og i hvilket omfang plejefamilierne deltager i uddannelse og modtager supervision og anden støtte. Derudover præsenterer vi i rapporten henholdsvis plejefamiliernes, kommunernes og socialtilsynenes vurdering af, om plejefamilierne modtager tilstrækkelig faglig støtte til at løfte opgaven tilfredsstillende. Endelig belyser vi, hvad plejefamilier typisk modtager i vederlag og til dækning af øvrige omkostninger forbundet med anbringelsen.

Rapporten er baseret på fire datakilder:

- 1) Spørgeskemabesvarelser fra 1309 plejefamilier, der i december 2016 havde børn og/eller unge mellem 0 og 17 år anbragt i døgnpleje.
- 2) Spørgeskemabesvarelser fra 95 kommuner.
- 3) Interview med familieplejekonsulenter og sagsbehandlere i otte udvalgte kommuner.
- 4) Interview med repræsentanter for hvert af de fem socialtilsyn.

De anvendte metoder til dataindsamling uddybes i rapportens bilag 2, og til dels i boksen "Forudsætninger for undersøgelsen" nederst i sammenfatningen.

1.1 Grundkurser

Alle plejefamilier, der er konkret eller generelt godkendt efter den 1. januar 2006, skal gennemføre et grundkursus i at være plejefamilie. Socialtilsynene har ansvaret for grundkurser til generelt godkendte plejefamilier. For de konkret godkendte plejefamilier ligger dette ansvar hos kommunerne.

10-15 årlige grundkurser for generelt godkendte plejefamilier, ofte udbudt af tilsynene selv

De fem socialtilsyn afholder hver mellem 10 og 15 grundkurser årligt for de generelt godkendte plejefamilier. Kurserne har mellem 8 og 30 deltagere, og typisk omkring 25. Tre af socialtilsynene afholder selv undervisningen og gør det til en integreret del af godkendelsesprocessen. De to øvrige socialtilsyn køber sig til grundkurser hos eksterne udbydere og lader egne tilsynskonsulenter bidrage til mindst én af kursusdagene.

2-4 årlige grundkurser til konkret godkendte plejefamilier, ofte udbudt som AMU-kurser

De otte interviewkommuner tilbyder grundkurser to til fire gange årligt eller løbende. De oplever, at det kan være svært at samle deltagere nok til at opretholde denne hyppighed, fordi der er relativt få nye konkret godkendte plejefamilier årligt på landsplan. Nogle interviewkommuner lægger vægt på, at netværksplejefamilier så vidt muligt får tilbudt kurser særligt rettet imod dem. Det skyldes, at de oplever, at netværksplejefamiliers udfordringer og spørgsmål ofte er anderledes end de øvrige plejefamiliers.

Halvdelen af landets kommuner benytter forskellige udbydere af AMU-kurser til grundkurset. En mindre gruppe benytter i stedet private udbydere eller kurser i andre kommuner. En del kommuner samarbejder med andre kommuner om afholdelse af grundkurser.

De fleste plejefamilier har gennemført et grundkursus

Størstedelen (82 pct.) af de generelt godkendte plejefamilier angiver selv, at de har gennemført et grundkursus. Dette billede bekræftes af socialtilsynene. Blandt de plejefamilier, der ikke har gennemført et grundkursus angiver 91 pct. at det skyldes, at de blev godkendt før 2006, hvor dette ikke var et lovkrav.

Blandt de konkret godkendte plejefamilier angiver 78 pct., at de har gennemført et grundkursus. Der er dog samtidig 22 pct. af de konkret godkendte plejefamilier, der angiver, at de ikke har gennemført et grundkursus. For nogle skyldes det, at de er godkendt før 2006. Der er dog 13 pct. af de konkret godkendte plejefamilier, der ikke har gennemført et grundkursus, selvom de tilsyneladende er godkendt efter 2006. Det omfatter både almindelige- og netværksplejefamilier. Nogle kommuner fortæller da også, at særligt netværksplejefamilier af og til ikke finder grundkurset relevant og nogle gange undtages fra deltagelse grundet særlige hensyn.

1.2 Efteruddannelse

Kommunerne er forpligtede til at tilbyde efteruddannelse til alle plejefamilier, hvor de anbringer børn og unge i døgnpleje, og plejefamilierne er forpligtede til at deltage. Efteruddannelsen skal svare til mindst to hele kursusdage årligt. Kommunale plejefamilier skal tilbydes ekstra efteruddannelse i overensstemmelse med opgavens omfang.

Flertallet af kommunerne tilbyder mere end to dages efteruddannelse årligt

En stor del af kommunerne tilbyder alle plejefamilier efteruddannelse ud over de to obligatoriske dage. Det gælder særligt til kommunale plejefamilier. Når plejefamilierne tilbydes kurser ud over det obligatoriske, er det ifølge kommunerne ofte i form af 1) at de kan vælge fra et kursusatalog så længe, der er ledige pladser, eller 2) at plejefamilierne kan få bevilget kurser, hvis de har et specifikt behov. Det inkluderer eventuelt kurser, som plejefamilierne selv finder.

Fordele ved tværkommunalt samarbejde

Flertallet af kommunerne benytter efteruddannelseskurser, som de enten selv eller som andre kommuner afholder. Mange kommuner tilbyder efteruddannelse i samarbejde med andre kommuner enten i form af egne kurser eller tilkøbte kurser. De har generelt meget positive erfaringer hermed – særligt i forhold til at sikre et bredt udvalg. I ét sådant tværkommunalt samarbejde tilbyder man fx 20 forskellige kursusdage, som plejefamilierne kan vælge imellem.

Plejefamilierne finder overvejende efteruddannelsen relevant

De fleste plejefamilier angiver, at den efteruddannelse, de tilbydes af den/de anbringende kommune(r), i høj eller nogen grad er relevant. Det gælder særligt de kommunale plejefamilier. Samtidig oplyser omkring en tredjedel af plejefamilierne, at de selv har opsøgt efteruddannelse, som i ca. halvdelen af tilfældene er blevet finansieret af den anbringende kommune.

Flertallet af plejefamilierne deltager i efteruddannelse – men færrest blandt netværksplejefamilierne

85 pct. af de almindelige plejefamilier og 94 pct. af de kommunale plejefamilier angiver, at de har gennemført efteruddannelse inden for det seneste år. Det gælder kun 52. pct. af netværksplejefamilierne. Spørgeskemabesvareelserne fra kommunerne samt interviewene i otte kommuner og med de fem socialtilsyn bekræfter dette billede.

Praktiske årsager og varierende interesse

Som eksempler på årsager til, at nogle plejefamilier ikke deltager i efteruddannelse, fremhæver kommunerne og plejefamilierne selv manglende tid, manglende muligheder for børnepasning og sygdom. Derudover angiver en mindre andel af plejefamilierne, at de ikke er blevet tilbudt efteruddannelse, eller ikke har ønsket det. For netværksplejefamilierne oplever flere kommuner, at den manglende deltagelse skyldes, at de ikke kan se relevansen af efteruddannelse. Derudover er der blandt netværksplejefamilierne familier med flygtningebaggrund, der ikke deltager på grund af sproglige vanskeligheder.

Kommunerne beskriver, at en plejefamilies manglende deltagelse i efteruddannelse aldrig i sig selv er årsag til, at de vælger at afbryde en anbringelse. På samme måde fortæller alle fem socialtilsyn, at manglende efteruddannelse aldrig i sig selv er årsag til, at de fratager en plejefamilie deres godkendelse. De vil dog ofte få en lav score på forholdet "Efteruddannelse og kompetencer" og eventuelt et såkaldt udviklingspunkt i tilsynsrapporten.

1.3 Supervision og anden faglig støtte

Kommunerne har ansvaret for at tilbyde plejefamilierne den fornødne supervision i overensstemmelse med plejeopgavens omfang, og plejefamilierne er forpligtet til at deltage. Bemærk i denne sammenhæng, at der ikke er nogen entydig definition af supervision. Derfor er der forskellige forståelser i spil, når henholdsvis lovgivere,

kommuner, socialtilsyn og plejefamilier beskriver omfanget og kvaliteten af den supervision, plejefamilierne modtager.

Supervisionens hyppighed afhænger af en individuel vurdering

Det er ifølge kommunerne meget forskelligt, hvor ofte plejefamilierne modtager supervision. Som oftest afhænger det af en individuel vurdering. De fleste kommuner oplyser dog, at de typisk giver supervision minimum én gang i kvartalet og at kommunale plejefamilier typisk modtager mere. Endelig modtager netværksplejefamilier, ifølge kommunerne, i perioder meget hyppig supervision og støtte.

Supervisor er typisk familieplejekonsulenten

Det er typisk familieplejekonsulenterne, der varetager supervision. Mange kommuner supplerer dog dette med supervision ved en psykolog, når det er nødvendigt. Langt de fleste kommuner tilbyder supervision, som foregår alene mellem supervisoren og plejefamilien. Nogle kommuner supplerer dette med gruppesupervision, og i nogle få kommuner tilbydes kun gruppesupervision.

De fleste plejefamilier angiver i spørgeskemaet, at de har modtaget supervision i forbindelse med anbringelsen. Nogle angiver, at de ikke har modtaget supervision, fordi de ikke mener, at det, den anbringende kommune kalder supervision, reelt er det. Derudover påpeger nogen, at de finder det problematisk, at den familieplejekonsulent, der tilbyder dem supervision, samtidig er den, de fx forhandler løn med.

Gode muligheder for akut støtte

Generelt oplever både socialtilsyn og plejefamilierne selv, at plejefamilierne har adgang til akut støtte, når det er nødvendigt. Nogle plejefamilier oplever dog, at det kan være svært at komme i kontakt med sagsbehandleren, hvorimod familieplejekonsulenterne ofte opleves som mere tilgængelige.

1.4 Tilstrækkeligheden af støtten til plejefamilierne

Plejefamilierne føler sig overordnet fagligt rustede til opgaven

83 pct. af plejefamilierne angiver i spørgeskemaundersøgelsen, at de i høj grad oplever, at de er fagligt rustede til opgaven. Nogle af disse plejefamilier tilføjer i uddybende kommentarer, at det er afgørende for deres svar, at de selv har en pædagogisk uddannelse og/eller erfaring. 17 pct. svarer dog, at de kun i nogen grad, i ringe grad eller slet ikke føler sig rustet til opgaven. Samtidig tilføjer nogle plejefamilier – også blandt dem, der angiver, at de i høj grad føler sig rustet til opgaven – i kommentarer i spørgeskemaet, at de savner mere og bedre supervision, og oplever forskellige udfordringer i samarbejdet med kommunerne. Særligt netværksplejefamilierne efterlyser i uddybende kommentar i spørgeskemaet bedre støtte, bedre vilkår, og bedre vejledning omkring deres vilkår som netværksplejefamilier.

Kommunerne vurderer, at de fleste plejefamilier er fagligt rustede til opgaven

Kommunerne vurderer overordnet, at de fleste plejefamilier er fagligt rustede til opgaven. Der er dog forskelle imellem de forskellige typer, da kommunerne i mindre omfang oplever, at netværksplejefamilierne er fagligt rustede.

Ifølge kommunerne er der flere årsager til, at de ikke mener, at alle plejefamilier er tilstrækkeligt fagligt rustede. Det drejer sig i nogle tilfælde om, at plejebørnene i løbet af anbringelsen udvikler sig i en retning, der kan gøre opgaven svær at overkomme for plejefamilien. Nogle kommuner lægger vægt på, at de oplever, at der er mangel på plejefamilier, der kan varetage børn med meget svære problematikker – alt imens mange af plejebørnene netop vurderes til høj belastningsgrad. I forhold til netværksplejefamilierne fremhæver nogle kommuner, at de som oftest vælges på grund af deres relation til barnet, og ikke på grund af deres faglighed.

Flere kommuner lægger vægt på, at de gennem uddannelse, supervision, råd og vejledning og supplerende støtte forsøger at hjælpe plejefamilierne til at kunne løfte opgaven, men at det nogle gange kan være udfordrende at støtte dem i tilstrækkeligt omfang.

Socialtilsynene oplever store forskelle på tværs af kommuner

Overordnet vurderer Socialtilsynene, at de fleste kommuner løbende gør en stor indsats for at opkvalificere og støtte op om plejefamilierne, og mange plejefamilier er i høj grad tilstrækkeligt fagligt rustede. De oplever dog samtidig, at der er store forskelle på tværs af kommuner i forhold til kvaliteten og tilstrækkeligheden af den støtte, plejefamilierne modtager.

I tre af socialtilsynene vurderer interviewpersonerne, at plejefamilierne generelt er fagligt rustede til at varetage opgaven. Repræsentanterne for de øvrige to socialtilsyn mener, at der er mange plejefamilier, der ikke er fagligt rustede i tilstrækkelig grad, og at mange plejefamilier mangler mere målrettet opkvalificering og støtte.

Det skal i denne sammenhæng bemærkes, at alle fem tilsyn i deres årsrapporter overordnet beskriver kvaliteten af opgavevaretagelsen i plejefamilierne som høj. I årsrapporterne vurderes kvaliteten ud fra en kvalitetsmodel med fastlagte temaer, fx uddannelse og beskæftigelse, familiestruktur og familiedynamik og fysiske rammer.

1.5 Vederlag og dækning af øvrige omkostninger

Ifølge plejefamiliernes besvarelser har de typisk et eller to børn anbragt i døgnpleje. Ifølge kommunerne modtager de almindelige og kommunale plejefamilier i de fleste tilfælde fire til syv vederlag per plejebarn. Sammenholdes dette med KL's takster for vederlag og beløb til dækning af øvrige omkostninger, herunder til kost og logi, tøj- og lommepege til barnet, vil en almindelig eller kommunal plejefamilie med ét plejebarn typisk modtage mellem 26.067 og 35.888 kr. om måneden, hvoraf der skal betales skat af vederlaget, og faste udgifter forbundet med plejebarnets anbringelse skal dækkes.

Hvis plejefamilien har to plejebørn, modtager de typisk mellem 52.134 og 71.776 kr. om måneden.

Ud over det faste omkostningsbeløb dækker langt de fleste kommuner udgifter til afholdelse af konfirmation, køb af cykel og køb af briller efter konkrete ansøgninger. Cirka to tredjedele af kommunerne dækker derudover udgifter til fritidsaktiviteter og computer. De beløb, kommunerne udbetaler til dækning af disse fem poster, varierer dog meget.

Forudsætninger for undersøgelsen

- Vi har modtaget spørgeskemabesvarelser fra 95 af de 96 kommuner, vi har sendt spørgeskemaet til, hvilket svarer til en svarprocent på 99 pct.
- Alle kommunerne gjorde på undersøgelsestidspunktet brug af almindelige plejefamilier, og 90 af dem gjorde brug af netværksplejefamilier. Det var dog kun 31, der gjorde brug af kommunale plejefamilier. De spørgsmål, der omhandler kommunale plejefamilier, er kun besvaret af disse 31 kommuner.
- De 1309 spørgeskemabesvarelser fra plejefamilier (analyseudvalget) svarer til en svarprocent på 53 pct. Vi har lavet en bortfaldsanalyse for de to forhold, hvor vi har oplysninger om populationen: Bopælsregion og plejefamilietype. Analyseudvalget er repræsentativt hvad angår bopælsregion, men ikke hvad angår plejefamilietype. Sidstnævnte tager vi højde for ved at opdele de besvarelser, der præsenteres i rapporten, på plejefamilietype, når der er signifikante forskelle imellem besvarelser fra plejefamilier af forskellige typer.
- De otte interviewkommuner er udvalgt med henblik på at sikre en variation i deres rammebetingelser for indsatsen til udsatte børn og unge. De varierer derfor i størrelse, geografisk placering og antal anbragte 0-17 årige per 1000 indbyggere. Vi har interviewet familieplejekonsulenter og sagsbehandlere.
- Vi har lavet interview med repræsentanter fra alle fem socialtilsyn, i alt fire sektionsledere, to tilsynskonsulenter, en stabsleder og to nygodkendelseskonsulenter.

2 Grundkurser

Lovgrundlag: Grundkursus til nye plejefamilier

Alle plejefamilier, der er konkret eller generelt godkendt efter den 1. januar 2006, skal gennemføre et grundkursus i at være plejefamilie (jf. serviceloven (SEL) § 66 a, stk. 3 og lov om socialtilsyn § 5, stk. 9). Dette gælder både for almindelige plejefamilier, kommunale plejefamilier og netværksplejefamilier. Kurset omfatter begge plejeforældre og skal som minimum have en varighed svarende til fire hele kursusdage, når der er tale om døgnanbringelse. Kurset skal være gennemført inden familien modtager børn eller unge i pleje, medmindre særlige forhold gør sig gældende. Hvis en familie modtager et barn eller en ung inden, kurset er gennemført, skal kurset gennemføres hurtigst muligt herefter (jf. Bekendtgørelse om plejefamilier § 6).

Den anbringende kommune skal i forbindelse med sin konkrete godkendelse af en plejefamilie tilbyde denne et grundkursus i at være plejefamilie (jf. SEL § 66 a, stk. 3). For generelt godkendte plejefamilier gælder det, at socialtilsynet står for godkendelsen af plejefamilien og dækker ydelser forbundet med grundkurset (jf. Bekendtgørelse om plejefamilier § 6 og Lov om socialtilsyn, kapitel 2).

Kilde: SEL § 66 a, stk. 3, Lov om socialtilsyn § 5, stk. 9 og Bekendtgørelse om plejefamilier § 6.

I dette kapitel beskriver vi for det første, hvordan socialtilsyn og kommuner tilrettelægger grundkurser til henholdsvis generelt og konkret godkendte plejefamilier. Denne del af kapitlet er baseret på interview med de fem socialtilsyn og otte udvalgte kommuner, samt en spørgeskemaundersøgelse blandt alle landets kommuner.

For det andet beskriver vi i kapitlet, i hvilket omfang plejefamilierne deltager i grundkurser. Denne del af kapitlet er, udover de allerede nævnte datakilder, yderligere baseret på vores spørgeskemaundersøgelse blandt 1309 plejefamilier.

2.1 Tilrettelæggelse af grundkurser

2.1.1 Generelt godkendte plejefamilier

Som beskrevet i boksen, der indleder kapitlet, er det socialtilsynene, der har ansvaret for at tilbyde og afvikle grundkurser til generelt godkendte plejefamilier. Beskrivelsen heraf er derfor baseret på interviewene med de fem socialtilsyn.

Hyppighed og indhold

De fem socialtilsyn fortæller i interviewene, at de hver afholder mellem 10 og 15 grundkurser årligt.

Hvad angår indholdet på grundkurset fortæller Socialtilsyn Nord og Øst, at de tager udgangspunkt i KRITH-modellen, der blev udviklet i forbindelse med Barnets Reform i samarbejde mellem den daværende Servicestyrelse og en række uddannelsesinstitutioner. KRITH står for kompetencer, ressourcer og relationer, inddragelse, tillid, trivsel og tilknytning samt hverdagsliv. De øvrige tilsyn nævner mange af disse temaer som eksempler på indhold i grundkurserne, uden dog at henvise til KRITH. Derudover omhandler grundkurserne ofte samarbejde med biologiske forældre, jura og lovstof på plejefamilieområdet og samarbejdet med kommunen og tilsynet.

Socialtilsynenes grundkurser har ifølge socialtilsynene mellem 8 og 30 deltagere, og typisk omkring 25. Undervisningsformen varierer imellem oplæg fra underviserne, gruppearbejde, videoklip og hjemmeopgaver. Som eksempel på en hjemmeopgave beskriver Socialtilsyn Hovedstaden og Øst, at plejefamilierne bliver bedt om at skrive deres egen livshistorie, som efterfølgende danner udgangspunkt for en snak om familiens styrker og udfordringer i forhold til opgaven som plejefamilie.

Leverandør

Socialtilsyn Hovedstaden, Øst og Syd varetager selv undervisningen. Her er underviserne således tilsynskonsulenterne selv. Socialtilsyn Nord og Midt køber sig til grundkurser hos henholdsvis SOSU Nord (social- og sundhedsskole) og VIA University College. Begge steder deltager tilsynskonsulenter dog i mindst én af kursusdagene, hvor de fortæller om tilsynets rolle og ansvarsfordelingen imellem tilsynene og kommunerne.

Fordele ved at socialtilsynene selv afholder grundkurser

De tre tilsyn, der selv varetager undervisningen, fremhæver, at dette indebærer væsentlige fordele. Den væsentligste fordel er, at de, ved selv at afholde grundkurset, nemmere kan gøre det til en integreret del af godkendelsesprocessen. Derudover opnår de igennem grundkurserne et bedre kendskab til nye plejefamilier end de ville, hvis de alene varetog selve godkendelsen.

Et eksempel

I Socialtilsyn Syd integrerer man godkendelse og grundkursus. De beskriver den optimale fremgangsmåde som følger:

- Når nye plejefamilier henvender sig, bliver de hurtigst muligt tilbudt at komme på første del af grundkurset. Før første del af grundkurset modtager hver familie besøg fra den konsulent, der skal godkende dem, og har en første samtale.
- Efter første del af grundkurset løser de kommende plejefamilier en hjemmeopgave, for efterfølgende at deltage i anden del af grundkurset.
- Som afslutning på grundkurset laver familierne en selvevaluering af deres deltagelse i kurset og deres udbytte, ligesom underviseren evaluerer den enkelte families deltagelse i kurset. Godkendelseskonsulenten inddrager disse evalueringer i anden samtale, som afholdes efter anden del af grundkurset.

Af og til er der derudover brug for en tredje og eventuelt en fjerde samtale, før plejefamilien endeligt kan godkendes. Den samlede godkendelsesproces tager ca. 10 uger.

I Socialtilsyn Øst fortæller interviewpersonen, at de bestræber sig på, at der altid er én konsulent, der følger en ny plejefamilie hele vejen igennem forløbet. Her er det derfor de samme konsulenter, der underviser og tager på besøg og interviewer familierne.

2.1.2 Konkret godkendte plejefamilier

Kommunerne er ansvarlige for at tilbyde og afvikle grundkurser til konkret godkendte plejefamilier, herunder netværksplejefamilier. De følgende afsnit er derfor baseret på vores interview med otte kommuner samt spørgeskemaundersøgelsen blandt alle landets kommuner.

Hyppighed og indhold

Af vores interview med de otte interviewkommuner fremgår det, at de afholder grundkurser mellem to og fire gange årligt eller løbende. Undervisningsformen er altid holdundervisning.

I forhold til kursernes hyppighed fortæller nogle af interviewkommunerne, at det kan være svært at samle deltagere nok til at afholde grundkurser for konkret godkendte plejefamilier relativt hyppigt (Haderslev, Lyngby-Taarbæk). Dette til trods for, at de samarbejder med andre kommuner og samler deltagerhold på tværs af kommunerne.

Eftersom der ikke er nogen af interviewkommunerne, der afholder grundkurserne selv (andre end af og til Lyngby-Taarbæk, se nedenfor), kan de ikke beskrive indholdet og undervisningsformen nærmere, men henviser til leverandørernes hjemmesider (henholdsvis SOSU Nord, UCC, VIA University College og SOSU-skolen i Herning).

I de grundkurser, Lyngby-Taarbæk kommune udbyder i samarbejde med fire andre kommuner, bruger de elementer fra det såkaldte KRITH-kursusmateriale, som den daværende Servicestyrelse udviklede i forbindelse med Barnets Reform (se afsnittet om grundkurser til de generelt godkendte plejefamilier).

Specielle grundkurser for netværksplejefamilier i fire af interviewkommunerne

I fire af interviewkommunerne lægger man så vidt muligt vægt på, at netværksplejefamilier får mulighed for at deltage i kurser, der er særligt rettet imod dem (Aalborg, Haderslev, Næstved og Skive). Alle fire kommuner beskriver, at det for det første skyldes en vurdering af, at disse plejefamiliers udfordringer og spørgsmål ofte er anderledes end de øvrige plejefamiliers, fx fordi netværksplejefamilierne ofte har en personlig relation til barnets biologiske forældre, ikke modtager løn mv. Som en repræsentant for Aalborg kommune formulerer det, er der "kaos i familien og følelser på spil på en anden måde end i de almindelige plejefamilier". For det andet skyldes det en oplevelse af, at nogle netværksplejefamilier kan finde det ubehageligt at være på kursus

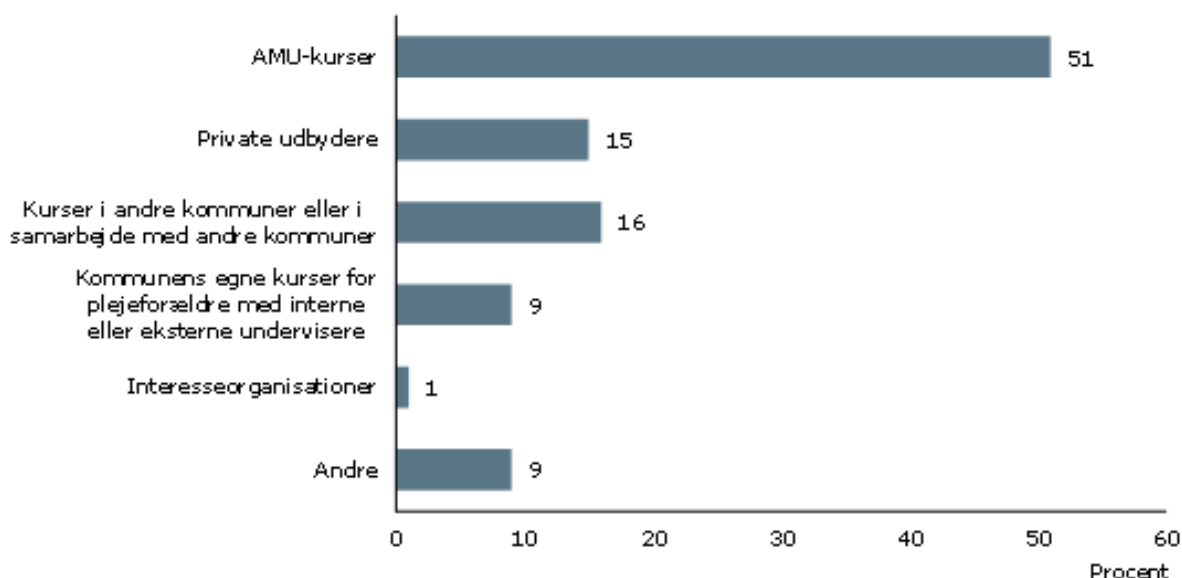
sammen med plejefamilier, der omtaler plejeopgaven som et arbejde, når det for mange netværksplejefamilier snarere er en hjælp til en nær pårørende.

Aalborg Kommune fortæller dog, at det kan være svært for dem at samle deltagere nok til at afholde et grundkursus alene for netværksplejefamilier inden for en rimelig fremtid, selv i samarbejde med seks andre nordjyske kommuner. Derfor modtager netværksplejefamilier i perioder de samme grundkurser som de øvrige konkret godkendte plejefamilier.

Leverandør og samarbejde med andre kommuner

Det fremgår af spørgeskemaundersøgelsen blandt alle landets kommuner, at 51 pct. af kommunerne i forbindelse med grundkurser benytter forskellige udbydere af AMU-kurser. 15 pct. benytter private udbydere, og 16 pct. benytter kurser i andre kommuner eller i samarbejde med andre kommuner. Kun 9 pct. af kommunerne står selv for at afholde kurserne, se figur 2.1.

Figur 2.1 Hvilke udbydere anvender kommunerne til det obligatoriske grundkursus for nye plejefamilier? (Mulighed for at vælge flere svarmuligheder)

Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra 94 kommuner. En enkelt af de 95 kommuner, som har besvaret spørgeskemaet, har ikke nogen konkret godkendte plejefamilier og har derfor ikke besvaret dette spørgsmål.

Note: Spørgsmålet omhandler alene plejefamilier, som er konkret godkendt til døgpleje af den anbringende kommune.

Blandt de 12 kommuner (9 pct.) som angiver "andre" til spørgsmålet i ovenstående figur, uddyber flere, at de bruger portalen "efteruddannelse.dk", samt for enkelte kommuners vedkommende "familieplejecentre" og socialtilsynene.

Blandt de kommuner, som gør brug af flere forskellige udbydere, beskriver et par kommuner, at deres valg af udbyder varierer. Det afhænger blandt andet af, hvor plejefamilien er bosat, hvornår plejefamilien har tid, samt om plejebarnet har særlige behov. Små kommuner med få plejefamilier beskriver, at de på grund af deres lille antal plejefamilier har valgt at benytte tilbud i andre kommuner. Det gælder fx Ærø Kommune.

Tværkommunalt samarbejde om grundkurser

Som beskrevet angiver 16 pct. af kommunerne i spørgeskemaundersøgelsen, at de anvender kurser, der udbydes i andre kommuner eller i samarbejde med andre kommuner. Derudover beskriver flere kommuner i kommentarfeltene, at de indgår i et samarbejde med nabokommuner om at udbyde fælles kommunale kurser, som samarbejdskommunerne enten skiftes til at afholde, eller som nogle af samarbejdskommunerne står for at afholde. Andre kommuner beskriver, hvordan de i samarbejde med nabokommuner udbyder kurser via en privat udbyder.

Det tværkommunale samarbejde fremgår også af interviewene med tre af de otte interviewkommuner (Aalborg, Haderslev og Lyngby-Taarbæk). I Lyngby-Taarbæk kommune fortæller de, at de udbyder et grundkursus i regi af det tværkommunale samarbejde, når der er deltagere nok, hvilket kun er ca. én gang årligt. Hvis der opstår et behov derudover, køber de sig til kurser hos AMU. I Aalborg og Haderslev er det henholdsvis SOSU Nord og SOSU-skolen i Aabenraa, der varetager undervisningen i form af AMU-kurser. I Haderslev er det dog altid med deltagelse af familieplejekonsulenter fra én eller flere af samarbejdskommunerne.

2.2 Deltagelse i grundkurser

2.2.1 God deltagelse blandt generelt godkendte plejefamilier

Dette afsnit er dels baseret på interviewene med de fem socialtilsyn, dels på de generelt godkendte plejefamiliers egne spørgeskemabesvarelser.

Alle fem socialtilsyn oplever overordnet, at der ikke er udfordringer med at få nye plejefamilier til at deltage i et grundkursus. Flere af interviewpersonerne fremhæver, at det fremgår tydeligt af deres hjemmesider, at det er en del af godkendelsen, og dermed ikke er til diskussion:

De ved jo godt, at det er det, der skal til, hvis vi skal godkende dem. Det kan de jo læse på vores ansøgningsskema, at det er en betingelse for, at vi kan godkende dem. Så jeg tror på den måde ikke, at det er noget, de forholder sig til, for de ved, at sådan er det. Rigtig mange af de her familier kender andre plejefamilier, og det har siden 2006 været sådan, at man skulle tage et kursus for at blive godkendt. (Socialtilsyn Nord)

Derudover er der ikke nogen af socialtilsynene, der har særlige retningslinjer for at sikre, at plejefamilierne deltager i et grundkursus.

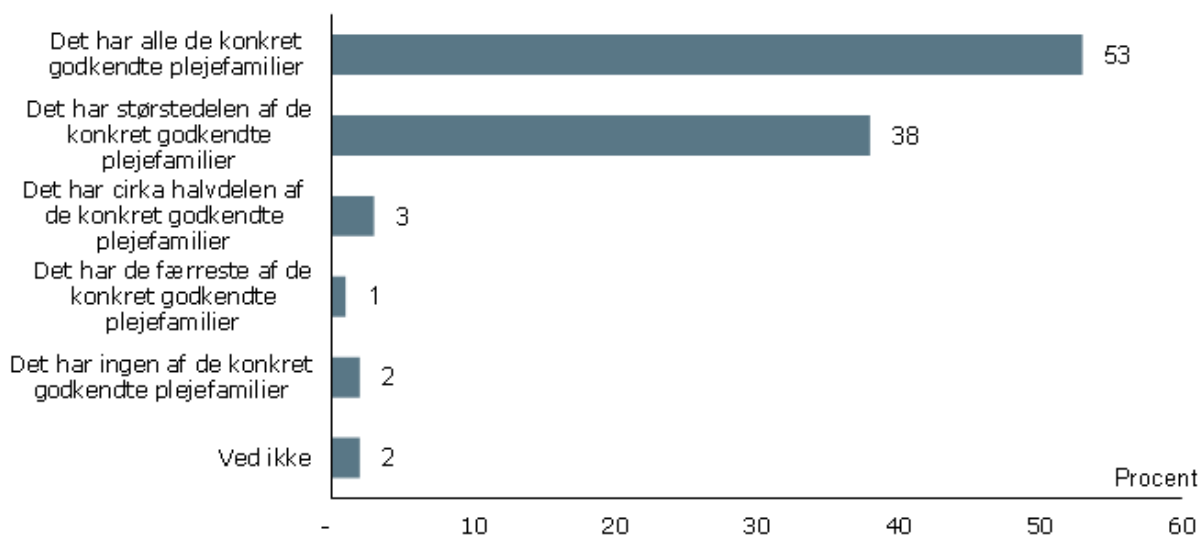
Blandt de 631 generelt godkendte plejefamilier, der har besvaret vores spørgeskema, svarer 82 pct., at de har gennemført et grundkursus. 18 pct. svarer, at de ikke har modtaget et grundkursus (jf. tabel 1 i bilag 1). Blandt de generelt godkendte plejefamilier, der består af et par, har begge plejeforældre gennemført grundkurset i 94 pct. af familierne (jf. tabel 2 i bilag 1). Årsagerne til, at det ikke er alle, der har gennemført et grundkursus, beskrives i afsnit 2.3.

2.2.2 Rimelig god deltagelse blandt konkret godkendte plejefamilier

Dette afsnit er dels baseret på spørgeskemaundersøgelsen blandt alle landets kommuner, dels på vores interview i otte kommuner, og dels på de konkret godkendte plejefamiliers egne spørgeskemabesvarelser.

Af den landsdækkende spørgeskemaundersøgelse blandt kommunerne fremgår det, at det ifølge kommunerne er de fleste konkret godkendte plejefamilier, som har gennemført grundkurset. 53 pct. af kommunerne oplyser, at *alle* konkret godkendte plejefamilier har gennemført grundkurset. Her til kommer, at 38 pct. af kommunerne oplyser, at *størstedelen* af de konkret godkendte plejefamilier har gennemført grundkurset, se figur 2.2.

Figur 2.2 Hvor stor en andel af de plejefamilier (herunder netværksplejefamilier), som kommunerne har konkret godkendt til døgnpleje, vurderer kommunerne, har gennemført et grundkursus?

Kilde: Spørgeskemaresultater fra 95 kommuner

Plejefamiliernes besvarelser understøtter dette billede: 78 pct. af de 675 konkret godkendte plejefamilier, der har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen, angiver, at de har gennemført et grundkursus (jf. tabel 3, bilag 1). De resterende 22 pct. angiver, at de ikke har gennemført et grundkursus. Blandt de konkret godkendte plejefamilier, som består af et par, har begge plejeforældre gennemført grundkurset i 91 pct. af familierne (jf. tabel 4, bilag 1). Årsagerne til, at de ikke har gennemført et grundkursus, beskrives i afsnit 2.3.

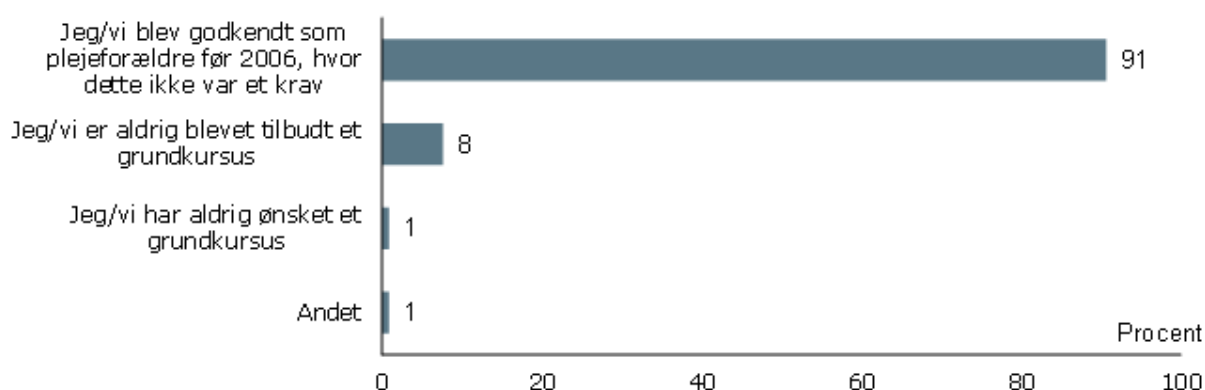
De otte interviewkommuner fortæller alle, at de ikke, eller kun i begrænset omfang, oplever udfordringer i forhold til at få de konkret godkendte plejefamilier til at deltage i et grundkursus. Der er enkelte kommuner, der fremhæver udfordringer, fx i form af plejefamilier, der har svært ved at finde tid til at deltage (Køge); aflastningsfamilier, der ikke ønsker at afsætte tid til det (Næstved), eller plejefamilier der er utilfredse med, at de ikke kompenseres for deres transportudgifter i forbindelse med kursusdeltagelse, eller modtager løn for det (Aalborg). I disse tilfælde lægger kommunerne over for plejefamilierne vægt på, at det er et krav for at kunne være plejefamilie og overordnet er oplevelsen, også i disse kommuner, at plejefamilierne deltager i grundkurserne.

2.3 Årsager til manglende deltagelse i grundkurser

2.3.1 Generelt godkendte plejefamilier

18 pct. af de generelt godkendte plejeforældre har i spørgeskemaet oplyst, at de ikke har deltaget i et grundkursus (se ovenfor). Det skyldes for langt de flestes vedkommende, at de er blevet godkendt, før det var et lovkrav, se figur 2.3.

Figur 2.3 Generelt godkendte plejefamiliers angivelse af årsagen til, at de ikke har gennemført et grundkursus (mulighed for at vælge flere svarmuligheder).

Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra 113 plejefamilier, der er generelt godkendt til døgngleje og som ikke har gennemført grundkurset.

Note: Det er grundet for få besvarelser ikke muligt at teste, om der er signifikant forskel mellem de generelt og konkret godkendte plejefamiliers besvarelser af dette spørgsmål. Opdelingen skyldes alene, at det er henholdsvis socialtilsynene og kommunerne, der har ansvaret for grundkurserne til de to grupper, og derfor vi behandler deres besvarelser adskilt (jf. metodebilag).

Samtidig er der 8 pct. af de generelt godkendte plejefamilier, der angiver, at de aldrig er blevet tilbudt et grundkursus. Den ene generelt godkendte plejefamilie, som har andre årsager end de ovenfor nævnte, oplyser, at de har været på andre kurser.

Nogle af interviewpersonerne fra socialtilsynene peger på, at det er vigtigt for at sikre en god deltagelse blandt de generelt godkendte plejefamilier, at grundkurserne afholdes på forskellige tidspunkter af ugen og døgnet. Dermed imødekommer man de nye plejefamiliers forskellige behov:

Nogle af de første kurser vi havde, der havde vi nogle rene weekendkurser, og vi havde nogle rene hverdagskurser. Men nu har vi faktisk lagt dem sådan, at alle kurser kører hen over to hverdage og én weekend. Og det er simpelthen for at tilgodese så mange som muligt. Fordi man kan sige, én weekend kan de fleste afse, og to hverdage kan de fleste tage fri.
(Socialtilsyn Øst)

De eneste øvrige udfordringer i forhold til deltagelse i grundkurser, der fremhæves af socialtilsynene, er 1) at det af og til kan kræve lidt argumentation at overbevise plejefamilier bestående af par om, at det er dem begge, der skal deltage i kurset, og 2) at det kan være svært at målrette grundkursets indhold til den meget heterogene gruppe, de nye plejefamilier ofte er. Disse to forhold uddybes i det følgende.

Af og til en udfordring at få begge parter i et par til at deltage

I forhold til at sikre, at begge parter i et par deltager i et grundkursus, fortæller interviewpersonen fra Socialtilsyn Øst, at de allerede fra det første informationsmøde understreger vigtigheden heraf. I forbindelse med re-godkendelser har de af og til oplevet, at en plejemor eller -far har fået en ny partner siden sidste godkendelse. I så fald har de insisteret på, at den nye partner skulle gennemføre et grundkursus (såfremt partneren er kommet til efter 2006, hvor grundkurset blev indført i lovgivningen som et krav).

Svært at sikre, at grundkurset er lige relevant for alle

Den anden udfordring relaterer sig som sagt til, at de nye plejefamilier typisk er en meget heterogen gruppe:

Der er nogen, der kommer på de her kurser som professionelle, og synes det er spild af tid – og så er der andre, der får en aha-oplevelse, fordi de måske får noget at vide, som de ikke har fået at vide før. Det er jo alt lige fra folk med ingen uddannelsesbaggrund til folk, der til daglig arbejder professionelt med børn. Det kan godt være en udfordring. (Socialtilsyn Midt)

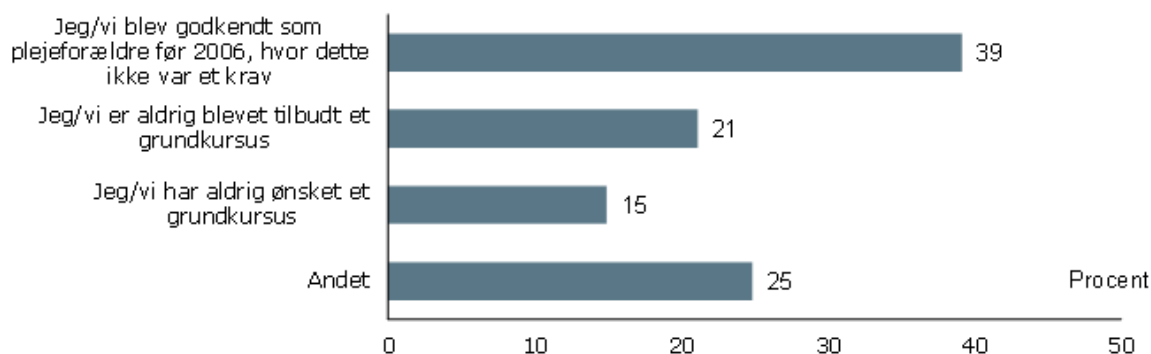
Hvor nogle af de plejefamilier, der i forvejen er uddannet inden for et relevant område, kan have svært ved at se relevansen af grundkurset, kan andre have svært ved at følge med. Her er det igen en interviewperson fra Socialtilsyn Midt, der fortæller:

Jeg kan somme tider tænke, når jeg møder en familie, at de faktisk har meget svært ved at opfange det, de bliver præsenteret for på kurset. Og det er noget med, at det er så kort det her kursusforløb, og de er så lidt vant til at være i kursus- og undervisningssammenhænge. Det er jo hr. og fru Danmark, der kommer ind, så somme tider kan jeg blive helt sådan: "Det har I da hørt om", og det ved vi, at de har – men de kan simpelthen ikke huske det. (Socialtilsyn Midt)

2.3.2 Konkret godkendte plejefamilier

22 pct. af de konkret godkendte plejefamilier oplyser i spørgeskemaet, at de ikke har deltaget i et grundkursus (se ovenfor). Ligesom blandt de generelt godkendte plejefamilier, skyldes det for manges vedkommende, at de er blevet godkendt, før det var et lovkrav. Der er dog også en del, som enten aldrig har fået tilbudt et grundkursus, eller som ikke har ønsket et grundkursus, se figur 2.4.

Figur 2.4 Konkret godkendte plejefamiliers angivelse af årsagen til, at de ikke har gennemført et grundkursus (mulighed for at vælge flere svarmuligheder).

Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra 148 plejeforældre, der er konkret godkendt til døgnpleje og som ikke har gennemført grundkurset.

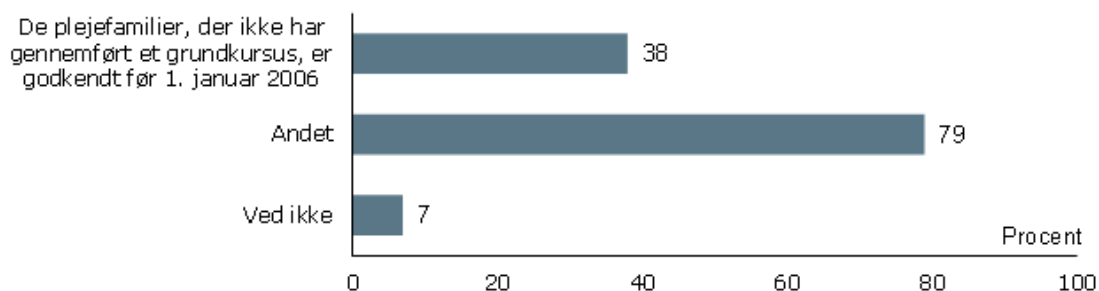
Note: Det er grundet for få besvarelser ikke muligt at teste, om der er signifikant forskel mellem de generelt og konkret godkendte plejefamiliers besvarelser af dette spørgsmål. Opdelingen skyldes alene, at det er henholdsvis socialtilsynene og kommunerne, der har ansvaret for grundkurserne til de to grupper.

Blandt de 40 konkret godkendte plejefamilier (25 pct.), som har andre årsager til ikke at have gennemført kurset, oplyser over halvdelen, at de afventer en plads. Flere af dem angiver, at de skal på grundkursus i januar 2017. Resten påpeger, at de endnu ikke har deltaget på grund af aflysning af kurser, egen sygdom, arbejdstider, geografisk afstand eller sproglige barrierer.

De er i alt 85 konkret godkendte plejefamilier, der svarer, at de ikke har gennemført et grundkursus, og som samtidig *ikke* svarer, at det skyldes, at de er godkendt før 2006. Det tyder på, at de 85 plejefamilier (13 pct. af alle de konkret godkendte plejefamilier der indgår i undersøgelsen) ikke har gennemført et grundkursus, selvom de er godkendt efter 2006.

Til sammenligning vurderer 16 kommuner (38 pct.), at årsagen til, at det ikke er alle de konkret godkendte plejefamilier, der har gennemført grundkurset, er, at de er godkendt før d.1. januar 2006. I 33 kommuner (79 pct.) angiver de, at det skyldes andre forhold, se figur 2.5.

Figur 2.5 Hvad er ifølge kommunerne årsagen til, at det ikke er alle de konkret godkendte plejefamilier, der har gennemført et grundkursus?

Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra 42 kommuner, som har svaret at størstedelen, halvdelen, de færreste eller ingen af de konkret godkendte plejefamilier har gennemført et grundkursus

Syv af de 33 kommuner, som angiver "andet" til spørgsmålet i ovenstående figur, oplyser, at plejefamilierne venter på at få en kursusplads og derfor på sigt vil have gennemført et grundkursus. 12 kommuner oplyser, at der i deres kommune er plejefamilier, der ikke gennemfører grundkurset. Derudover er der fem kommuner, der angiver, at netværksplejefamilier nogle gange undlader at deltage; tre kommuner, hvor plejefamilien undtages pga. anbringelsens korte varighed; og endelig tre kommuner, hvor flygtningefamilier ikke får tilbudt et grundkursus pga. manglende sprogkunderskaber (uddybes nedenfor).

Netværksfamilier kan være svære at få til at deltage og undtages i nogle tilfælde

To af de otte kommuner, hvor vi har lavet interview, fortæller – i overensstemmelse med nogle af kommunerne i spørgeskemaundersøgelsen – at de oplever, at særligt netværksplejefamilier kan være svære at få til at deltage i grundkurserne. I Lyngby-Taarbæk kommune oplever de, at det blandt andet skyldes, at nogle netværksplejefamilier ikke bryder sig om at skulle deltage i et kursus eller, at de ikke kan se relevansen, hvis de kender barnet godt i forvejen. Interviewpersonerne fra kommunen påpeger, at de ofte i disse situationer ikke har nogen sanktionsmuligheder, idet det står klart, at den pågældende familie er det bedste sted – eller det eneste mulige sted – at anbringe det pågældende barn. Derfor kan de være nødt til at gå på kompromis med kravet om gennemførelse af et grundkursus.

Lemvig Kommune fortæller på samme måde, at de i enkelte tilfælde har fritaget netværksplejefamilier fra at deltage i et grundkursus. Som eksempel nævner de en netværksplejefamilie, der ikke har ressourcer til at deltage i et grundkursus, men som de, til trods herfor, vurderer, er det bedste sted at anbringe det givne barn:

Altså, det kan jo godt være et netværk, hvor vi tænker, at vi kan være nødt til at droppe det. Vi har en familie, som er så svag, at det er fordi, der er sådan et helt specielt forhold omkring denne her dreng, at vi har godkendt denne her mormor og morfar. Det er fordi, han er stukket af alle mulige

andre steder fra. Og det er det eneste sted, han kan være samarbejdsminded. Og de kommer aldrig på grundkursus. Det kan de ikke magte, de har også mange sygdomme at slås med. Det er en stor ting for dem at støtte ham, så de står nok på tæer. Det var det, vi kunne gøre. (Lemvig kommune)

Derudover lægger repræsentanterne fra både Lemvig og Lyngby-Taarbæk kommune ligesom de øvrige interviewkommuner vægt på, at det er et krav for at kunne virke som plejefamilie.

I forhold til deltagelse i både grundkurser og efteruddannelse påpeger Køge og Lyngby-Taarbæk kommune derudover en særsilt problematik relateret til plejefamilier, der består af flygtninge. Disse plejefamilier benyttes typisk til anbringelse af uledsagede flygtningebørn, som konkret godkendte almindelige eller netværksplejefamilier. Køge og Lyngby-Taarbæk kommune fortæller, at de ikke stiller krav om, at sådanne plejefamilier deltager i grundkurser eller efteruddannelse, fordi de ikke har overskuddet og de sproglige kompetencer til at deltage eller forstå indholdet i kurserne. Denne problematik nævnes som beskrevet også i spørgeskemaundersøgelsen - også af enkelte kommuner, som ellers har angivet, at alle konkret godkendte plejefamilier deltager.

3 Efteruddannelse

Lovgrundlag: Efteruddannelse til plejefamilier

Den anbringende kommune er forpligtet til at tilbyde efteruddannelse til alle plejefamilier, der har børn og/eller unge anbragt i døgnpleje. Efteruddannelsen skal svare til mindst to hele kursusdage årligt (jf. Bekendtgørelse om plejefamilier § 7, VEJL 9007 pkt. 516). Plejefamilierne har pligt til at deltage.

Hvis flere kommuner anbringer et barn og/eller en ung i den samme plejefamilie skal hver kommune som minimum tilbyde den forholdsmæssige andel af de to årlige kursusdage. Den anbringende kommune skal desuden sikre, at kommunale plejefamilier modtager yderligere efteruddannelse og supervision i overensstemmelse med plejeopgavens omfang (jf. Bekendtgørelse om plejefamilier §§ 7 og 9). Det er kommunen, der vurderer, hvilke temaer plejefamilierne har brug for at blive opkvalificeret i forhold til (VEJL 9007 pkt. 516).

Kilde: Bekendtgørelse om plejefamilier §§ 7 og 9, VEJL 9007 pkt. 516.

I dette kapitel beskriver vi kommunernes tilrettelæggelse af efteruddannelse, og i hvilket omfang plejefamilier deltager heri. Det indebærer en belysning af årsager til, at det ikke er alle plejefamilier, der deltager i den lovpligtige efteruddannelse, og af ansvarsfordeling og samarbejde imellem kommunerne og socialtilsynene i forhold til at sikre, at plejefamilierne deltager.

Kapitlet er baseret på spørgeskemabesvarelser fra 95 kommuner og 1309 plejefamilier; interview i otte kommuner; samt i mindre omfang interview med repræsentanter fra de fem socialtilsyn.

3.1 Tilrettelæggelse af efteruddannelse

Overordnet tilbyder et flertal af kommunerne alle plejefamilier efteruddannelse ud over de to obligatoriske dage. Det gælder særligt til kommunale plejefamilier. Når plejefamilierne tilbydes kurser ud over det obligatoriske, er det ofte i form af, at de kan vælge fra et kursuskatalog, så længe der er ledige pladser. Derudover skriver eller fortæller mange kommuner, at plejefamilierne kan få bevilget kurser, hvis de har et specifikt behov. Det inkluderer eventuelt kurser, som plejefamilierne selv finder. Omkring en tredjedel af plejefamilierne angiver også selv i spørgeskemaet, at de har opsøgt efteruddannelse, som i mange tilfælde er blevet finansieret af den anbringende kommune.

Langt de fleste kommuner tilbyder efteruddannelse, der udbydes i eller i samarbejde med andre kommuner, eller som kommunen selv afholder. Både blandt interviewkommunerne og i de øvrige kommuner, der har besvaret spørgeskemaundersøgelsen, er der meget

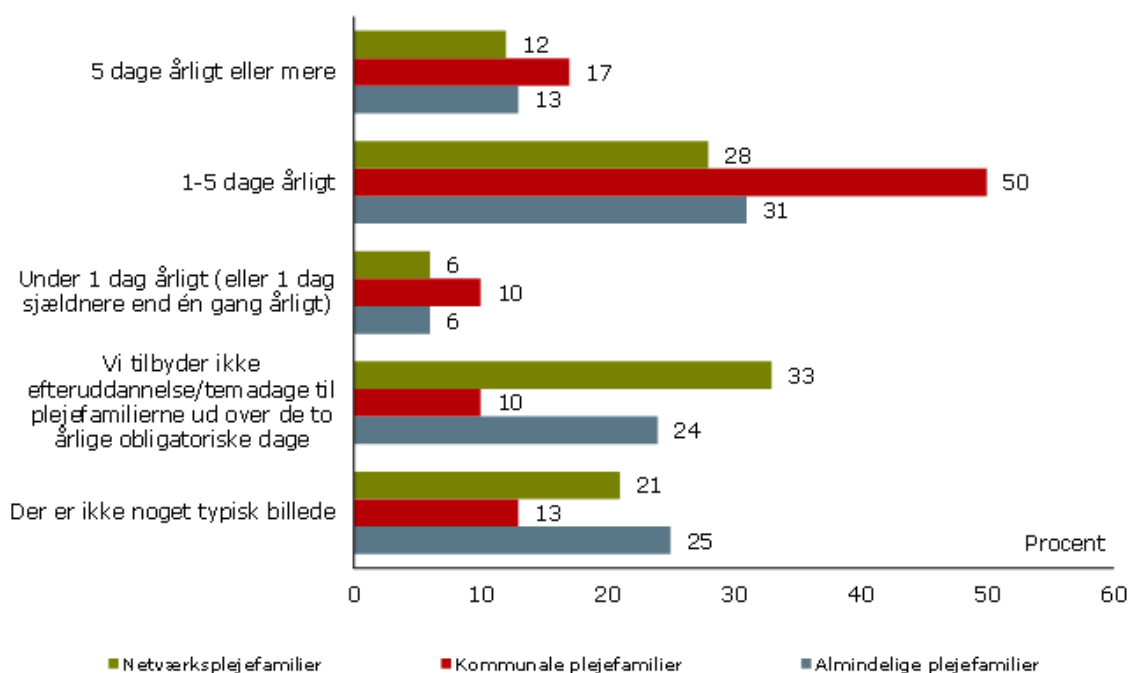
positive erfaringer med at udbyde efteruddannelse i samarbejde med andre kommuner – ikke mindst i forhold til at sikre et bredt udvalg.

3.1.1 Hyppighed

Vi antager, at alle kommuner tilbyder efteruddannelse svarende til mindst to dage, eftersom det er et lovkrav. I forhold til hyppigheden af efteruddannelse har vi derfor i spørgeskemaundersøgelsen til kommunerne fokuseret på, hvad de tilbyder forskellige typer af plejefamilier *ud over* de to obligatoriske dage.

Hvad angår de *almindelige* plejefamilier, fremgår det af spørgeskemaundersøgelsen, at 44 pct. af kommunerne tilbyder dem mellem en og mere end fem ekstra dage årligt, se figur 3.1. 24 pct. tilbyder alene de to obligatoriske dage, og 25 pct. oplyser, at der ikke er noget entydigt billede i forhold til, hvor mange dages efteruddannelse de tilbyder, udover det obligatoriske.

Figur 3.1 Hvor mange dage med efteruddannelse/temadage tilbyder kommunerne typisk plejefamilier *ud over* de to årlige obligatoriske dage?

Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra henholdsvis 95 kommuner, som oplyser, at har børn anbragt i almindelige plejefamilier; 31 kommuner, som oplyser, at de har børn anbragt i kommunale plejefamilier; og 90 kommuner, som oplyser, at de har børn anbragt i netværksplejefamilier.

Note: Kommunerne er blevet bedt om at angive det antal dage, de fleste tilbydes.

Det fremgår også af figur 3.1, at de fleste kommuner tilbyder *kommunale* plejefamilier ekstra kurser ud over de to obligatoriske dage: I alt 67 pct. af kommunerne tilbyder én eller flere ekstra dage til kommunale plejefamilier. Endelig viser figur 3.1, at

netværksplejefamilier i 40 pct. af kommunerne får tilbudt én eller flere dage ud over de to obligatoriske dage om året. 33 pct. oplyser, at de ikke tilbyder andet end de to obligatoriske kurser. 21 pct. oplyser, at der ikke er noget entydigt billede. I forhold til netværksplejefamilierne ved vi, at nogle kommuner vælger ekstra supervision frem for ekstra kurser til netværksplejefamilier, som vi beskriver i kapitel 4 i rapporten.

De kommuner, der svarer "der er ikke noget typisk billede", beskriver blandt andet, at plejefamilierne kan deltage i kurser i kommunens kursusprogram, hvis der er ledige pladser. Desuden nævner en håndfuld kommuner, at de kan få tilbudt ekstra uddannelse/kurser, hvis de har et særligt behov for det. Andre beskriver, at de afholder temaaftener eller -dage ud over de to obligatoriske kursusdage. Endelig skriver to kommuner, at nogle plejefamilier søger om bevilling til kurser, som de selv har fundet.

De otte interviewkommuner

Billedet fra interviewene i otte kommuner understøtter spørgeskemaundersøgelsens resultater.

Blandt de otte interviewede kommuner afholder syv kommuner selv mellem 2 og 20 kursusdage årligt, enten alene eller i samarbejde med andre kommuner. Køge Kommune oplyser som de eneste, at de ikke selv afholder kurser, men køber sig til kurser i andre kommuner eller hos andre udbydere. Haderslev kommune tilbyder i 2017 seks kursusdage med forskelligt indhold, og Lemvig kommune tilbyder de to årlige obligatoriske kursusdage og to såkaldte caféaftener. I begge kommuner tilrettelægges kursusdagene af familieplejekonsulenterne. I Aalborg kommune har man de seneste to år tilbudt det samme to-dages kursus, som er blevet udbudt fem gange i løbet af året. Men i lyset af, at nogle plejefamilier har efterspurgt flere forskellige kurser, arbejdede man i kommunen på tidspunktet for interviewet på at kunne udbyde flere forskellige kurser i samarbejde med UC Nord i 2017.

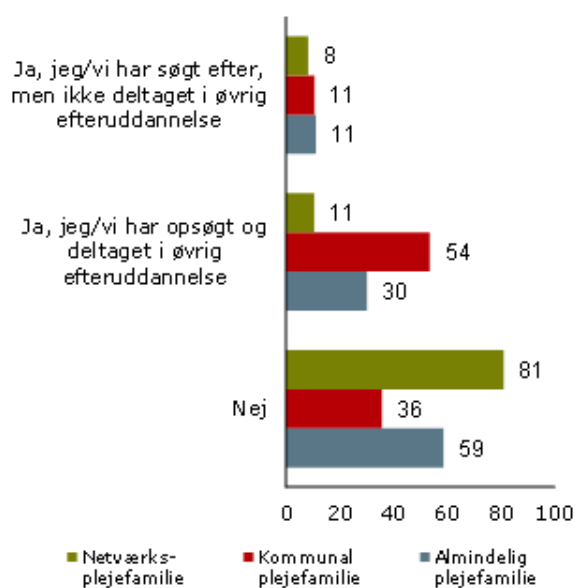
I alle interviewkommuner fortæller de derudover, at plejefamilierne har mulighed for at ansøge om kurser ud over det faste udbud. Kurserne bevilges, hvis familieplejekonsulenten, eventuelt i samråd med sagsbehandleren, vurderer, at det er relevant i forhold til plejefamiliens opgave og holder sig indenfor en vis økonomisk grænse. Den økonomiske grænse defineres dog ikke klart i nogen af interviewkommunerne. I Køge og Skive kommune fortæller de, at den primære efteruddannelse til plejefamilierne netop består i kurser, som de selv opsøger, og som kommunen finansierer. Interviewpersonerne i Køge kommune understreger dog, at det altid skal være kurser, der relaterer sig til det konkrete barn, kommunen har anbragt i plejefamilien.

En del plejefamilier opsøger selv efteruddannelse – særligt de kommunale plejefamilier

Spørgeskemaundersøgelsen blandt plejefamilierne viser, at en del af plejefamiliernes plejeforældre opsøger mere efteruddannelse end den uddannelse, som de har fået tilbudt af den anbringende kommune. Dette bekræfter billedet fra interview og

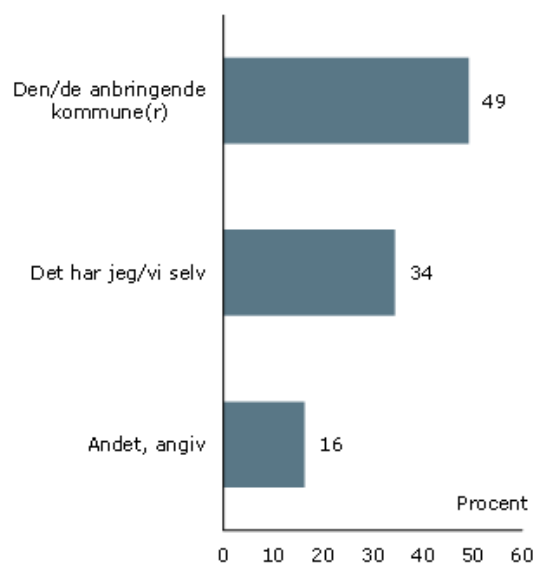
spørgeskemaundersøgelsen i kommunerne af, at mange plejefamilier selv opsøger kurser – tilsyneladende blandt andet fordi nogle kommuner opfordrer til det. Særligt kommunale plejefamilier er opsøgende: Her har 54 pct. opsøgt og deltaget i yderligere efteruddannelse, mens 11 pct. har opsøgt det, men (endnu) ikke deltaget, se figur 3.2. Netværksplejefamilierne er de mindst opsøgende, idet det her kun er 11 pct. der har søgt og deltaget i yderligere efteruddannelse. Blandt de 352 plejefamilier, der selv har opsøgt og deltaget i anden efteruddannelse, angiver ca. halvdelen, at efteruddannelsen er finansieret af den anbringende kommune. En tredjedel af dem har dog selv finansieret efteruddannelsen, se figur 3.3.

Figur 3.2 Plejefamiliernes angivelse af, om de inden for det seneste år selv har opsøgt og deltaget i efteruddannelse ud over den, de er blevet tilbudt af den/de anbringende kommune(r)

Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra 1306 plejefamilier – 910 almindelige, 84 kommunale og 312 netværksplejefamilier.

Figur 3.3 Plejefamiliernes angivelse af, hvem der har finansieret den efteruddannelse, de selv har opsøgt og deltaget i

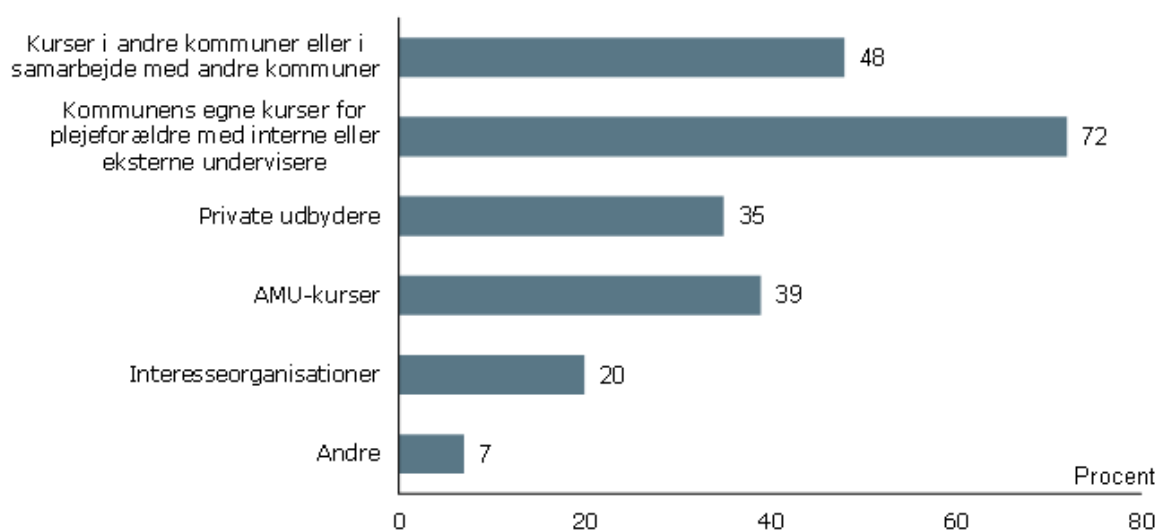
Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra 352 plejefamilier, som har opsøgt og deltaget i øvrig efteruddannelse.

Note: Vi har ikke testet for signifikante forskelle imellem plejefamilietyperne for dette spørgsmål. Det skyldes, at der er flere svarkategorier med for få besvarelser (jf. metodebilag).

3.1.2 Leverandør og tværkommunalt samarbejde

Hvad angår leverandører af efteruddannelse, viser spørgeskemaundersøgelsen blandt kommunerne, at de fleste kommuner anvender kurser i andre kommuner i samarbejde med andre kommuner eller selv udbyder kurser, se figur 3.4.

Figur 3.4 Hvilke udbydere anvender kommunerne til efteruddannelse af plejefamilier? (Mulighed for at vælge flere svarmuligheder)

Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra 95 kommuner

Blandt de syv kommuner, som angiver "andet" til spørgsmålet i ovenstående figur, oplyser nogle, at de benytter "familieplejecentre" uden nærmere uddybelse. Flere kommuner pointerer derudover i deres uddybende bemærkninger, at de også bevilger kurser, som plejeforældrene selv finder og søger om.

Store fordele ved tværkommunalt samarbejde om udbud af efteruddannelse

I forhold til mulighederne for at udbyde en bred vifte af kurser fortæller tre af de otte interviewede kommuner, at de har indgået samarbejde med andre kommuner om at tilbyde efteruddannelse til plejefamilierne (Lyngby-Taarbæk, Langeland, Næstved). De oplever alle, at der er store fordele ved et sådant samarbejde. Både i forhold til at sikre et større kursusudbud, og dermed øge muligheden for, at alle plejefamilierne kan modtage efteruddannelse, som de betragter som relevant. Men potentielt også økonomisk, særligt for en lille kommune som Langeland:

Vi deler økonomien imellem os efter indbyggertal. Så det er langt billigere for en lille kommune som os at gøre det på den måde. Hvis vi skulle gøre det selv, havde vi jo ikke råd til at afholde fire temadage. (Langeland kommune)

Hvad angår de fire kursusdage, der udbydes i samarbejde mellem otte fynske kommuner, påpeger repræsentanterne fra Langeland kommune, at en ulempe kan være, at der er op til 300 deltagere på hvert kursus. Det betyder, at det mere får karakter af et foredrag. De oplever dog, at oplægsholderne er gode til at inddrage deltagerne og lægge op til, at man fx drøfter et spørgsmål med sidemanden.

Lyngby-Taarbæk kommune afholder selv efteruddannelse i form af to årlige kursusdage i samarbejde med fire andre kommuner i et tværkommunalt samarbejde. Kursusdagene for de almindelige plejefamilier tilrettelægges af et temaudvalg bestående af en familieplejekonsulent fra hver af de fem kommuner. Derudover udbyder de i samarbejde med Gentofte og Gladsaxe kommune to yderligere kursusdage, som er baseret på det førnævnte KRITH-materiale.

I Næstved kommune fremhæver de, at deres samarbejde også har fordele ud over dem, der relaterer sig til udbuddet af efteruddannelse. Efteruddannelsen tilrettelægges på møder i et såkaldt "erfa-netværk", hvor de samtidig kan udveksle erfaringer og praksis. Herigennem har de samtidig mulighed for at efterspørge specifikke plejefamiliepladser (fx til et spædbarn) og får dermed kendskab til de generelt godkendte plejefamilier, der er bosat i andre kommuner, som de ellers kun kan få kendskab til via Tilbudsportalen. Endelig betyder den løbende erfaringsudveksling med familieplejekonsulenter i de andre kommuner, at de også har et godt samarbejde i forbindelse med matchning. For eksempel beskriver Næstved kommune, hvordan de i situationer, hvor de overvejer at anbringe et barn i en plejefamilie, hvor der allerede er et andet barn anbragt fra en anden kommune, kontakter familieplejekonsulenterne i den anden kommune for at drøfte, hvad denne anbringelse vil betyde for plejefamilien som helhed. Netop denne form for samarbejde i forbindelse med matchning efterspørges i andre af interviewkommunerne.

I spørgeskemaet beskriver mange kommuner på samme måde, at de udbyder kurser i samarbejde med nabokommuner. En kommune skriver følgende:

Langt de fleste plejefamilier bliver tilbudt kurser, som er arrangeret af kommunen i samarbejde med andre kommuner. Der er nogle få plejefamilier, der bliver tilbudt specifikke kurser, ud fra en helt speciel diagnose eller udfordring forbundet med den plejeopgave, de løser. (Kommune i kommentar i spørgeskema)

Generelt velfungerende samarbejde med andre anbringende kommuner om efteruddannelse og supervision

I spørgeskemaundersøgelsen blandt alle landets kommuner angiver 66 kommuner (70 pct.), at de af og til deler ansvaret for efteruddannelse og supervision af en given plejefamilie med andre kommuner, der har anbragt børn og/eller unge i samme plejefamilie (se tabel 5 i bilag 1). 71 pct. af disse kommuner oplever ingen udfordringer i forbindelse med dette samarbejde. 17 pct. oplever i ringe grad, at der er udfordringer relateret til samarbejdet, og henholdsvis fem og tre procent oplever i nogen eller høj

grad udfordringer (se tabel 6 i bilag 1). Der er altså kun i begrænset omfang udfordringer relateret til samarbejdet mellem forskellige anbringende kommuner om efteruddannelse og supervision af en given plejefamilie.

Blandt de 16 kommuner (25 pct.), der oplever udfordringer, vurderer halvdelen, at udfordringerne handler om at sikre, at plejefamilierne deltager i den lovpligtige efteruddannelse og supervision. 25 pct. vurderer, at der er udfordringer knyttet til henholdsvis fordelingen af udgifter til dækning af efteruddannelse eller til at sikre, at plejefamilierne tilbydes den lovpligtige efteruddannelse og supervision. Derudover oplever enkelte kommuner udfordringer i forhold til at fordele ansvaret for at tilbyde efteruddannelse og supervision til en given plejefamilie (se tabel 7 i bilag 1).

3.1.3 Indhold

Indholdet af efteruddannelsen belyser vi på baggrund af interviewene i otte kommuner og spørgeskemaundersøgelsen blandt plejefamilierne. Der er i begge tilfælde tale om eksempler på temaer i efteruddannelsen, som ikke skal betragtes som udtømmende.

De otte interviewkommuner

De otte interviewkommuner fortæller alle, at de i forhold til indholdet på de kursusdage, de selv tilrettelægger, lytter til, hvad plejefamilierne efterspørger, og derudover ser på aktuelle faglige temaer inden for socialpædagogik. Følgende er eksempler på kurser, der udbydes som kursus- eller temadage eller -aftener i de interviewede kommuner:

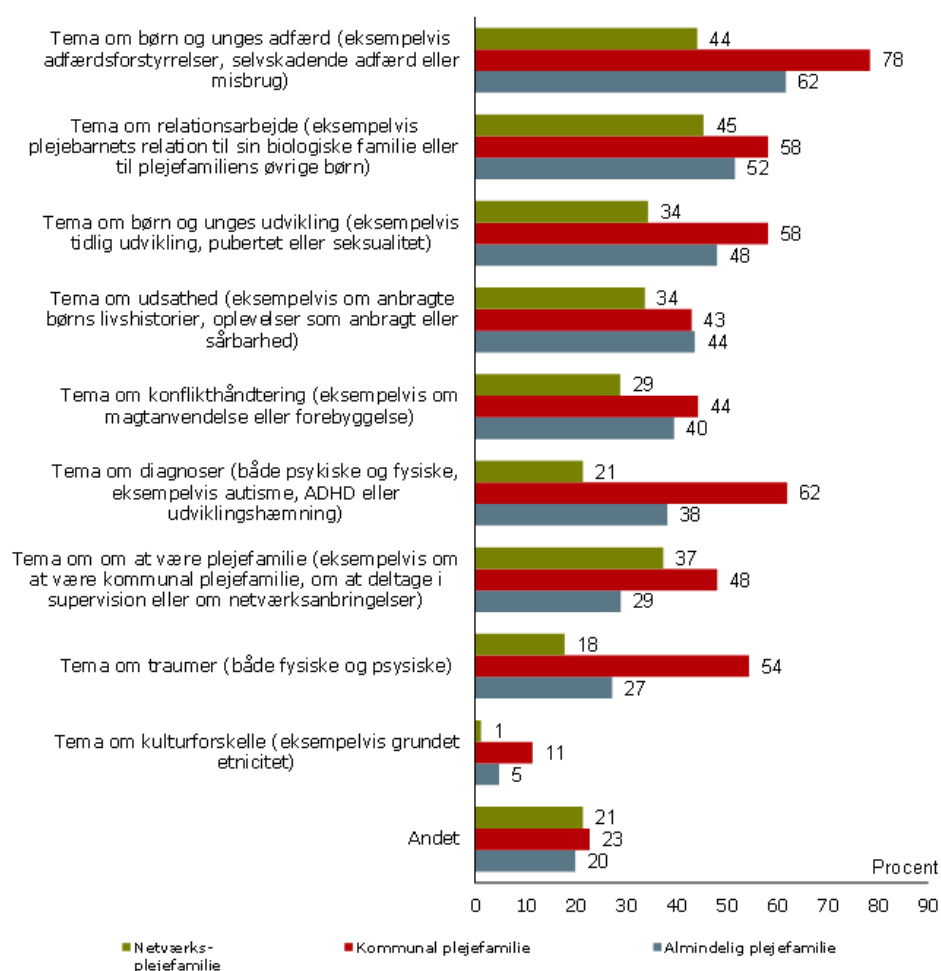
- KRAP (kognitiv ressourcefokuseret anerkendende praksis)
- Neuropsykologi og -pædagogik
- Livshistoriers betydning for anbragte børn
- Hverdagsliv med børn eller unge, der har oplevet omsorgssvigt eller traumer
- Efterværnsregler (SEL § 76) og kognitiv adfærdstilgang til teenagere
- Børn, seksualitet og overgreb
- Lær at skrive statusrapporter
- Børn og unge med autisme
- Struktur, forudsigelighed og rammer – konkrete redskaber og idéer til hverdagen
- Plejefamiliens egne biologiske børn
- Sociale medier og positiv brug af internettet
- Hjernens udvikling og heling efter traumer
- Mentalisering i mødet med børn og unge med traumer
- Født med rusmiddelskader
- Madens og måltidets betydning for børns trivsel
- Samvær og forhold til de biologiske forældre

I forhold til indholdet i efteruddannelsen hos de kommuner, der benytter sig af efteruddannelse hos VIA, UCC eller andre AMU-kurser, henvises til disse institutioners hjemmesider.

Plejefamiliernes oplevelse af efteruddannelsens indhold

I spørgeskemaundersøgelsen blandt plejefamilierne har vi spurgt, om de har deltaget i efteruddannelse det seneste år, og i så fald hvilke temaer efteruddannelsen har behandlet. Mange angiver, at efteruddannelsen har handlet om plejebørnenes adfærd, udvikling eller udsathed eller om relationsarbejdet forbundet med plejeopgaven. *Se figur 3.5.*

Figur 3.5 Hvilke temaer har plejeforældrene deltaget i efteruddannelse om? Sæt gerne flere krydser

Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra 1016 plejefamilier, som oplyser, at de eller deres evt. partner har gennemført efteruddannelse (herunder kurser, temadage o.l.) inden for det seneste år. Opdelt på typer er det 774 almindelige plejefamilier, 79 kommunale plejefamilier og 163 netværksplejefamilier.

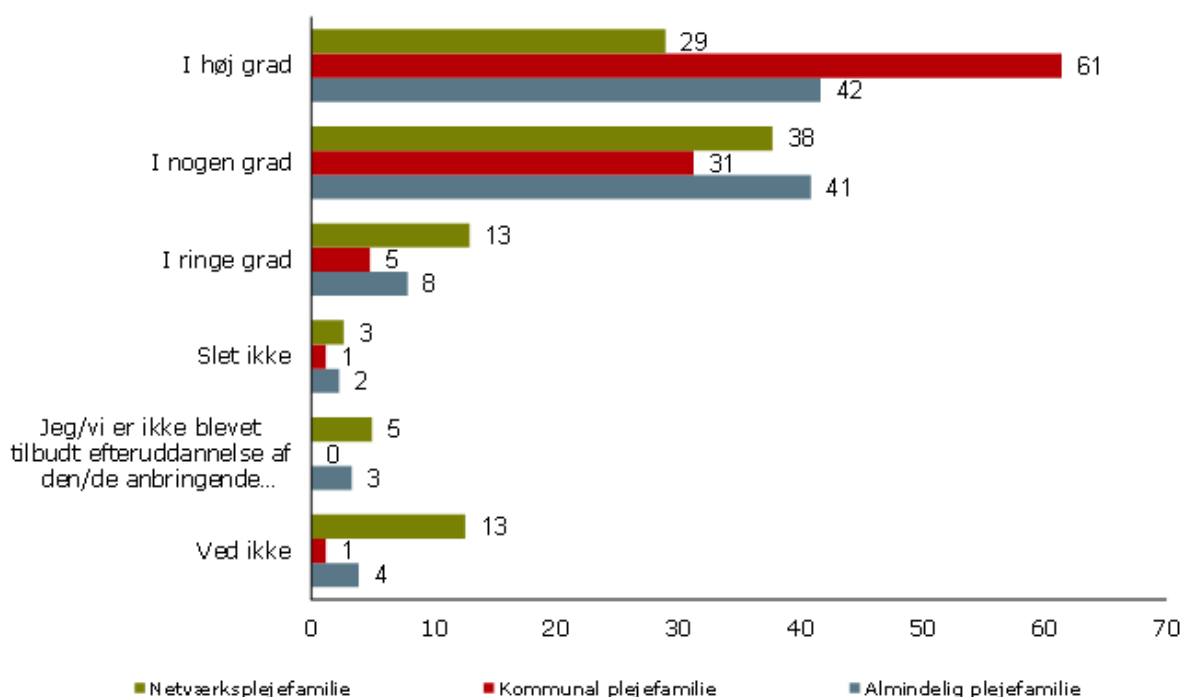
Note: Vi har her valgt at opdele spørgsmålsbesvarelserne på plejefamilietyper til trods for, at der i én svarkategori er mindre end 5 besvarelser, hvorfor vi ikke kan foretage en signifikantest (jf. metodebilag).

De kommunale plejefamilier angiver i højere grad end de andre typer af plejefamilier, at de har deltaget i efteruddannelse om flere af de nævnte temaer. Det skyldes formentlig, at de generelt har modtaget mere efteruddannelse end de øvrige plejefamilier.

206 plejefamilier (20-23 pct., afhængig af plejefamilietype) har fået efteruddannelse om andre temaer end de faste svarkategorier. Her oplyser mange, at der har været tale om kurser om mentalisering eller neuropædagogik. En del oplyser derudover, at de har været til kurser i Theraplay, KEEP, KRAP, mindfulness og sansemotorik. Endelig nævner nogle også kurser i diabetes, førstehjælp, kost, håndtering af sociale medier og ordblindhed.

Hvad angår relevansen af efteruddannelsen, finder de fleste plejeforældre i høj eller nogen grad, at den efteruddannelse, de tilbydes af den/de anbringende kommune(r), er relevant. Det gælder særligt de kommunale plejefamilier, se figur 3.6.

Figur 3.6 I hvilken grad oplever plejeforældrene, at den efteruddannelse (herunder kurser, temadage o.l.), de er blevet tilbudt af den/de anbringende kommune inden for det seneste år, har været relevant?

Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra 1220 plejefamilier, som er blevet tilbudt efteruddannelse det sidste år. Opdelt på typer er det 875 almindelige, 83 kommunale og 262 netværksplejefamilier, som har oplyst, at de har gennemført efteruddannelse inden for det seneste år.

Note: Vi har her valgt at opdele spørgsmålsbesvarelserne på plejefamilietyper til trods for, at der i enkelte svarkategorier er for få besvarelser til, at vi kan foretage en signifikantest (jf. metodebilag).

I de uddybende bemærkninger til dette spørgsmål nævner flere plejefamilier, hvor glade de er for mulighederne for efteruddannelse. Der er dog også flere, der beskriver, at de savner bestemte temaer såsom kurser om teenagere og kurser rettet mod netværksplejefamilier. Nogle efterspørger mere generelt fornyelse i kurserne, da de efter

flere år som plejeforældre oplever, at de tilbydes kurser om samme tema flere gange. Flere plejeforældre savner kurser med et højere fagligt niveau, hvor andre plejeforældre savner kurser med et lettere tilgængeligt niveau. Hertil kommer, at enkelte beskriver, at de savner, at der er en sammenhængende uddannelse eventuelt i form af en diplomuddannelse. Desuden savner enkelte plejeforældre kurser, der udbydes geografisk tættere på deres bopæl.

3.2 Deltagelse i efteruddannelse

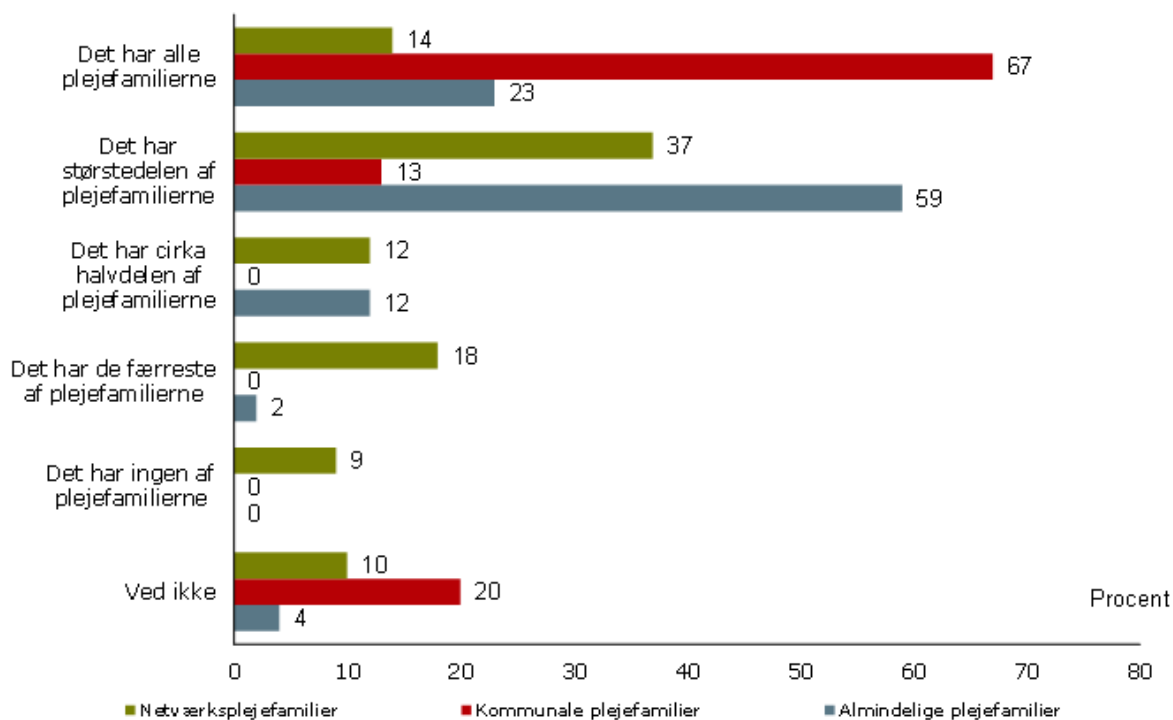
I det følgende beskriver vi for det første, i hvilket omfang plejefamilierne deltager i efteruddannelse - både ifølge plejefamilierne selv og ifølge kommunerne. Vi konkluderer blandt andet, at flertallet af plejefamilierne deltager i efteruddannelse. Der er dog også nogen, der ikke deltager, eller hvor det kun er den ene part i et par, der deltager. Særligt blandt netværksplejefamilierne er der en væsentlig andel, der ikke deltager.

Derudover belyser afsnittet årsagerne til eventuelt manglende deltagelse og samarbejdet imellem kommuner og socialtilsyn i forhold til at sikre, at plejefamilierne deltager. For netværksplejefamilierne tyder vores resultater på, at den manglende deltagelse blandt andet drejer sig om, at de ikke kan se relevansen af efteruddannelse, fordi de ikke betragter plejeopgaven som et arbejde.

3.2.1 De fleste deltager – men færre blandt netværksplejefamilier

Kommunerne vurderer i spørgeskemaundersøgelsen, at de fleste almindelige og kommunale plejefamilier har deltaget i efteruddannelse svarende til to dage inden for det seneste år. Hvad angår de kommunale plejefamilier, oplever i alt 80 pct. af kommunerne, at alle eller størstedelen har deltaget. For de almindelige plejefamilier oplyser i alt 82 pct. af kommunerne, at alle eller størstedelen har deltaget. Kommunerne oplever derimod i mindre grad, at netværksplejefamilierne deltager i efteruddannelsen: Her er det 51 pct. af kommunerne, der oplever, at alle eller størstedelen har deltaget. Omvendt angiver hele 27 pct., at ingen eller de færreste af netværksplejefamilierne har deltaget. *Se figur 3.7.*

Figur 3.7 Hvor stor en andel af plejefamilierne har efter kommunens vurdering inden for det seneste år deltaget i efteruddannelse/temadage svarende til to dage?

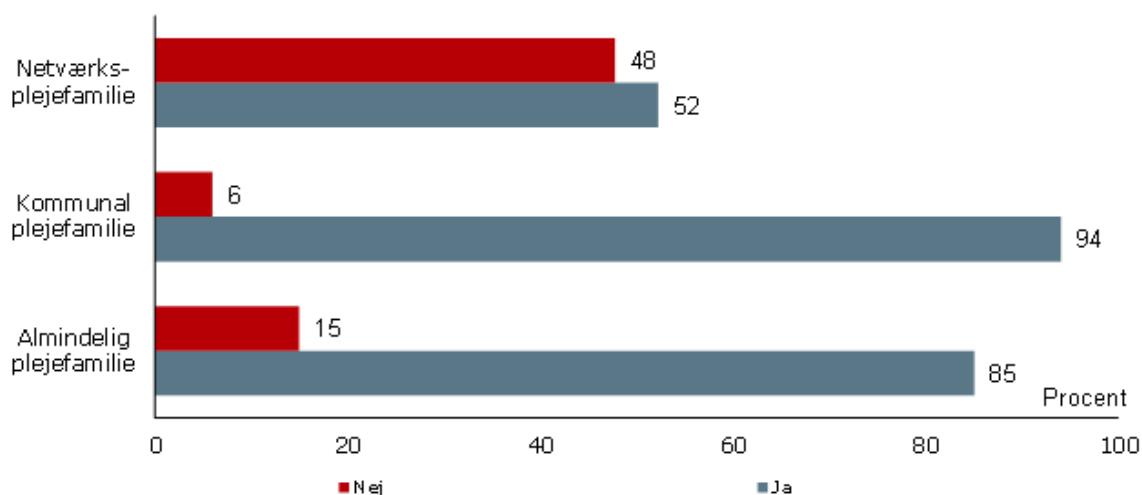

Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra henholdsvis 95 kommuner, som oplyser, at har børn anbragt i almindelige plejefamilier; 31 kommuner, som oplyser, at de har børn anbragt i kommunale plejefamilier; og 90 kommuner, som oplyser, at de har børn anbragt i netværksplejefamilier.

Interviewene i otte kommuner og med de fem socialtilsyn bekræfter dette billede: De beskriver alle, at de fleste plejefamilier deltager i efteruddannelse. Samtidig fortæller interviewkommunerne dog også alle, at der er plejefamilier, som de har meget svært ved at motivere til at deltage, ligesom der er plejefamilier, der aldrig deltager. Socialtilsynene oplever tilsvarende, at der er nogle plejefamilier, der ikke er interesserede i at deltage i efteruddannelse, og som ikke kommer afsted.

Billedet bekræftes yderligere af spørgeskemabesvarelserne fra plejefamilierne. Heraf fremgår det, at 85 pct. af de almindelige og 94. pct. af de kommunale plejefamilier har gennemført efteruddannelse inden for det seneste år. Det gælder kun 52 pct. af netværksplejefamilierne. Se figur 3.8.

Figur 3.8 Plejefamiliernes angivelse af, om de har gennemført efteruddannelse (herunder kurser, temadage o.l.) inden for det seneste år

Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra 1306 plejefamilier – 910 almindelige, 84 kommunale og 312 netværksplejefamilier.

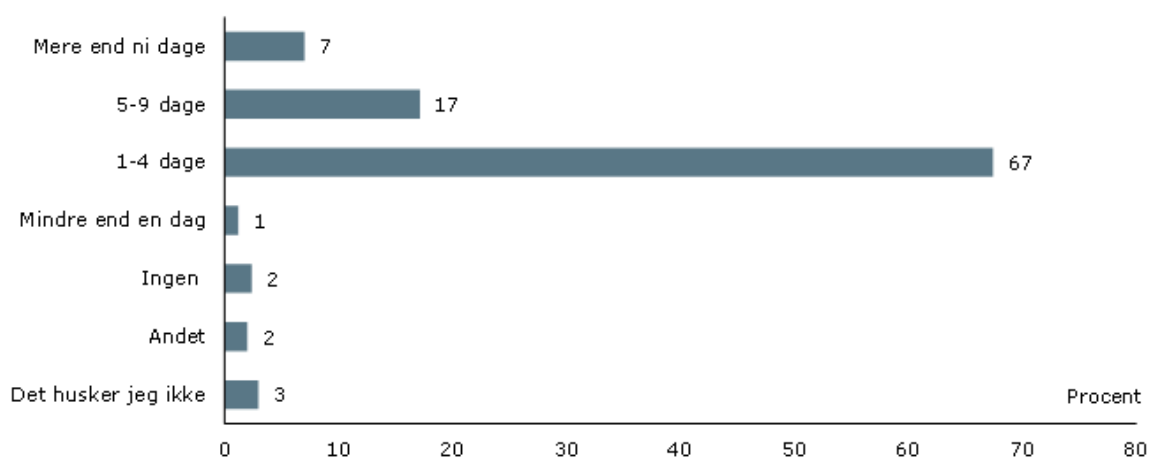
3.2.2 Antal dage

Som beskrevet i boksen i kapitlets indledning, har alle plejefamilier ret og pligt til at deltage i efteruddannelse svarende til to dage om året. Derudover har kommunale plejefamilier ret og pligt til at modtage yderligere efteruddannelse i overensstemmelse med opgavens omfang.

Blandt de kommuner, som tilbyder mere end de to obligatoriske efteruddannelsesdage, vurderer 59 pct., at alle eller størstedelen af de kommunale plejefamilier deltager i efteruddannelse ud over de to obligatoriske dage (se tabel 8 i bilag 1). Hvad angår de almindelige plejefamilier og netværksplejefamilierne (hvor yderligere efteruddannelse altså ikke er et lovkrav), vurderer 24 pct. af kommunerne, at alle eller størstedelen deltager i yderligere efteruddannelse. Der er dog mange kommuner, som angiver i spørgeskemaet, at de ikke ved, hvorvidt plejefamilierne deltager i ekstra efteruddannelse. Det kan blandt skyldes, at nogle plejefamilier selv opsøger og finansierer efteruddannelse, eller deltager i efteruddannelse i andre kommuner, der har børn/og eller unge anbragt i plejefamilien.

I spørgeskemaundersøgelsen til plejefamilierne har vi bedt dem oplyse, hvor mange dages efteruddannelse, de har deltaget i det seneste år (hvis de har deltaget i efteruddannelse det seneste år). Her angiver de fleste (67 pct.), at de har deltaget i 1-4 dage. I alt 42 pct. har deltaget i mere end 5 dage, se figur 3.9.

Figur 3.9 Plejefamiliernes angivelse af, hvor mange dages efteruddannelse de i alt deltaget i det seneste år

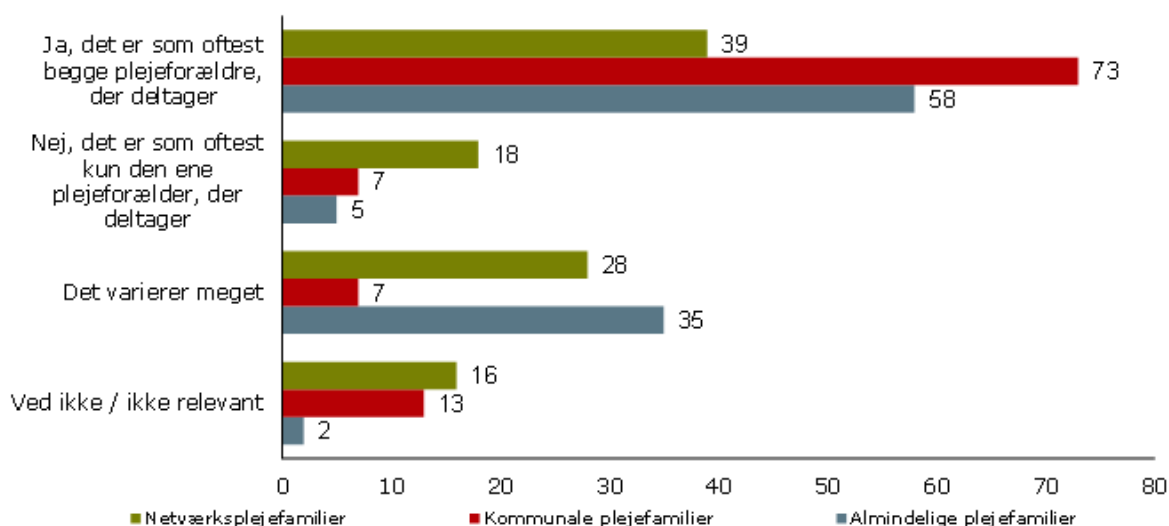
Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra 1016 plejefamilier, som oplyser, at de eller deres evt. partner har gennemført efteruddannelse (herunder kurser, temadage o.l.) inden for det seneste år. Hvis respondenter og respondenterens partner har deltaget i det samme kursus, der fx varede to dage, tæller det kun for to dage i alt. Hvis de derimod har deltaget i to forskellige kurser, der hver varede to dage, tæller det for fire dage.

3.2.3 Partnerens deltagelse

Det fremgår af lovgivningen, at begge plejeforældre i et par som udgangspunkt skal deltage i efteruddannelse og supervision – også selvom godkendelsen kun er givet til den ene plejeforælder. Der kan dog være særlige omstændigheder, der gør, at det kun er den ene forælder der modtager det. Det kan fx være hensynet til plejefamiliens muligheder for pasning af plejebarnet eller til plejeforældrenes arbejdstider (jf. VEJ nr.9007, punkt 516).

I de plejefamilier, der består af et par, er det ifølge mange af kommunerne som oftest begge parter, der deltager i efteruddannelse. Der er dog 18 pct. af kommunerne, som oplever, at det i netværksplejefamilier ofte kun er den ene plejeforælder, der deltager, se figur 3.10.

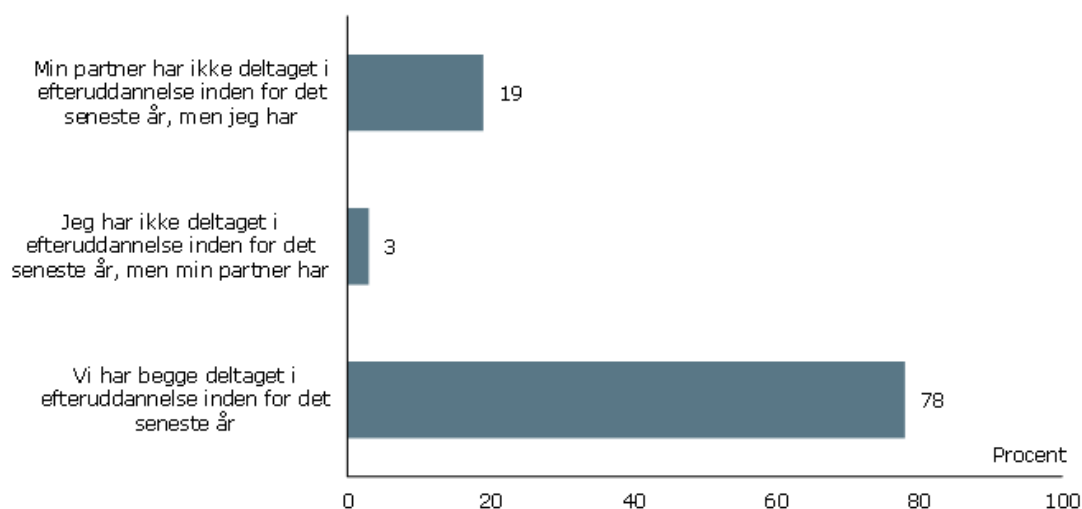
Figur 3.10 Kommunernes vurdering af, om det som oftest er begge plejeforældre, der deltager i efteruddannelse/temadage (i plejefamilier, der består af et par).

Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra Spørgeskemabesvarelser fra henholdsvis 95 kommuner, som oplyser, at har børn anbragt i almindelige plejefamilier; 31 kommuner, som oplyser, at de har børn anbragt i kommunale plejefamilier; og 90 kommuner, som oplyser, at de har børn anbragt i netværksplejefamilier.

Størstedelen af de plejefamilier, der består af et par, angiver i deres spørgeskemabesvarelser tilsvarende, at de begge har deltaget i efteruddannelse inden for det seneste år. 19 pct. af respondenterne angiver dog, at deres partner ikke har deltaget. Se figur 3.11.

Figur 3.11 Plejefamiliernes angivelse af, om de begge eller kun den ene part har deltaget i efteruddannelse inden for det seneste år (kun plejefamilier, der består af et par)

Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra 904 plejefamilier, som består af et par og som har oplyst, at de eller deres partner har gennemført efteruddannelse inden for det seneste år.

Note: Vi har ikke testet for signifikante forskelle imellem plejefamilietyperne for dette spørgsmål. Det skyldes, at der er flere svarkategorier med for få besvarelser (jf. metodebilag).

3.3 Årsager til manglende deltagelse i efteruddannelse

I dette afsnit beskriver vi årsagerne til, at det ikke er alle plejefamilier, der deltager i efteruddannelse. Det gør vi henholdsvis fra kommunernes, plejefamiliernes og socialtilsynenes perspektiv.

Kommunernes erfaringer med almindelige og kommunale plejefamiliers deltagelse

I spørgeskemaundersøgelsen blandt kommunerne nævner de forskellige årsager til, at der er almindelige og/eller kommunale plejefamilier, som ikke deltager i efteruddannelse overhovedet, ikke deltager i de obligatoriske to dage årligt, eller hvor det kun er den ene part i et par der deltager:

- Plejeforældrene er forhindret på grund af sygdom eller arbejde
- Plejeforældrene er forhindret på grund af selve plejeopgaven
- Meget erfarne plejeforældre eller plejeforældre, der har haft et givent barn anbragt i mange år, har et mindre behov for efteruddannelse og fritages derfor nogle gange
- Der kan være tale om plejefamilier, der har børn anbragt fra andre kommuner, og som derfor deltager i de andre kommuners tilbud
- Kurserne bliver aflyst eller er optagede
- Nogle plejefamilier bor meget langt væk fra der, hvor kurserne afholdes
- Manglende tid og/eller interesse hos plejeforældrene

Udfordringer forbundet med selve plejeopgaven er ifølge kommunernes kommentarer i spørgeskemaet ofte knyttet til, at plejefamilien har et spædbarn anbragt, som de ikke kan forlade derhjemme eller tage med. Her beskriver nogle kommuner dog, at de sørger for at samle hold med spædbørnsfamilier, hvor de lægger op til, at plejefamilierne kan tage barnet med.

Flere kommuner beskriver derudover i spørgeskemaundersøgelsen, at de arbejder med at gøre kursusuddannelsen endnu bedre og bredere fremover, for at få flere til at deltage.

Kommunernes erfaringer med netværksplejefamiliers deltagelse

Det fremgår af spørgeskemaundersøgelserne blandt både kommuner og plejefamilier, at deltagelsen i efteruddannelse generelt er mindre blandt netværksplejefamilierne. Dette billede understøttes yderligere af interviewene i de otte interviewkommuner. I syv af disse kommuner oplever interviewpersonerne, at særligt netværksplejefamilierne generelt er sværere at motivere til at deltage i efteruddannelse:

Netværksplejefamilierne er ikke dem, der plejer at byde mest ind på efteruddannelse, de skal vejledes lidt mere til det, for de er jo ikke gået ind i de her på baggrund af et stort ønske om at blive plejefamilie. (Køge kommune)

Uddannelse strider mod oplevelsen af at være familie, der hjælper familie. De opfatter det ikke som et erhverv, det bygger på en relation. Min oplevelse er, at de ikke opfatter sig selv som rigtige plejefamilier, ser ikke sig selv sådan. De ser sig selv gå ind med en stor, stor omsorg. (Lyngby-Taarbæk kommune)

Som citaterne herover eksemplificerer, handler det ifølge interviewkommunerne overvejende om, at nogle netværksfamilier ikke kan se relevansen, eller ikke betragter sig selv som plejefamilier. Dette billede understøttes af andre kommuners kommentarer i spørgeskemaet.

Køge kommune fremhæver som eksempel et bedsteforældrepar, som ikke kan se relevansen af at skulle deltage i efteruddannelse, og hvor de fra kommunens side ikke har insisteret. Lyngby-Taarbæk kommune peger også på to eksempler på netværksplejefamilier, som de har undtaget fra kravet om efteruddannelse. Det drejer sig hhv. om en farmor, der har haft sit nu 15-årige barnebarn anbragt i pleje, siden han var spæd, og en afghansk familie, som har fået deres niece i pleje, og som ikke har de sproglige kompetencer til at deltage.

Derudover påpeger Næstved kommune, at det har betydning for netværksplejefamiliernes deltagelse i efteruddannelse, at de ikke modtager løn for deres indsats og dermed for at deltage i efteruddannelse.

Kommunernes spørgeskemabesvarelser angående årsagen til netværksplejefamiliernes manglende deltagelse viser derudover, at manglende tid, mangel på børnepasning, sygdom og sproglige udfordringer kan være andre årsager til, at netværksplejefamilierne i mindre grad deltager i efteruddannelse. I forhold til sproglige udfordringer skriver en kommune i et kommentarfelt i spørgeskemaet:

Vi har mange netværksplejefamilier med uledsagede flygtningebørn. På grund af sprogvanskeligheder, kulturelle barrierer og sociale udfordringer i det hele taget er det svært at tilbyde kurser. (Kommune i kommentar i spørgeskema)

En håndfuld kommuner beskriver i spørgeskemaet, at de har, eller fremover vil have, fokus på, at netværksplejefamilierne har et andet og større behov for efteruddannelse og støtte. En kommune skriver fx:

Typisk har netværksplejefamilierne brug for langt mere personlig sparring end resten af vores plejefamilietyper. De er involveret i et helt andet omfang i børnenes liv - også inden vi som kommunale medarbejdere kommer ind i deres liv. Der er langt flere konflikter i den store familie, som vi skal være med til at hjælpe dem med at tackle. Som grundregel har vi derfor som konsulenter en større opgave, hver gang vi ansætter en netværksplejefamilie, der både skal konkret godkendes, på egne kurser og have ekstra tilsyn og sparring. (Kommune i kommentar i spørgeskema).

I forhold til de plejefamilier, og særligt netværksplejefamilier, som kan være svære at motivere til at deltage i efteruddannelse, fortæller Lyngby-Taarbæk og Næstved kommune i interviewene, at den supervision familierne modtager, efter deres opfattelse til dels kompenserer herfor. En repræsentant fra Næstved kommune fortæller, at det for nogle plejefamilier er svært at afse tid til de mange forpligtelser, der følger med opgaven. Deres klare førsteprioritet er derfor, at plejefamilierne modtager individuel supervision og deltager i statusmøder med børnenes sagsbehandlere. De tilbyder de lovpligtige to dages efteruddannelse samt gruppesupervision, men her er de altså "mindre rigide" i forhold til plejefamiliernes deltagelse, som denne interviewperson formulerer det.

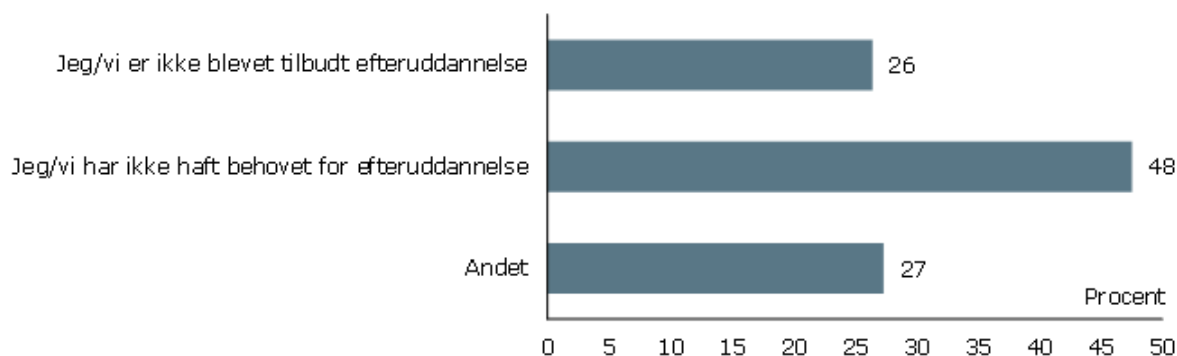
Tre kommuner oplyser i deres afrundende bemærkninger til spørgeskemaet, at netværksplejefamilierne får de samme tilbud som andre plejefamilier. Og i Langeland kommune, som vi har talt med ved et interview, oplever man, at de tre netværksplejefamilier, man gør brug af, har en endnu større interesse i at deltage i efteruddannelse end de øvrige plejefamilier.

Plejefamiliernes erfaringer

En mindre gruppe på 290 plejefamilier oplyser i spørgeskemaet, at hverken de selv eller deres eventuelle partner har gennemført efteruddannelse inden for det seneste år. Blandt disse plejefamilier angiver mellem 48 pct., at det skyldes, at de ikke har haft behov for

efteruddannelse. Samtidig oplyser 26 pct., at de ikke er blevet tilbudt efteruddannelse, se figur 3.12.

Figur 3.12 Plejefamiliernes angivelse af årsagen til, at de ikke har deltaget i efteruddannelse inden for det seneste år (Mulighed for at vælge flere svarmuligheder)

Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra 290 plejefamilier, som har oplyst, at de ikke har gennemført efteruddannelse inden for det seneste år.

Note: Figuren er ikke opdelt på plejefamilietyper, da der umiddelbart ikke er store forskelle imellem besvarelserne fra plejefamilier af forskellige typer. Det har grundet for få besvarelser ikke muligt at teste signifikansen forbundet hermed (jf. metodebilag)

Ud af de 89 plejefamilier (27 pct.), som angiver, at de har andre årsager til ikke have deltaget, oplyser 25, at de har været forhindret af arbejde, pasning af plejebarn, sygdom eller andet. Nogle nævner i denne sammenhæng, at det ikke er muligt, fordi efteruddannelsen altid ligger på hverdage, hvor de er forhindret på grund af arbejde.

27 plejefamilier oplyser som årsag til, at de ikke har deltaget inden for det seneste år, at de har haft plejebarnet i mindre end et år. 13 plejefamilier har ikke fundet de tilbudte kurser relevante, og få har oplevet, at der ikke var ledige pladser, at kurset blev aflyst, eller at afstanden til kursusstedet var for lang. Endelig oplyser et par plejeforældre, at de snart skal på efteruddannelse, eller at de i stedet for efteruddannelse har fået ekstra supervision eller har indgået i plejebarnets terapiforløb.

Overordnet bekræfter plejefamiliernes angivelse af årsagerne til manglende deltagelse kommunernes oplevelse.

Socialtilsynenes erfaringer

Repræsentanterne fra Socialtilsyn Nord, Øst og Syd oplever generelt, at der er nogle plejefamilier, som ikke kan se relevansen af at deltage i den efteruddannelse, kommunerne udbyder, eller i at deltage i efteruddannelse generelt. Repræsentanten fra Socialtilsyn Midt fremhæver, at plejefamilierne er en meget heterogen gruppe, som også består af personer, der ikke er vant til eller har lyst til at deltage i kurser, foredrag og lignende:

Der er helt klart nogen, der er tilbageholdende. Det er jo den mest uhomogene gruppe - der er faguddannede, socialrådgivere, pædagoger, men også jord og betonarbejdere, dagplejemødre, tidligere slagteriarbejdere, alt muligt andet. Så mange forskellige baggrunde og motivationer (...) Jeg spørger da tit: Hvordan er det gået? Har I været afsted til noget? Så siger plejemor tit: "Ja ja", men plejefar siger: "Arh, det er jo ikke rigtig mig at være afsted og sidde i sådan en gruppe med så mange mennesker, jeg kan heller ikke tage fri for arbejde, kan ikke holde ud at sidde stille", eller hvad det nu kan være. Også nogen der bare siger, at det stinker af skole og det har de slet ikke lyst til. (Socialtilsyn Midt)

Repræsentanten for Socialtilsyn Hovedstaden fremhæver, at de oplever, at det ofte kun er den plejeforælder, der står på kontrakten, der deltager i efteruddannelse.

3.3.1 Ansvarsfordeling ift. at sikre at plejefamilierne deltager i den lovpligtige efteruddannelse

Det er den anbringende kommune, der skal sikre, at plejefamilierne gennemfører den fornødne efteruddannelse og modtager den fornødne supervision (jf. serviceloven (SEL) § 66a, stk. 4). Det er dog socialtilsynet, som fører driftsorienteret tilsyn med de generelt godkendte plejefamilier (jf. lov om socialtilsyn § 4, stk. 1, nr.1).

Vores interview med socialtilsyn og kommunerne viser i nogle tilfælde, at der ikke er enighed om ansvarsfordelingen. For eksempel mener flere af interviewkommunerne, at det ikke er deres ansvar at følge op på, om plejefamilierne deltager. Derudover fortæller både interviewkommuner og socialtilsyn, at der ikke er nogen reelle konsekvenser, hvis en plejefamilie ikke deltager i efteruddannelse – med undtagelse af, for de generelt godkendte plejefamiliers vedkommende, at socialtilsynene kan give dem en lav score på et punkt i deres kvalitetsvurdering.

Kommunerne udbyder efteruddannelse og opfordrer til deltagelse, men kontrollerer kun i begrænset omfang

I forhold til de plejefamilier, som ikke eller kun i begrænset omfang deltager i efteruddannelse, fortæller interviewkommunerne, at de bestræber sig på at motivere dem ved at opfordre dem til det, og gøre dem opmærksomme på specifikke kurser, som er relevante for den pågældende plejefamilie:

Det er ikke nok at vi sender et katalog ud, det er noget med, at konsulenten også siger, at det her tema er relevant for dig. Der er nogen, der kommer løbende af sig selv, men langt fra alle. (Lyngby-Taarbæk kommune)

De fremhæver samtidig alle, at de i forhold til de generelt godkendte plejefamilier kun er forpligtede til at udbyde efteruddannelse, men at det er plejefamiliernes eget ansvar at deltage, og socialtilsynene der skal følge op på, om de gør det, og om nødvendigt sanktionere dem. Her er det en repræsentant fra Køge kommune, der udtaler sig:

Før i tiden skulle vi indsamle viden om, om plejefamilierne havde været på kursus. Nu kan det være svært at holde overblikket, de kan jo have børn anbragt fra forskellige kommuner. Vi sender de tilbud, der ligger, ud til plejefamilierne. Vi har primært fokus på at tilbyde det, men det er hovedsageligt op til plejefamilierne selv at tage imod. Vi tænker, at kontrollen af, at de gør det, ligger meget hos tilsynene. Hvis de ikke deltager, mister de jo deres godkendelse hos tilsynet. (Køge kommune)

I forhold til de konkret godkendte plejefamilier er det dog kommunen selv, der skal følge op på, om plejefamilierne deltager i efteruddannelse. Her opstår af og til samme problematik som i forhold til grundkurserne, nemlig – som fx Lyngby-Taarbæk og Haderslev kommune beskriver – at kommunerne ikke har en interesse i at sanktionere en ellers velfungerende plejefamilie, der ikke deltager i efteruddannelse, ved at afbryde anbringelsen. Dermed har de reelt ingen sanktionsmuligheder over for disse plejefamilier:

De konkret godkendte opfordrer vi til at komme afsted. Men mere kan vi ikke gøre, vi har jo ingen sanktionsmuligheder. Vi flytter jo ikke barnet, hvis de ikke kommer på kursus. (Haderslev kommune)

Det samme pointerer andre kommuner i spørgeskemaundersøgelsen. Derudover fremgår det af nogle interview, at ansvarsfordelingen imellem familieplejekonsulenter og rådgivere, i forhold til at følge op på de konkret godkendte familiers deltagelse i efteruddannelse, ikke altid er klar.

Kun én interviewkommune følger systematisk op på deltagelse

Overordnet er det meget forskelligt, hvor mange ressourcer, interviewkommunerne bruger på at følge op på, om plejefamilierne deltager i efteruddannelse. Det er kun én af interviewkommunerne, der laver en systematisk opfølgning. Det drejer sig om Aalborg kommune, som også klart er den største af de interviewede kommuner og dermed har for mange plejefamilier til at holde løbende overblik over deres deltagelse i efteruddannelse uden en vis systematik. Også her har man dog løbende en dialog om, hvor mange ressourcer man skal bruge på at følge op på, om de generelt godkendte plejefamilier deltager i efteruddannelse:

Vi prøver at følge op på, at de også deltager. Men vi har snakket om, om vi skal bruge det krudt, som vi gør, på at "piske" dem lidt. Jeg har fx skrevet til dem, der ikke deltog på anden-dagen af et kursus, at nu har jeg meldt dem til næste gang. Sådan lidt bussemands-agtigt. Men jeg ved ikke, om det er det værd. De får jo alle sammen tilbudt det, og vi er yderst fleksible. (Aalborg kommune)

Det it-system, Aalborg Kommune på tidspunktet for interviewet anvendte til at holde overblik over plejefamilierne, herunder deres deltagelse i efteruddannelse, fungerede dog langt fra optimalt. De havde derfor netop købt it-systemerne "SOPHUS" og "SOPHUS

Match”, som blandt andre Århus kommune har anvendt igennem mange år, og som er udviklet specielt til familieplejeområdet.

Socialtilsynets rolle i forhold til deltagelse i efteruddannelse

Som beskrevet ovenfor fremhæver interviewkommunerne, at det er socialtilsynenes ansvar at følge op på, om de generelt godkendte plejefamilier deltager i efteruddannelse og eventuelt sanktionere dem.

Alle fem tilsyn fortæller i interviewene med dem, at i tilfælde af, at plejefamilier ikke deltager i efteruddannelse, drøfter de med familierne, at det er et lovkrav. Derudover understreger de overfor familien, at de fra tilsynets side finder det meget beklageligt, at de ikke gør det. De fortæller desuden alle, at de gør plejefamilierne opmærksomme på, at deres manglende deltagelse vil blive synlig i tilsynsrapporten, idet de giver dem en lav score på punktet ”Efteruddannelse og kompetencer”. Nogle af repræsentanterne nævner i denne sammenhæng, at de kan give plejefamilierne et ”udviklingspunkt”, som består i en skriftlig påtale i tilsynsrapporten om, at de skal deltage i efteruddannelse. Ved næste besøg følger tilsynet så op på, om de har gjort det.

Samtidig fremhæver de alle, at manglende deltagelse i efteruddannelse ikke i sig selv kan være årsag til, at tilsynene fratager en plejefamilie deres godkendelse. Det kan dog indgå som en del af en samlet vurdering – fx af, at en given plejefamilie ikke har de fornødne evner til at varetage opgaven, og ikke har udvist interesse for opkvalificering – som i sidste ende kan betyde, at godkendelsen ophæves. Repræsentanten fra Socialtilsyn Øst fortæller her, hvordan de kan inddrage eventuelt manglende efteruddannelse i kvalitetsvurderingen som helhed:

Mig bekendt har vi ikke alene på den baggrund været ude og tage en godkendelse, men vi lægger pres på og tager en snak med dem om, hvad det skyldes – altså, så begynder vi at tale med dem om nogle temaer, som i yderste konsekvens godt kan gøre, at man får taget sin godkendelse. For hvad er det, der gør, at man ikke tænker, at man har behov for at spidse blyanten? Tænker man, at det her kan jeg simpelthen ikke gøre bedre, eller tænker man, det her det orker jeg simpelthen ikke, det magter jeg ikke, fordi så skal vi jo have snakket om deres overskud. Så det får jo en indflydelse ind på de temaer, som vi tager op med familierne. Så det kan indirekte godt få en indflydelse, der kan være med til at trække deres godkendelse. Men så er det ikke alene, fordi de ikke er kommet på kurserne, så er det, fordi der er nogle andre ting i vores snakke med dem, som vi bliver så bekymrede over, at vi simpelthen ikke kan opretholde deres godkendelse. (Socialtilsyn Øst)

Begrænset systematisk samarbejde mellem socialtilsyn og kommuner i forhold til efteruddannelse

Både interviewkommunerne og de fem socialtilsyn beskriver, at de ikke har et systematisk samarbejde omkring at sikre, at plejefamilierne deltager i efteruddannelse.

Det er dog af og til et emne i forbindelse med den triangulering, som alle fem socialtilsyn foretager som en del af det årlige driftsorienterede tilsyn. Interviewpersonen fra Socialtilsyn Hovedstaden beskriver her, hvori trianguleringen består:

Triangulering indebærer, at når vi tager på tilsyn, så tager vi ikke kun ud og holder interview med plejefamilien, så underbygger vi det jo med interview med familieplejekonsulent, med sagsbehandlere i kommunerne, måske med forældrene til plejebarnet. Så prøver vi jo at få oplysninger andre steder fra, hvordan de oplever kvaliteten i plejefamilien. Og på den baggrund af interviewene og ting, vi henter andre steder fra, så vurderer vi kvaliteten af plejefamilierne. Så vurderingen af kvaliteten bygger ikke alene på en snak med plejefamilien. (Socialtilsyn Hovedstaden)

Repræsentanten fra Socialtilsyn Hovedstaden fortæller, at hvis kommunerne i forbindelse med trianguleringen fortæller, at en plejefamilie ikke deltager i efteruddannelse, følger socialtilsynet naturligvis op på det. Som beskrevet er det dog primært i form af, at de drøfter det med plejefamilierne, og giver dem en lav score på "efteruddannelse og kompetencer" samt eventuelt et udviklingspunkt i tilsynsrapporten.

Interviewpersonen fra Socialtilsyn Syd understreger, at hvis der omvendt er plejefamilier, der fortæller dem, at kommunen ikke udbyder relevant efteruddannelse, så er det plejefamiliens egen opgave at gå til kommunen og indlede en dialog herom. Tilsynet kan af og til tale med kommunen om, hvad plejefamiliernes oplevelse er – fx, hvis der er mange, der ikke oplever, at kommunen udbyder relevant efteruddannelse. Men i så fald vil det være en samtale som ligeværdige samarbejdspartnere, og aldrig som en måde at lægge pres på kommunerne. Socialtilsyn Øst og Midt fortæller, at de har såkaldte "kommune-runder" eller "dialogmøder", hvor de kan finde på at påtale over for kommunerne, hvis flere plejefamilier oplever, at den samme kommune fx ikke tilbyder den lovpligtige efteruddannelse eller supervision.

4 Supervision og anden faglig støtte

Lovgrundlag: Supervision og anden faglig støtte til plejefamilier

Den anbringende kommune er forpligtet til at tilbyde plejefamilierne den fornødne supervision i overensstemmelse med plejeopgavens omfang og plejefamilierne er forpligtet til at deltage heri (jf. serviceloven (SEL) § 66 a, stk. 4 og Bekendtgørelse om plejefamilier §§ 8 og 9).

Derudover skal den anbringende kommune tilbyde netværksplejefamilier den fornødne faglige støtte i overensstemmelse med plejeopgavens omfang (Bekendtgørelse om plejefamilier § 10).

Kilde: SEL § 66a, stk. 4 og Bekendtgørelse om plejefamilier §§ 8, 9 og 10.

I dette kapitel beskriver vi, hvordan kommunerne tilrettelægger den løbende supervision og anden faglige støtte til forskellige typer af plejefamilier. Derudover belyser vi plejefamiliernes muligheder for at modtage akut støtte.

Kapitlet er baseret på spørgeskemabesvarelser fra 95 kommuner og 1309 plejefamilier; interview med otte kommuner; samt i mindre omfang interview med repræsentanter fra de fem socialtilsyn.

4.1 Definition af supervision

Hvad angår supervision vil vi indledningsvis bemærke, at der ikke er nogen entydig definition af dette begreb. Det fremgår af interviewene med både kommuner og socialtilsyn, at nogle kommuner betragter råd og vejledning som en form for supervision, imens andre skelner skarpt imellem de to. Vi kan desuden ud fra plejefamiliernes bemærkninger i spørgeskemaet læse, at de også arbejder med forskellige forståelser af supervision, og nogle er uenige med den anbringende kommunes definition. Dermed er der mange forskellige forståelser i spil, når henholdsvis lovgivere, kommuner, socialtilsyn og plejefamilier taler om omfanget og kvaliteten af den supervision, plejefamilierne modtager.

For eksempel mener repræsentanten for Socialtilsyn Syd, at det at have en familieplejekonsulent, der følger plejefamilien tæt og drøfter forskellige problemstillinger med dem, godt kan kaldes supervision. Han understreger dog samtidig, at der ind i mellem er behov for at supplere dette med supervision ved en psykolog eller andre med mere specifikt faglig kendskab til en bestemt problematik. Repræsentanten fra Socialtilsyn Midt mener derimod, at man bør skelne mere skarpt imellem supervision og råd og vejledning, og at det, mange plejefamilier modtager fra deres familieplejekonsulent, primært er råd og vejledning. I hendes optik sigter supervision

mere målrettet imod at udvikle plejefamiliernes faglighed igennem en dybdegående analyse af deres og plejebørnenes adfærd og handlemønstre.

På denne baggrund vil vi bemærke, 1) at der er en uvished i vores resultater i forhold til, hvordan kommuner og plejefamilier i vores spørgeskemaer har forstået begrebet "supervision", og dermed hvad der ligger i deres svar og 2) at plejefamiliers forståelse af, hvad supervision er og bør være, har betydning for, i hvilket omfang de i samtaler med kommuner og socialtilsyn giver udtryk for, at de modtager tilstrækkelig supervision.

I den resterende del af dette kapitel anvendes betegnelsen supervision om al løbende råd, vejledning og faglig støtte, plejefamilierne modtager.

4.2 Kommunernes tilrettelæggelse af supervision og anden faglig støtte

Dette afsnit beskriver, hvordan kommunerne tilrettelægger den løbende supervision og anden faglige støtte til plejefamilierne.

Vi konkluderer blandt andet, at det er meget forskelligt, hvor ofte plejefamilierne modtager supervision, og som oftest afhængigt af en individuel vurdering. I langt de fleste kommuner er det dog typisk minimum én gang i kvartalet. Særligt netværksplejefamilierne modtager i perioder meget hyppig supervision og støtte.

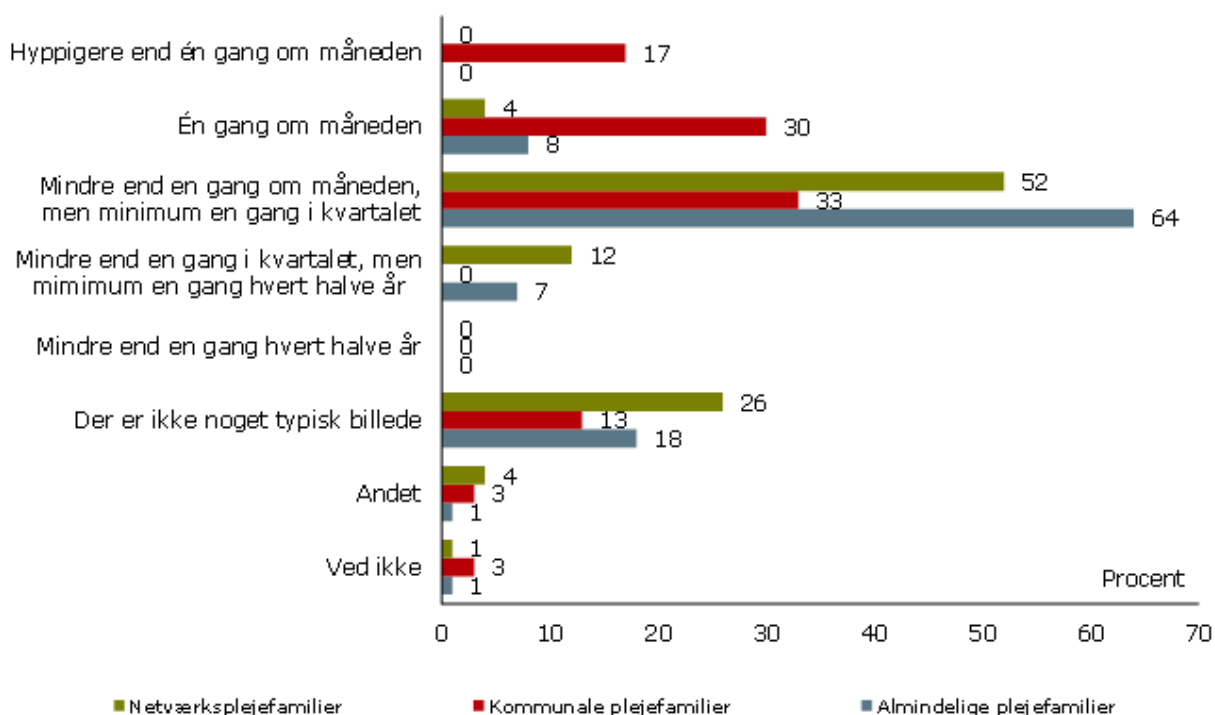
Det er typisk familieplejekonsulenterne, der varetager supervision. Mange kommuner supplerer dog dette med supervision ved en psykolog, når det er nødvendigt. Langt de fleste kommuner tilbyder supervision, som foregår alene mellem supervisoren og plejefamilien. Nogle kommuner supplerer dette med gruppesupervision, og nogle få steder tilbydes kun gruppesupervision.

De fleste plejefamilier angiver i spørgeskemaet, at de har modtaget supervision i forbindelse med anbringelsen. Blandt dem, der angiver, at de ikke har modtaget supervision, uddyber mange dette med, at de ikke mener, at det, den anbringende kommune kalder supervision, reelt er det.

4.2.1 Hyppighed

Ifølge spørgeskemabesvareelserne fra kommunerne er der ingen plejefamilier, der modtager supervision mindre end én gang hvert halve år. Med andre ord modtager alle plejefamilier typisk supervision mindst to gange om året, se figur 4.1.

Figur 4.1 Hvor ofte modtager de forskellige typer af plejefamilier typisk supervision, ifølge kommunerne

Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra 95 kommuner

De almindelige plejefamilier og netværksplejefamilierne modtager i de fleste kommuner (henholdsvis 64 pct. og 52 pct.) typisk supervision minimum en gang i kvartalet. De kommunale plejefamilier modtager i mange kommuner supervision hyppigere: I 17 pct. af kommunerne hyppigere end én gang om måneden, i 30 pct. af kommunerne oftere end en gang i kvartalet og i 33 pct. af kommunerne en gang i kvartalet, se figur 1.1.

En kommune, som angiver, at de tilbyder kommunale plejefamilier supervision minimum en gang i kvartalet, beskriver uddybende i en kommentar:

Alle kommunale plejefamilier har mulighed for individuel supervision så ofte, som der er behov. Behovet varierer fra en gang om måneden eller oftere til cirka hver ottende uge. Derudover er der obligatorisk gruppesupervision i grupper med fire til seks familier (alle kommunale) cirka hver ottende uge. (Kommune i kommentar i spørgeskema).

I de otte interviewkommuner fortæller stort set alle, at plejefamilierne som udgangspunkt modtager supervision mellem to og seks gange årligt. Køge kommune er den eneste kommune, hvor de fortæller, at der ikke er noget fastlagt udgangspunkt for, hvor meget supervision en plejefamilie bør modtage. Lyngby-Taarbæk kommune tilbyder

som udgangspunkt 19 timer årligt til almindelige plejefamilier, og 39 timer årligt samt seks årlige gange med gruppesupervision til kommunale plejefamilier. Alle otte interviewkommuner fortæller dog, at hyppigheden af deres supervision til plejefamilierne varierer meget, idet det baseres på en løbende individuel vurdering:

Tit hvis det er en ny familie, eller nogen der har fået et nyt barn, så følger vi dem tæt i starten, for at få dem kørt godt i gang. I starten kan der være meget omkring forældresamarbejde, samarbejdet med kommunen eller andet. Men derudover kan man jo godt have et større behov i perioder. Men mindstemålet er cirka hver tredje måned. (Skive kommune)

I Aalborg kommune fortæller man, at plejefamilierne modtager supervision mellem to og 34 gange om året, og at de ressourcer, der er til supervision, fordeles efter behov. Idet nogle plejefamilierne i perioder modtager mere supervision, er der således andre, der modtager mindre, som man også fortæller i Haderslev kommune:

Der er også nogle, der får mindre end de sammenlagt seks gange om året. Der hvor det bare kører på skinner, der er vi jo ikke flere [familieplejekonsulenter] end, at der må vi tage ressourcerne fra. (Haderslev kommune)

Kommunerne mener alle, at de overordnet kan imødekomme behovet for supervision. I nogle interview påpeges dog enkelte udfordringer i form af, at familieplejekonsulenterne af og til kan have for travlt til fuldt ud at imødekomme behovet eller, at man vurderer, at der er behov for supervision ved en psykolog, men at det ikke bevilges af økonomiske hensyn. Alle interviewede plejefamiliekonsulenter fremhæver dog, at de bestræber sig på at være fleksible i et forsøg på at imødekomme plejefamiliernes behov – fx ved, som de af og til gør i Skive kommune, at besøge plejefamilierne efter kl.17.

Særligt om netværksplejefamilier

Også i forhold til supervision og øvrig faglig støtte skiller netværksplejefamilierne sig ud fra de øvrige plejefamilier. Det fremgår både af interviewene med otte kommuner og mange kommuners besvarelser af spørgeskemaet.

Nogle interviewkommuner fortæller, at netværksplejefamilier kan få mere supervision end de resterende plejefamilier (Næstved, Haderslev, Skive). Generelt fremhæver interviewpersonerne i flere af kommunerne, at de har mere kontakt til netværksplejefamilierne end de øvrige plejefamilier:

Vi gør ikke noget decideret anderledes, men vi passer på dem på en anden måde. De er sårbare. Det er jo deres barn, der har et problem, og det er derfor barnebarnet bor hos dem. De kæmper og kæmper. Og den konflikt i forhold til sit eget barn. Det er godt nok svært. (Langeland kommune)

Vi har en ekstra opmærksomhed på netværksplejefamilierne, som vi jo også skal ifølge loven. Vi kontakter dem oftere og giver eksempelvis hjælp til at tyde breve. Der er i højere grad brug for, at vi tager fat i dem frem for, at de selv efterspørger hjælp hos os, som de øvrige plejefamilier. (Lemvig kommune)

På samme måde beskriver en række kommuner i deres uddybende kommentarer i spørgeskemaet, at netværksfamilier kan have behov for mere supervision og støtte – enten i form af særlige tilbud eller øget brug af de tilbud, som alle plejefamilier får.

Nogle interviewkommuner oplever samtidig, at særligt netværksplejefamilier kan være svære at supervisere. Her der det en familieplejekonsulent, der udtaler sig:

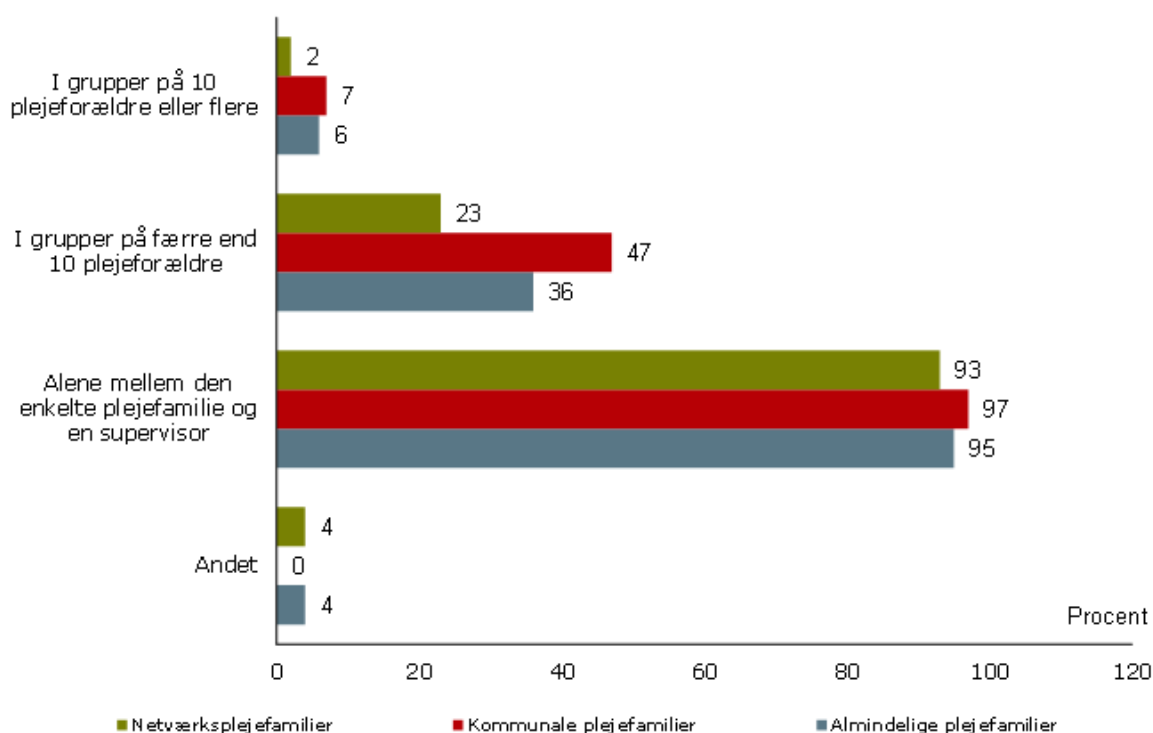
Der er nogle familier, hvor jeg giver dem råd og vejledning, og så ved jeg nærmest, at de gør præcist det modsatte. Og sådan er det bare. Så jeg superviser, men jeg har ikke en oplevelse af, at det trænger ind. For eksempel kan vi aftale, at drengen ikke lige skal se sin mor uden, at der er en rådgiver med – men så går der ikke 14 dage, så har de da lige mødtes, for der var mor lige. Og vi er jo familie. (Haderslev kommune)

Citatet herover bidrager til et billede, der også tegner sig i forhold til efteruddannelse og grundkurser: Netværksplejefamilierne kan over en bred kam være mindre fagligt rustede til opgaven og sværere at opkvalificere end de øvrige plejefamilier – men ikke desto mindre alligevel være den bedste løsning for et givent barn. Dette billede ses også i nogle af kommunernes kommentarer i spørgeskemaet.

4.2.2 Supervisionens form

Baseret på kommunernes spørgeskemabesvarelser foregår supervisionen i langt de fleste tilfælde alene mellem den enkelte plejefamilie og en supervisor, se figur 4.2.

Figur 4.2 Hvordan foregår supervisionen af plejefamilierne ifølge kommunerne. (Mulighed for at vælge flere svarmuligheder)

Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra 95 kommuner, som har oplyst, at de har anbragt børn i almindelige plejefamilier.

Note: Omhandler både generelt og konkret godkendte almindelige plejefamilier (jf. SEL § 66, nr.1), hvor kommunen har anbragt børn og/eller unge i døgnpleje.

Samtidig tilbyder 54 pct. af kommunerne gruppesupervision til kommunale plejefamilier og 43 pct. tilbyder gruppesupervision til almindelige plejefamilier.

Netværksplejefamilierne tilbydes gruppesupervision i 25 pct. af kommunerne. Fem af kommunerne angiver, at enten de almindelige plejefamilier, netværksplejefamilierne eller begge grupper kun modtager supervision i grupper på 10 plejeforældre eller mindre, og altså ikke én til én.

Gruppe- eller individuel supervision

Fire af de otte interviewkommuner tilbyder udelukkende individuel supervision. I tre af interviewkommunerne (Haderslev, Køge og Næstved) kombineres gruppe- og individuel supervision. I gruppesupervision deltager mellem fem og otte plejefamilier. I alle tre kommuner lægger interviewpersonerne dog vægt på, at gruppesupervisionen ikke bør være den eneste mulighed:

Vi har både supervision én til én og i grupper. En af vores familierapeuter har grupper. Plejefamilier, der kan have brug for den sparring, kan være i den gruppe. Om det er det ene eller det andet, afgøres tit af plejefamiliernes

egne ønsker og efter, hvordan gruppen ser ud i forvejen. Og hvis det er et barn med en meget specifik problemstilling, giver det ikke så meget mening med supervision i en gruppe. (Køge kommune)

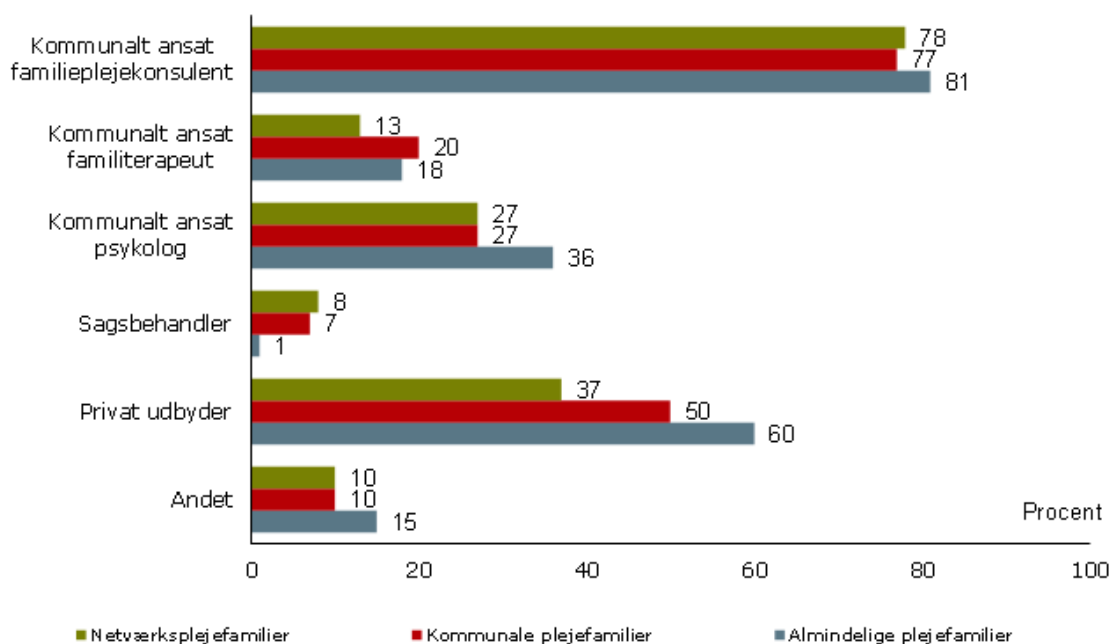
I Næstved kommune havde de på tidspunktet for interviewet otte supervisionsgrupper, der mødtes seks gange årligt. Her var det tidligere et krav, at alle plejefamilier skulle deltage i gruppesupervision. Det var man dog gået bort fra på tidspunktet for interviewet, blandt andet på baggrund af en erfaring af, at det ikke var meningsfuldt for mange af netværksplejefamilierne. Næstved kommune oplever dog stor tilslutning til grupperne, som de bestræber sig på at sammensætte på tværs af børnenes alder i forhold til problematikker såsom børn med psykiske diagnoser eller børn af psykisk syge forældre.

I Lyngby-Taarbæk kommune tilbydes gruppesupervision seks gange om året til kommunale plejefamilier, men ikke til almindelige. Her fremhæver interviewpersonerne i det hele taget, at de kommunale plejefamilier tilbydes meget støtte og opkvalificering, og at det er muligt takket være det tværkommunale samarbejde med fire andre kommuner.

4.2.3 Leverandør

De fleste kommuner benytter kommunalt ansatte familieplejekonsulenter til supervisionen. En del kommuner bruger desuden kommunale eller private psykologer enten til al supervision eller som et supplement til anden supervision, *se figur 4.3*.

Figur 4.3 Hvem varetager supervision af henholdsvis de almindelige plejefamilier, de kommunale plejefamilier og netværksplejefamiliene, ifølge kommunerne. (Mulighed for at vælge flere svarmuligheder)

Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra henholdsvis 95 kommuner, som oplyser, at har børn anbragt i almindelige plejefamilier; 31 kommuner, som oplyser, at de har børn anbragt i kommunale plejefamilier; og 90 kommuner, som oplyser, at de har børn anbragt i netværksplejefamilier.

Note: Omhandler både generelt og konkret godkendte almindelige plejefamilier (jf. SEL § 66, nr.1), hvor kommunen har anbragt børn og/eller unge i døgnpleje.

Blandt de kommuner, som benytter private udbydere, er der for de flestes vedkommende tale om privatpraktiserende psykologer. For de resterende kommuner, som benytter private udbydere, er der tale om specialpædagoger, terapeuter og andre former for supervisorer. En lille håndfuld kommuner påpeger desuden i spørgeskemaet, at de anvender ekstern supervision på grund af geografiske forhold såsom, at plejefamiliens bopæl ligger i anden kommune eller langt væk fra kommunens egne tilbud. Én kommune beskriver, at de ikke har familieplejekonsulenter, men i stedet gør brug af privatpraktiserende psykologer til supervisionen og lader sagsbehandleren tage sig af eventuel akut støtte og rådgivning.

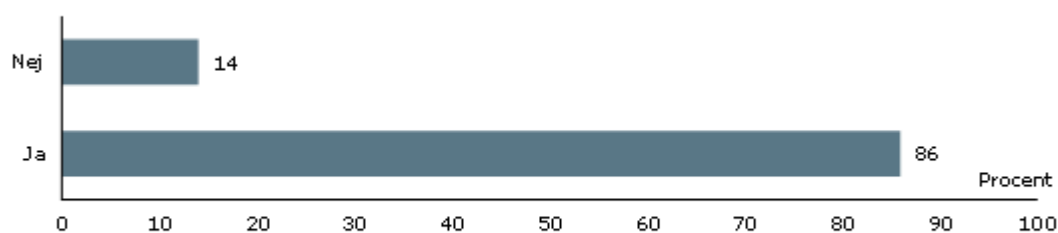
I overensstemmelse med kommunernes svar i spørgeskemaundersøgelsen, er det i alle otte interviewkommuner som udgangspunkt familieplejekonsulenterne, der varetager supervisionen. Samtidig anvender alle interviewkommuner af og til psykologer, enten kommunalt ansatte eller eksterne, hvis plejefamilien har brug for supervision, ud over den familieplejekonsulenterne kan tilbyde.

Af nogle af interviewene fremgår det, at ansvarsfordelingen imellem familieplejekonsulenter og sagsbehandlere/rådgivere i forhold til supervision og opfølgning ikke er helt klar. Det er ikke nødvendigvis problematisk, hvis der foretages de nødvendige opfølgninger, og både plejefamilier og anbragte børn modtager den støtte, de har behov for. Men det indebærer en risiko for ansvarsfralæggelse og utilstrækkelig vidensdeling, som en rådgiver fra Skive kommune fremhæver.

4.3 Plejefamiliernes oplevelse af supervisionen

I spørgeskemaet til plejefamilierne oplyser mellem 80 og 96 pct. (afhængigt af plejefamilietype), at de har modtaget supervision i forbindelse med plejefamilieopgaven, se figur 4.4.

Figur 4.4 Plejefamiliernes angivelse af, om de har modtaget supervision i forbindelse med plejefamilieopgaven

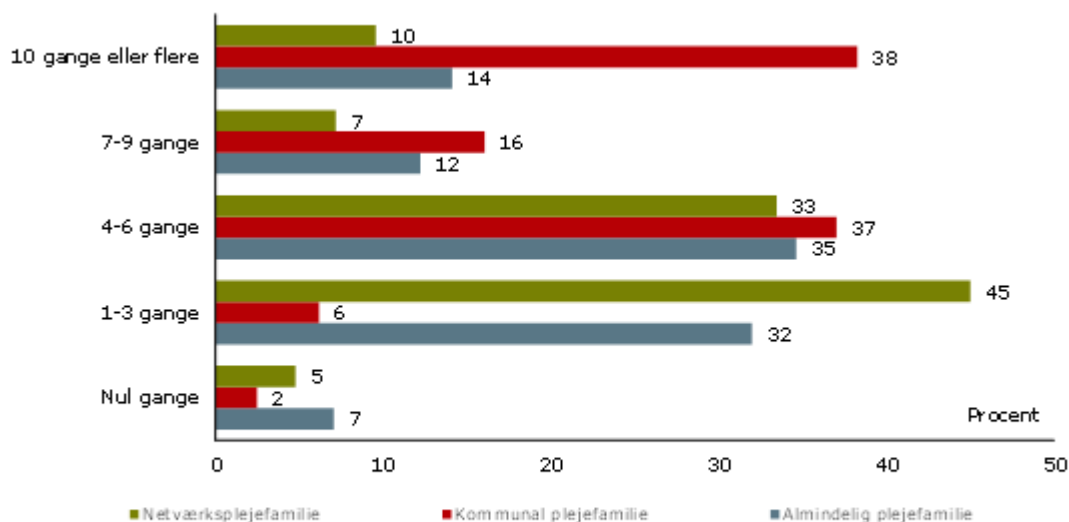
Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra 1306 plejefamilier.

Note: Vi har ikke testet for signifikante forskelle imellem plejefamilietyperne for dette spørgsmål. Det skyldes, at der er flere svarkategorier med for få besvarelser (jf. metodebilag).

Plejefamiliernes besvarelser af dette spørgsmål skal ses i lyset af, at der kan være mange forskellige forståelser af, hvad supervision er – og dermed af, om man har modtaget det (se nedenfor).

Blandt dem, der oplyser, at de har fået supervision, angiver mange kommunale plejefamilier, at det har været oftere end ti gange det sidste år. For de fleste almindelige og netværksplejefamilier er det færre end fem gange, se figur 4.5.

Figur 4.5 Hvor mange gange har du/I modtaget supervision inden for det seneste år?

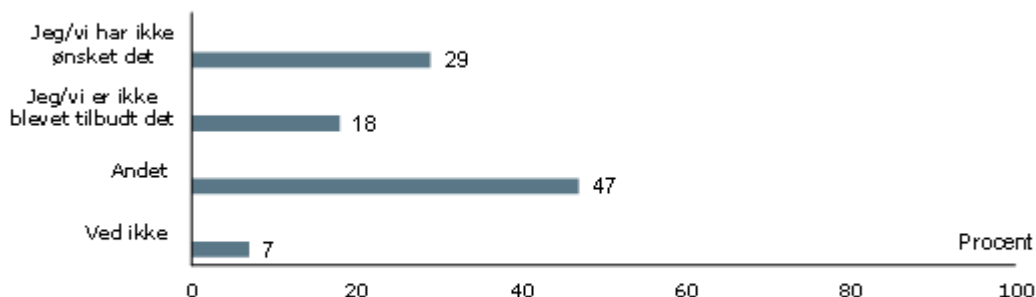
Kilde: Spørgeskemaresultater fra 1126 plejefamilier, som har modtaget supervision det sidste år. Opdelt på typer er det 794 almindelige, 81 kommunale og 251 netværksplejefamilier, som har oplyst, at de har gennemført efteruddannelse inden for det seneste år.

2-7 pct. af plejefamilierne svarer "nul gange" i spørgsmålet, der ligger til grund for figur 4.5. Det vil sige, at de har modtaget supervision i forbindelse med plejeopgaven, men ikke inden for det seneste år.

4.3.1 Årsager til manglende supervision

Blandt de 180 plejefamilier, som angiver, at de ikke har modtaget supervision, angiver omkring en tredjedel som årsag, at de ikke har ønsket det, se figur 4.6. Bemærk dog, at der, som tidligere beskrevet, kan være forskellige forståelser af supervision i spil.

Figur 4.6 Plejefamiliernes angivelse af årsagen til, at de ikke har modtaget supervision i forbindelse med plejeopgaven

Kilde: Spørgeskemaresultater fra 180 plejefamilier, som oplyser, at de ikke har modtaget supervision i forbindelse med plejeopgaven.

Note: Vi har ikke testet for signifikante forskelle imellem plejefamilietyperne for dette spørgsmål. Det skyldes, at der er flere svarkategorier med for få besvarelser (jf. metodebilag).

Blandt de plejefamilier, der har svaret "andet", beskriver flere, at de ikke mener, at de har modtaget supervision, selvom kommunen kalder det supervision. De mener snarere, at der er tale om råd, vejledning eller faglig sparring. En kommunal plejefamilie skriver fx:

Der kommer en konsulent hos os. Det vi får, bliver godt nok kaldt supervision, men har intet med supervision at gøre. Det vi modtager, er gode råd og faglig sparring. Jeg har i mine tidligere jobs modtaget supervision og finder det meget relevant, når man arbejder med mennesker. (Plejefamilie i kommentar i spørgeskema)

Den samme holdning fremgår af interviewene med nogle repræsentanter fra kommuner og socialtilsyn, se afsnit 4.1. i dette kapitel. Derudover oplyser et par stykker, at de lige er startet eller skal til at starte.

Nogle plejefamilier er derudover i kommentarerne til spørgeskemaet kritiske overfor, at det ikke er en uafhængig fagperson, som giver dem supervision – men derimod ofte den, der også er ansvarlig for kontrakten med plejefamilien. Nogle fravælger supervisionen af denne grund, eller oplever den som ufrugtbar.

4.4 Akut støtte

Dette afsnit omhandler plejefamiliernes muligheder for at modtage akut støtte, hvis der opstår et behov for det.

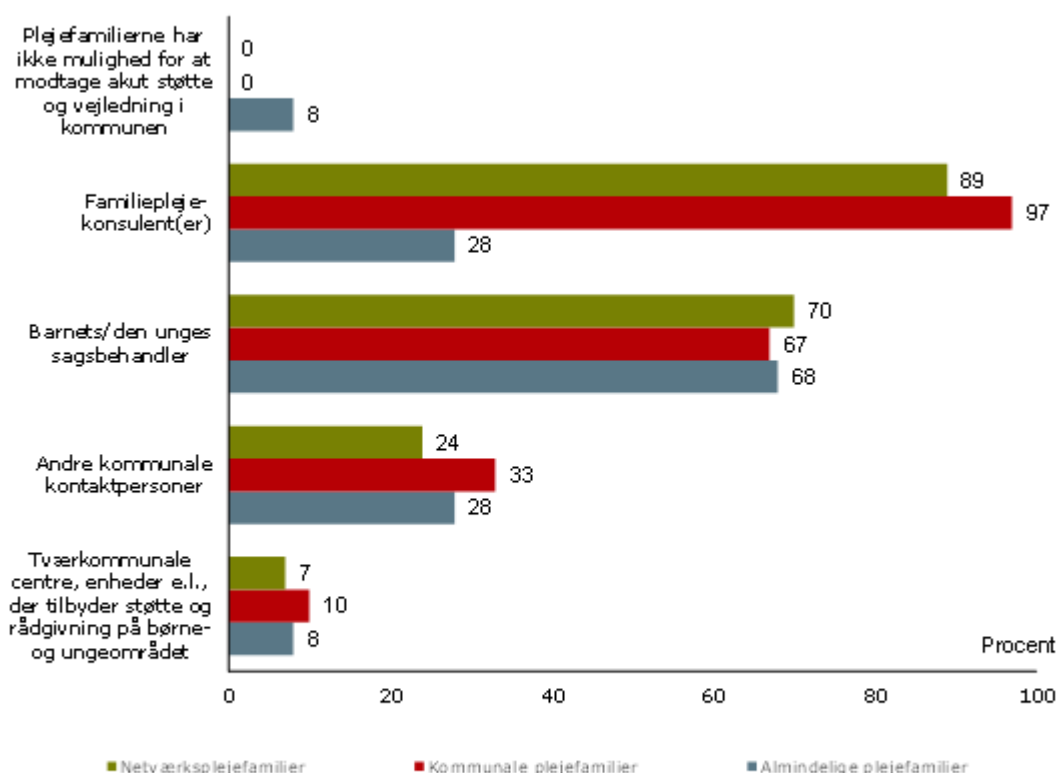
Generelt oplever både socialtilsyn og plejefamilierne selv, at de har adgang til akut støtte, når det er nødvendigt. Nogle plejefamilier oplever dog, at det kan være svært at komme i kontakt med sagsbehandleren, hvorimod familieplejekonsulenterne er mere tilgængelige. Kommunerne beskriver, at det som oftest er familieplejekonsulenterne og i mindre omfang sagsbehandlerne, plejefamilierne skal henvende sig til for at få akut

støtte. Nogle steder er de tilgængelige hele døgnet, men de fleste steder primært i dagtimerne – dog udover kommunens åbningstid. Derudover henviser mange kommuner til den sociale døgnvagt, hvis plejefamilierne ikke kan få kontakt til kommunen, eller hvis der er tale om mere alvorlige situationer.

4.4.1 Kommunernes beskrivelser

I spørgeskemaundersøgelsen angiver næsten alle kommuner, at alle plejefamilier har mulighed for at få akut støtte og rådgivning. For de kommunale plejefamilier og netværksplejefamilierne er det i de fleste kommuner familieplejekonsulenten og/eller sagsbehandleren, som står for den akutte støtte. For de almindelige plejefamiliers vedkommende er det i flere kommuner sagsbehandleren og kun i knap en tredjedel af kommunerne familieplejekonsulenten, plejefamilierne kan henvende sig til, se figur 4.7.

Figur 4.7 Hvor i kommunen har plejefamilierne ifølge kommunerne mulighed for akut at modtage støtte og rådgivning? (Mulighed for at vælge flere svarmuligheder)

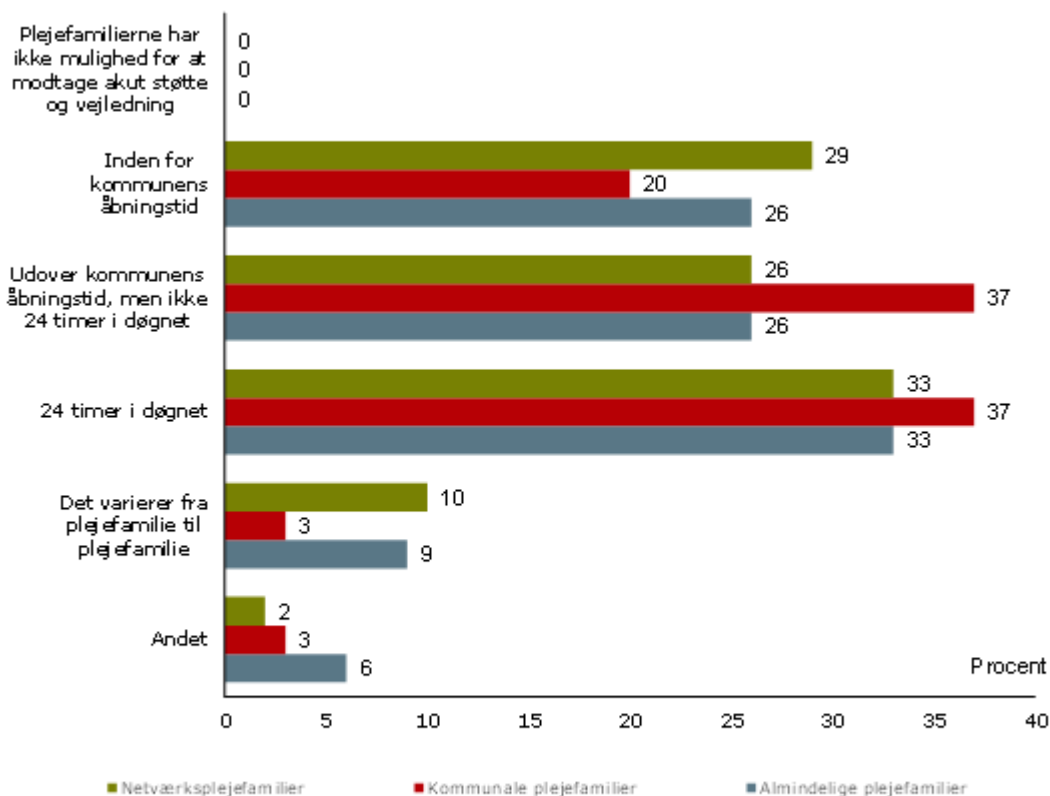

Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra 95 kommuner, som har oplyst, at de har anbragt børn i almindelige plejefamilier.

Note: Omhandler både generelt og konkret godkendte almindelige plejefamilier (jf. SEL § 66, nr.1), hvor kommunen har anbragt børn og/eller unge i døgnpleje.

I over halvdelen af kommunerne kan plejefamilier søge om akut støtte og vejledning ud over kommunens åbningstid, men ikke 24 timer i døgnet, se figur 4.8.

Figur 4.8 Hvornår har plejefamilierne mulighed for akut at modtage støtte og vejledning.

Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra 95 kommuner, som har oplyst, at de har anbragt børn i almindelige plejefamilier.
 Note: Omhandler både generelt og konkret godkendte almindelige plejefamilier (jf. SEL § 66, nr.1), hvor kommunen har anbragt børn og/eller unge i døgnpleje.

Blandt de få kommuner, som angiver "andet" til spørgsmålet i figuren ovenfor, er der for flere tale om, at de ikke har erfaring med, at plejefamilierne efterspørger akut støtte ud over den supervision, som de modtager.

Det fremgår af kommunernes uddybende bemærkninger til dette spørgsmål, at der i flere kommuner er tale om en mulighed for at ringe til akuttelefonen eller den sociale døgnvagt i de timer, hvor sagsbehandleren eller familieplejekonsulenten ikke kan kontaktes. Det vil sige, at der er tale om et generelt tilbud i tiden udenfor kommunen åbningstid. På samme måde henviser alle interviewkommuner til den sociale døgnvagt. Det er dog forskelligt, hvornår interviewkommunerne vurderer, at en henvendelse er så akut, at den skal rettes til den sociale døgnvagt, ligesom det er forskelligt, hvor tilgængelige familieplejekonsulenter og sagsbehandlere er uden for kommunens åbningstid.

I alle de otte interviewede kommuner fremhæver interviewpersonerne, at familieplejekonsulenterne bestræber sig på at være tilgængelige, også ud over kommunens åbningstid. I seks interviewkommuner beskriver familieplejekonsulenterne,

at de af og til tager telefonen om aftenen, men primært, hvis de i forvejen har lavet en aftale med en given familie om, at de bare kan ringe. Det vil de typisk gøre, hvis de ved, at der vanskeligheder eller optræk til det i en given familie:

Vi er tilgængelige på arbejdstelefon, primært inden for åbningstid, men jeg tager den også nogle gange om aftenen. Vi ved jo godt, hvor der kan opstå noget akut. Så gør jeg det sådan, at de familier, hvor der er noget i gærde, har jeg aftaler med dem om at de kan ringe, også i weekenden. Og ellers er aftalen, en at de kan lægge en besked, og så ringer jeg tilbage, hvis jeg tænker, at det er noget, der ikke kan vente. (Familieplejekonsulent, Lyngby-Taarbæk kommune)

På samme måde beskriver flere kommuner i spørgeskemaet, at muligheden for akut støtte og rådgivning varierer fra plejefamilie til plejefamilie. Der er da også forskelle i mellem de tre plejefamilietyper i figur 4.8.

I Langeland og Skive kommune fortæller familieplejekonsulenterne, i overensstemmelse med andre kommuners bemærkninger i spørgeskemaet, at plejefamilierne kan ringe når som helst:

Jeg har kun ét nummer, så man kunne kontakte mig juleaften – men der er ingen, der har gjort det. Det har aldrig været et problem. Jeg oplever, at der er stor respekt for det. Det har fx været, hvis et dårligt begavet barn var stukket af lørdag formiddag, det brugte jeg et par timer på. Det har været sådan nogle tilfælde... og det synes jeg også er en del af stillingen, at man har den fleksibilitet. (Familieplejekonsulent, Langeland kommune)

4.4.2 Socialtilsynenes oplevelse

Vi har også bedt socialtilsynene om at give deres vurdering af plejefamiliernes muligheder for at modtage akut støtte og vejledning.

Overordnet er mangel på akut støtte og rådgivning ikke noget, socialtilsynene fremhæver som et problem. Repræsentanten fra Socialtilsyn Nord oplever, at det er meget sjældent, at plejefamilierne har et decideret akut behov for støtte og rådgivning. Det afgørende er, ifølge hende, at de har relativt nemt ved at få kontakt til familieplejekonsulenten eller sagsbehandleren, når behovet opstår, eller inden for et par dage.

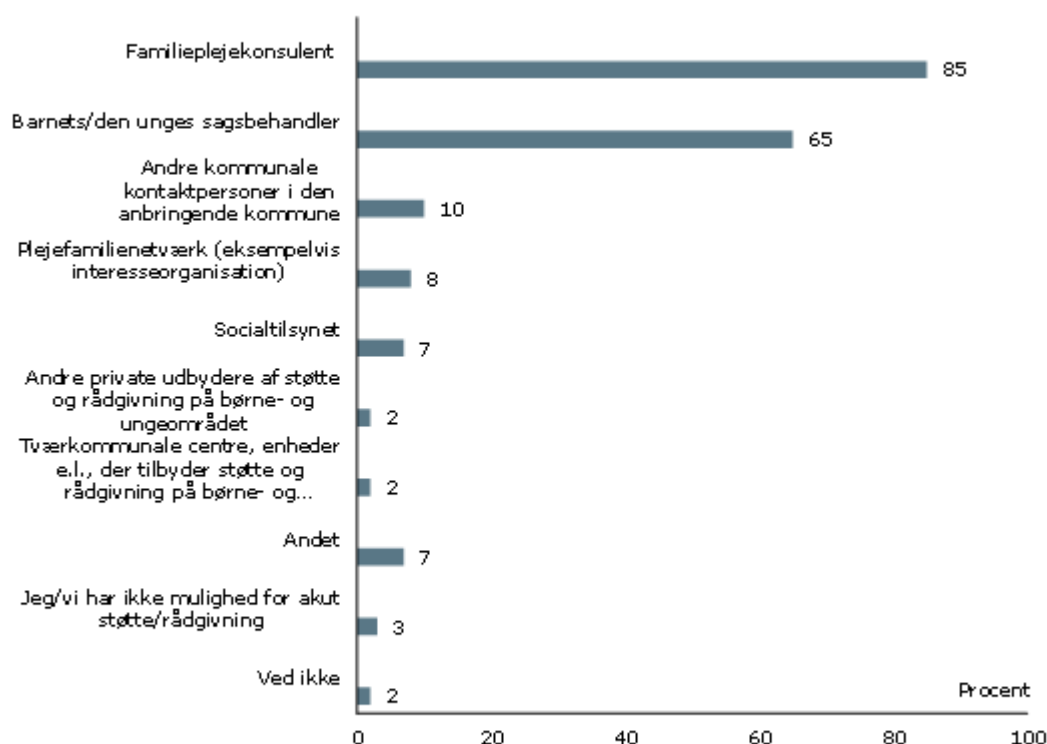
Interviewpersonen fra Socialtilsyn Øst fortæller, at de hører meget forskelligt fra plejefamilierne. Det typiske billede er dog ifølge hende, at de har relativt nemt ved at få kontakt til en familieplejekonsulent, hvorimod det kan være sværere at komme igennem til deres sagsbehandler. Denne beskrivelse genfindes hos mange af plejefamilierne, hvis oplevelse af muligheden for akut støtte beskrives i næste afsnit.

Interviewpersonen fra Socialtilsyn Midt vurderer, at det – ligesom med den øvrige støtte og efteruddannelse – er meget forskelligt på tværs af kommuner, hvor tilgængelige familieplejekonsulenter og sagsbehandlere er.

4.4.3 Plejefamiliernes oplevelse

De fleste plejefamilier angiver i spørgeskemaet, i overensstemmelse med kommunernes svar, at de kan søge akut støtte og rådgivning hos deres familiekonsulent og/eller plejebarnets sagsbehandler, *se figur 4.9*.

Figur 4.9 Plejefamiliernes angivelse af, hvor de kan henvende sig, hvis de har akut brug for støtte eller rådgivning i forbindelse med opgaven som plejefamilie. (Mulighed for at vælge flere svarmuligheder)

Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra 1306 plejefamilier.

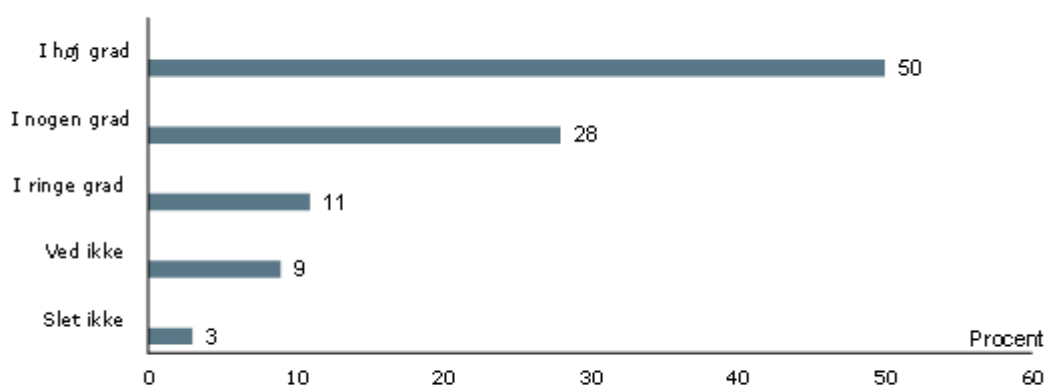
Note: Vi har ikke testet for signifikante forskelle imellem plejefamilietyperne for dette spørgsmål. Det skyldes, at der er flere svarkategorier med for få besvarelser (jf. metodebilag).

Blandt de 97 plejefamilier (7 pct.), som angiver "andet" til spørgsmålet om akut støtte, oplyser en del deres eget private netværk, døgnvagten og fagpersoner i skole eller børnehave. Hertil kommer enkelte som nævner regionale tilbud såsom hospitaler eller privatpraktiserende psykologer, som de selv betaler for. Andre nævner Røde kors' hjælp til flygtningebørn, VISO, hjælp fra fagforening og forskellige støttetilbud til familier

såsom familieambulatorium, sundhedsplejerske, familieplejere i familiehuset osv. Endelig nævner enkelte, at de ikke har brug for akut støtte.

De fleste plejefamilier angiver, at de i høj eller nogen grad har adgang til den nødvendige akutte støtte og rådgivning, se figur 4.10.

Figur 4.10 Plejefamiliernes angivelse af i hvor høj grad, de oplever at have adgang til akut støtte og rådgivning, når det er nødvendigt

Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra 1306 plejefamilier.

Note: Vi har ikke testet for signifikante forskelle imellem plejefamilietyperne for dette spørgsmål. Det skyldes, at der er flere svarkategorier med for få besvarelser (jf. metodebilag).

Flere plejefamilier beskriver i deres uddybende bemærkninger, at de har svært ved at komme i kontakt med særligt plejebarnets sagsbehandler, hvorimod mange beskriver, at de har god mulighed for akut støtte hos familieplejekonsulenten. Enkelte plejefamilier med plejebørn fra flere kommuner oplever, at muligheden for akut støtte er meget forskellig fra kommune til kommune. Endelig beskriver enkelte plejefamilier med stor frustration en oplevelse af manglende kontakt eller forståelse fra sagsbehandleren.

5 Tilstrækkeligheden af støtten til plejefamilierne

I dette kapitel præsenterer vi forskellige aktørers vurdering af, om plejefamilierne modtager tilstrækkelig uddannelse, supervision og anden faglig støtte til at løfte deres opgave. Det drejer sig både om plejefamiliernes egen vurdering, såvel som kommunernes og socialtilsynenes vurdering.

Kapitlet er baseret på spørgeskemaundersøgelser fra 1309 plejefamilier og 95 kommuner, interview i otte udvalgte kommuner og interview med de fem socialtilsyn.

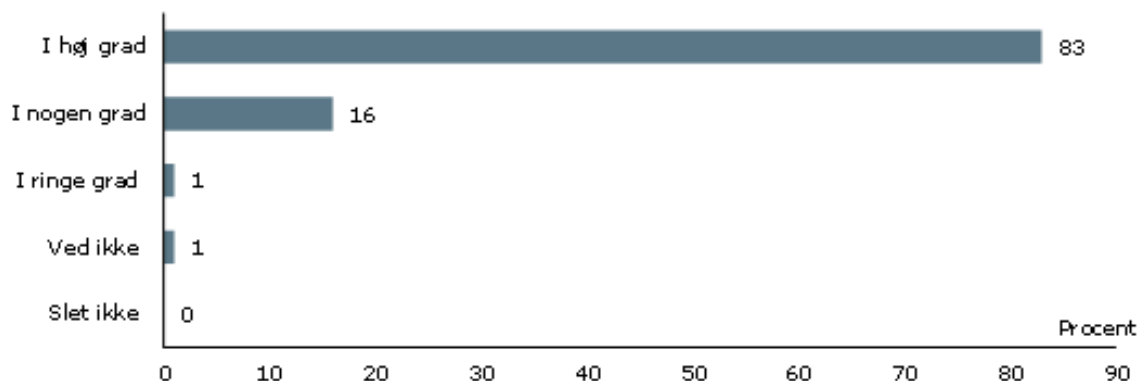
5.1 Plejefamiliernes vurdering

Overordnet vurderer flertallet af plejefamilierne (83 pct.) i spørgeskemaundersøgelsen, at de i høj grad oplever, at de er fagligt rustede til opgaven. Nogle af disse plejefamilier tilføjer i uddybende kommentarer, at det er afgørende for deres svar, at de selv har en pædagogisk uddannelse og/eller erfaring. Samtidig vurderer en mindre andel (17 pct.), at de kun i nogen grad, i ringe grad eller slet ikke føler sig rustet til opgaven. Nogle plejefamilier tilføjer i kommentarer i spørgeskemaet, at de savner mere og bedre supervision, og oplever forskellige udfordringer i samarbejdet med kommunerne. Særligt netværksplejefamilierne efterlyser i uddybende kommentar i spørgeskemaet bedre støtte, bedre vilkår, og bedre vejledning omkring deres vilkår som netværksplejefamilier.

5.1.1 De fleste plejefamilier føler sig godt fagligt rustede

De fleste plejefamilier angiver i spørgeskemaet, at de i høj grad er fagligt rustet til plejeopgaven. Det gælder i alt 83 pct., se figur 5.1. Som vi beskriver nedenfor, er det dog ikke i alle tilfælde ensbetydende med, at de mener, at de modtager tilstrækkelig uddannelse, supervision og anden faglig støtte.

Figur 5.1 I hvilken grad oplever plejefamilierne, at de er fagligt rustede til opgaven som plejefamilie?

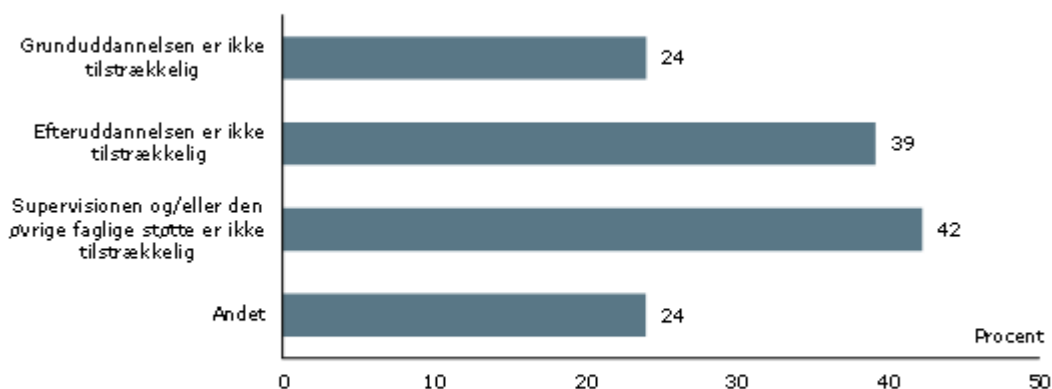
Kilde: Spørgeskemaresultater fra 1306 plejefamilier.

Note: Vi har ikke testet for signifikante forskelle imellem plejefamilietyperne for dette spørgsmål. Det skyldes, at der er flere svarkategorier med for få besvarelser (jf. metodebilag).

Blandt de plejefamilier, der svarer "i høj grad", tilføjer nogen i uddybende kommentarer, at det primært skyldes deres egen uddannelsesbaggrund og erfaring. Det fremgår af de afsluttende kommentarer til spørgeskemaet, at nogle af disse plejefamilier oplever løbende udfordringer i samarbejdet med kommunen, som dog primært handler om andre forhold end efteruddannelse og supervision. Det drejer sig i de fleste tilfælde om, at sagsbehandleren eller familieplejekonsulenten er svære at komme i kontakt med; frustrationer over løn/vederlagsforhandlinger; eller en oplevelse af, at det tager meget lang tid at få den nødvendige støtte til plejebørnene (og til dels til plejefamilien selv).

Blandt de 218 plejefamilier, som i nogen grad, i ringe grad eller slet ikke oplever, at de er fagligt rustede til plejeopgaven, angiver omkring 40 pct., at den efteruddannelse og supervision, de modtager, er utilstrækkelig, se figur 5.2.

Figur 5.2 Årsager til, at plejefamilier oplever, at de kun i nogen grad, i ringe grad eller slet ikke er fagligt rustet/rustede til opgaven som plejefamilie. (Mulighed for at vælge flere svarmuligheder)

Kilde: Spørgeskemaresultater fra 218 plejefamilier, som oplyser, at de i nogen grad, ringe grad eller slet ikke er fagligt rustede til plejeopgaven. Opdelt på typer er det 132 almindelige plejefamilier, 3 kommunale plejefamilier og 83 netværksplejefamilier.

Note: Vi har ikke testet for signifikante forskelle imellem plejefamilietyperne for dette spørgsmål. Det skyldes, at der er flere svarkategorier med for få besvarelser (jf. metodebilag).

I kategorien "andet" angiver flere plejefamilier som årsag til, at de har svaret "i nogen grad", at det barn eller den ung, de har i pleje, har vist sig at have større udfordringer end det, der fremgik af den beskrivelse af barnet/den unge, de modtog før anbringelsen. To plejefamilier skriver følgende i et kommentarfelt:

Vi føler os meget rustede til opgaven, men det er en stor opgave, og nogen gange kan vi godt føle os udfordret. (Plejefamilie i kommentar i spørgeskema)

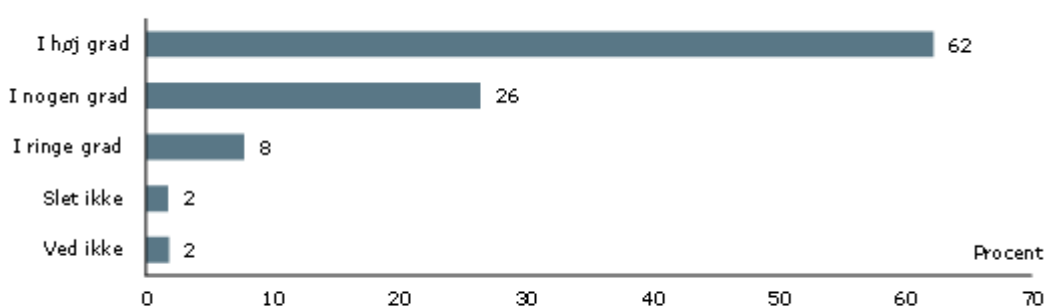
Vi har stadig meget at lære, men heldigvis har vi god supervision til rådighed og støtte fra den anbringende kommune. (Plejefamilie i kommentar i spørgeskema)

Nogen netværksplejefamilier tilføjer i de uddybende kommentarer – både til dette spørgsmål og som afsluttende kommentar til spørgeskemaet – at de finder det urimeligt, at de ikke har samme vilkår som andre plejefamilier, fx hvad angår løn. Andre netværksplejefamilier lægger vægt på, at de savner mere støtte. En netværksplejefamilie skriver fx:

Vi mangler konkrete vejledninger om næsten alle forhold. Vi har mange gange opfordret kommunen til at lave en håndbog – gerne på nettet – som så kan opdateres. Vi er meget famlende over for, hvor vores plejebarn og vi står. Måske er det svært for kommunen at skelne mellem almindelige plejefamilier og netværksplejefamilier. (Netværksplejefamilie i kommentar i spørgeskema)

I et andet spørgsmål i spørgeskemaet spørger vi mere specifikt ind til supervision. Blandt de 1126 plejefamilier, der har modtaget supervision i forbindelse med plejeopgaven, oplever omkring 60 pct., at de i høj grad har fået den supervision, som de har brug for, se figur 5.3.

Figur 5.3 I hvor høj grad oplever plejefamilierne, at de modtager den supervision, de har brug for i forhold til deres opgave som plejefamilie?

Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra 1126 plejefamilier, som har modtaget supervision i forbindelse med plejeopgaven.

Note: Vi har ikke testet for signifikante forskelle imellem plejefamilietyperne for dette spørgsmål. Det skyldes, at der er flere svarkategorier med for få besvarelser (jf. metodebilag).

Samtidig mener omkring en fjerdedel af plejefamilierne, at de kun i nogen grad har modtaget den nødvendige supervision, og 10 pct. angiver, at det i ringe grad eller slet ikke er tilfældet. Som beskrevet i kapitel 4 kan det til dels hænge sammen med forskellige forståelser af, hvad supervision er.

5.2 Kommunernes vurdering

Kommunerne vurderer overordnet, at de fleste plejefamilier er fagligt rustede til opgaven. Der er dog væsentlige forskelle imellem de forskellige typer: Kommunerne mener i høj grad, at de kommunale og til dels de almindelige plejefamilier er fagligt rustede, men i mindre omfang at netværksplejefamilierne er det. Både af spørgeskemaet og interviewene i otte kommuner fremgår en række forskellige årsager til, at de ikke mener, at alle plejefamilier er tilstrækkeligt fagligt rustede.

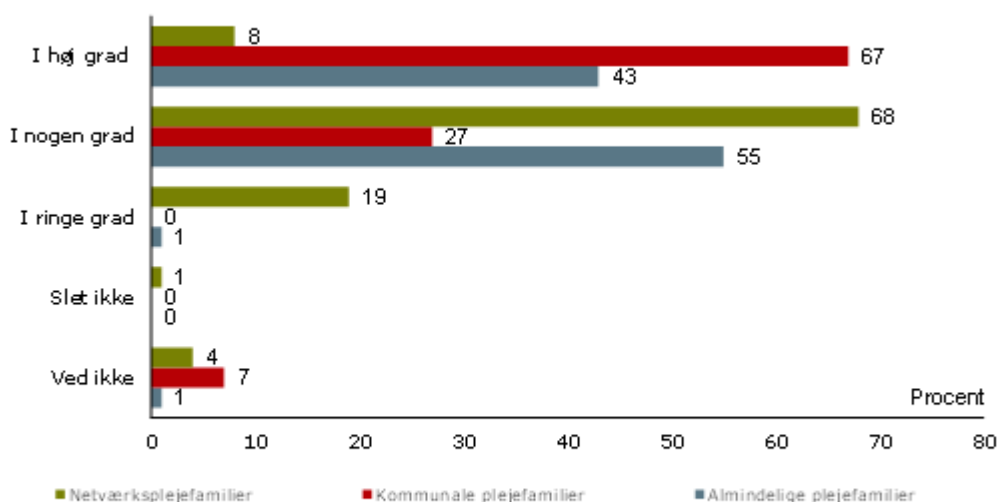
5.2.1 Kommunale og almindelige plejefamilier er godt fagligt rustede

Langt de fleste kommuner angiver i spørgeskemaet, at de oplever, at de kommunale plejefamilier i høj grad (67 pct.) eller nogen grad (27 pct.) er fagligt rustede til at varetage opgaven som plejefamilie tilfredsstillende. Hvad angår de almindelige plejefamilier er det ligeledes et stort flertal af kommunerne, der vurderer, at de i høj grad (43 pct.) eller nogen grad (55 pct.) er tilstrækkeligt fagligt rustede, se figur 5.4 herunder.

For netværksplejefamilierne er andelen af kommunerne, der vurderer, at de er tilstrækkeligt fagligt rustede, væsentligt mindre. Kun 8 pct. af kommunerne vurderer, at

det i høj grad er tilfældet, mens 68 pct. angiver "i nogen grad", se figur 5.4. Som vi uddyber nedenfor, angiver flere kommuner i uddybende kommentarer, at netværksplejefamilierne netop vælges på grund af deres relation til barnet og ikke på grund af deres faglighed.

Figur 5.4 I hvilken grad oplever kommunerne, at plejefamilierne (SEL § 66, nr.1-3) er fagligt rustede til at varetage opgaven som plejefamilie tilfredsstillende?

Kilde: Spørgeskemaresultater fra 95 kommuner.

Note: Omhandler henholdsvis almindelige plejefamilier, kommunale plejefamilier og netværksplejefamilier (jf. SEL § 66, nr.1-3), hvor kommunen har anbragt børn og/eller unge i døgnpleje.

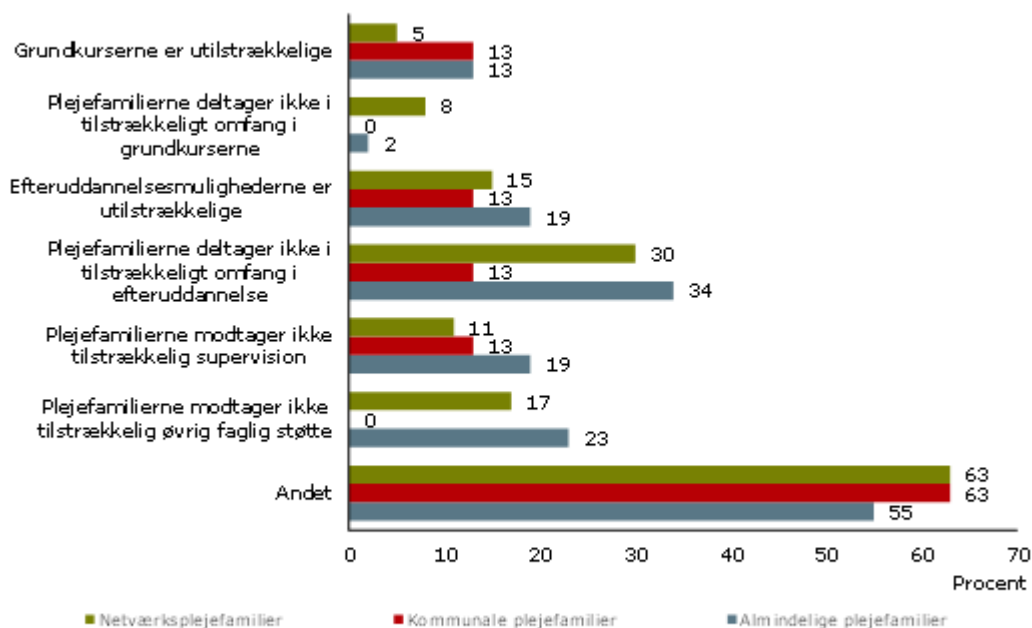
I interviewene i Skive og Lyngby-Taarbæk kommune giver interviewpersonerne også udtryk for, at plejefamilierne generelt er fagligt rustede til opgaven:

Jeg synes, vi stiller kæmpestore krav, og det er vanvittigt godt arbejde, der bliver leveret. Men der er da en procentdel, som jeg ikke synes er dygtige nok. Måske 2-3 procent (familieplejekonsulent, Skive)

Årsager til, at kommunerne vurderer, at ikke alle plejefamilier er tilstrækkeligt fagligt rustede

På tværs af de forskellige plejefamilietyper vurderer ca. halvdelen af kommunerne i spørgeskemaundersøgelsen, at de kun i nogen grad, i mindre grad eller slet ikke er fagligt rustede til at varetage opgaven tilfredsstillende. Som beskrevet gælder det dog primært netværksplejefamilier, til dels almindelige plejefamilier og kun i meget begrænset omfang kommunale plejefamilier. Figur 5.5 herunder viser, hvad disse kommuner angiver som årsag til, at ikke alle plejefamilier er tilstrækkeligt fagligt rustede.

Figur 5.5 Kommunernes angivelse af de primære årsager til, at nogle plejefamilier kun i nogen grad, i ringe grad eller slet ikke er fagligt rustede til at varetage opgaven som plejefamilie tilfredsstillende.

Kilde: Spørgeskemaresultater fra kommuner, som oplever, at én eller flere af de tre typer af plejefamilier i nogen grad, ringe grad eller slet ikke er fagligt rustede til at varetage opgaven tilfredsstillende. Det drejer sig om hhv. 53 (for almindelige plejefamilier), 8 (for kommunale plejefamilier) og 79 (for netværksplejefamilier) kommuner.

Som det fremgår, vurderer omkring en tredjedel af disse kommuner, at almindelige plejefamilier og netværksplejefamilierne ikke deltager i efteruddannelse i tilstrækkeligt omfang. Henholdsvis 17 og 23 pct. af kommunerne vurderer, at netværksplejefamilierne og de almindelige plejefamilier ikke modtager tilstrækkelig supervision. "Andet" er dog langt den største kategori.

Blandt de kommuner, der svarer "andet", angiver nogle, at de oplever, at plejefamilierne mangler et fagligt udgangspunkt, fx i form af uddannelse såsom lærer, pædagog, sygeplejeske mv. Andre kommuner beskriver, at de oplever, at nogle plejeforældre mangler grundlæggende menneskelige kompetencer. Hvad angår netværksplejefamilierne skriver flere kommuner i kommentarfelterne, at de ansættes på grund af deres relation til barnet og ikke på grund af deres faglighed. Her mener de med andre ord ikke, at fagligheden er det vigtigste. Én kommune skriver:

Forudsætningerne for godkendelse som netværkspleje er anderledes end almindeligt godkendte. Vi vægter relationen mellem barn og netværket højest. Men børnene er forsat behandlingskrævende og har store udfordringer, og netværket har ikke fagligheden til at klare disse udfordringer. (Kommune i kommentar i spørgeskema)

I samme tråd peger en repræsentant fra Lyngby-Taarbæk kommune i interviewet på, at en netværksplejefamilie, der ikke er fagligt godt nok rustet til opgaven, ikke desto mindre kan være den bedste løsning for et givet barn:

Jeg har begge dele [i min sagsstamme]: Nogle er meget professionelle, og én er en helt ny netværksmormor, der har fået en baby anbragt. Hun gør noget godt, det siger sundhedsplejersken også. Men hun skal klædes på, det skal hun. Men der er ingen tvivl om, at barnet skal anbringes her.
(Myndighedsrådgiver, Lyngby-Taarbæk kommune)

I interviewene med otte kommuner er følgende de hyppigst nævnte årsager til, at der er plejefamilier, hvor de havde børn anbragt på tidspunktet for undersøgelsen, men som de ikke vil bruge igen:

- At plejeforældrene ikke er tilstrækkeligt gode til at sætte sig ind i og reflektere over barnets behov (her bruger mange ordet "mentaliserer") (Haderslev, Køge, Langeland, Lemvig, Lyngby-Taarbæk)
- At plejeforældrene ikke er modtagelige over for supervision og vejledning fra kommunen (Lemvig, Lyngby-Taarbæk, Skive), eller
- At der er andre samarbejdsproblemer, fx i forbindelse med forhandling af vederlag (Haderslev, Skive)

I disse situationer beskriver flere interviewpersoner et dilemma. Dilemmaet består i, at de, selvom de vurderer, at en plejefamilie af forskellige årsager ikke er dygtige nok, som oftest ikke vil afbryde anbringelsen, fordi det vil være at udsætte barnet for endnu et brud og en oplevelse af svigt.

Plejebørnenes behov ændrer sig

Nogle kommuner angiver i spørgeskemaet som årsag til, at de oplever at ikke alle plejefamilier er tilstrækkeligt fagligt rustede, at der med tiden viser sig eller opstår et større behandlingsbehov hos plejebarnet end først antaget på anbringelsestidspunktet. En kommune skriver fx:

Jeg kan ikke svare i høj grad, selvom jeg syntes vi har mange plejefamilier som er meget dygtige til deres arbejde. Dette fordi der altid vil være plejefamilier som har fået en plejeopgave, som så viser sig at være lidt tungere end først antaget. Der er så skabt en tilknytning, som gør, at man forsøger at få det til at bære igennem med faglig støtte og supervision.
(Kommune i kommentar i spørgeskema)

Dette billede understøttes også af interviewene: Interviewpersoner i Haderslev og Lyngby-Taarbæk kommune påpeger, at mange børn udvikler sig på uforudsete måder i løbet af anbringelsen, hvilket kan betyde, at en plejefamilie, der som udgangspunkt havde en opgave, de var rustet til, med tiden kan blive meget udfordret.

Mange børn har svære problematikker

Endelig beskriver interviewpersoner i tre af interviewkommunerne, at de oplever, at mange af de børn og unge, der anbringes i plejefamilier i dag, har meget svære problemer. Det samme tilføjer nogle af de øvrige kommuner i kommentarer i spørgeskemaet. Nogle af interviewkommunerne beskriver, at de derfor oplever, at en del plejefamilier står med en større opgave, end de umiddelbart kan løfte (Lemvig, Næstved, Haderslev). Det skyldes ifølge disse kommuner primært enten, at der er mangel på plejefamilier generelt, eller, at der er mangel på plejefamilier, der kan varetage en høj belastningsgrad. Dette mens flere af børnene end tidligere netop er vurderet til høj belastningsgrad:

Generelt er det sådan, at det halter efter. Jeg tænker tit, at de *bliver* rustede til det. Jeg synes, de bliver udfordret maks (...) Problemfeltet er tit for stort i forhold til folks kompetencer. Problemet ligger i, at der er mangel på plejefamilier, og at der ikke er de døgntilbud i kommunen, som der var før. En del af dem, der tidligere blev anbragt på opholdssteder eller døgninstitutioner, de skal nu prøves, om de kan rummes i plejefamilier. (Lemvig kommune)

Interviewpersonerne i alle otte interviewkommuner lægger vægt på, at de gennem uddannelse, supervision, råd og vejledning og supplerende støtte forsøger at hjælpe plejefamilierne til at kunne løfte opgaven:

Det er det muliges kunst ved matchningen. Her tænker vi: Godt, der er ikke andre muligheder lige nu, og så vurderer vi, at det, der ikke er [af kompetencer] ved matchningen, kan vi tilføre over tid. Den præmis er sagsbehandler også med på. Vi prøver at understøtte, at plejefamilien bliver i stand til at løse opgaven over tid. (Næstved kommune)

De beskriver derudover alle, at de i forhold til efteruddannelse bestræber sig på at spørge plejefamilierne, hvad deres ønsker til efteruddannelse er, såvel som på at tilrettelægge tema- og kursusdage, der har et tilpas bredt sigte til, at de er relevante for mange plejefamilier. På samme måde beskriver flere kommuner i kommentarer i spørgeskemaet, at de forsøger at "klæde plejefamilierne godt på", men at det kan være udfordrende at støtte dem i tilstrækkeligt omfang. Det gælder særligt netværksplejefamilierne.

5.3 Socialtilsynenes vurdering

I kraft af det årlige driftsorienterede tilsyn med plejefamilierne, har Socialtilsynene et bredt indblik i, hvad plejefamilier i hele landet modtager og efterspørger af efteruddannelse og supervision. På den baggrund har vi bedt repræsentanterne for de fem socialtilsyn give deres vurdering af tre forhold:

- 1) Om plejefamilierne modtager tilstrækkelig og relevant efteruddannelse
- 2) Om plejefamilierne modtager tilstrækkelig og relevant supervision og øvrig støtte
- 3) Om plejefamilierne overordnet er fagligt rustede til at varetage deres opgave.

Som vi beskriver i de følgende afsnit, vurderer socialtilsynene, at de fleste kommuner løbende gør en stor indsats for at opkvalificere og støtte op om plejefamilierne, og at mange plejefamilier i høj grad er tilstrækkeligt fagligt rustede. Samtidig vurderer socialtilsynene, at nogle plejefamilier mangler mere målrettet opkvalificering og støtte. Både i forhold til efteruddannelse og supervision oplever interviewpersonerne fra alle fem socialtilsyn, at der er store forskelle på tværs af kommuner, både i forhold til kvaliteten og tilstrækkeligheden af det, plejefamilierne modtager. Samtidig fremhæver flere af repræsentanterne fra socialtilsynene, at plejefamilierne er så forskellige, at en kommune godt kan ramme plet med tilbuddene til én plejefamilie, men helt ved siden af til en anden.

Det skal i denne sammenhæng bemærkes, at alle fem tilsyn i deres årsrapporter overordnet beskriver kvaliteten af opgavevaretagelsen i plejefamilierne som høj. I årsrapporterne vurderes kvaliteten ud fra en kvalitetsmodel med fastlagte temaer, fx uddannelse og beskæftigelse, familiestruktur og familiedynamik og fysiske rammer.

1.1.1 Efteruddannelsens tilstrækkelighed

Hvad angår efteruddannelse fremhæver interviewpersonerne fra Socialtilsyn Nord og Syd overordnet, at familieplejeområdet er prioriteret højt i kommunerne. De understreger, at kommunerne tilbyder plejefamilierne den efteruddannelse, de er forpligtede til ifølge lovgivningen. Alle repræsentanterne fra de forskellige Socialtilsyn oplever dog, at den efteruddannelse, kommunerne tilbyder, af og til eller ofte er utilstrækkelig til at imødekomme plejefamiliernes behov.

Plejefamiliernes vurdering af kursernes relevans afhænger til dels af deres erfaring

Repræsentanten fra Socialtilsyn Øst fremhæver overordnet, at de oplever, at der er meget store forskelle fra kommune til kommune - både i forhold til, hvor mange kurser de udbyder, og i forhold til plejefamiliernes vurdering af kursernes relevans. I denne sammenhæng fremhæver hun, at plejefamiliernes vurdering af kursernes relevans i høj grad er relateret til, hvor længe de har været plejefamilie:

Har man været plejefamilie i 15 år, har man været på mange af de der [kurser] omkring samarbejde med biologiske forældre eller mentalisering eller lignende, som man kan sige, at det kan være godt for alle at høre om.

Så der vil man nok bare opleve, at der er nogle ting, der går igen. Er du helt ny som plejefamilie, er mange af de her ting nye, og så kan alt jo være relevant for dig. Så det ser vi jo også en forskel i. (Socialtilsyn Øst)

Meget efteruddannelse er ikke tilstrækkeligt målrettet

Interviewpersonen fra Socialtilsyn Hovedstaden vurderer, at den primære udfordring i forhold til efteruddannelse er, at tilbuddene om efteruddannelse (såvel som supervision, som vi vender tilbage til nedenfor) ikke i tilstrækkelig grad er rettet imod den specifikke opgave, en given plejefamilie varetager:

De store kommuner eller de kommuner, der laver et samarbejde, har den fordel, at de kan lave et katalog, som plejefamilierne kan vælge fra. Men ikke engang dér er det jo sikkert, at nogen af kurserne er målrettet specifikt til det, de står med i dagligdagen. Og det er et ret stort problem, at de oplever eksempelvis at blive tilbudt kurser i plejebørn og spisevaner eller plejebørn og internet, når de i virkeligheden står og ikke ved noget om autisme og har et barn med autisme. Så der er et kæmpe udviklingspotentiale her, vil jeg sige. Der er ingen tvivl om, at de fleste kommuner sørger for at tilbyde dem de her to efteruddannelsesdage og der afholdes også rigtig mange gode kurser. Det der bare langt fra sker, det er den der koordinering i forhold til, at det de modtager, også er det, de har brug for, for at kunne varetage de opgaver, som de rent faktisk varetager. (Socialtilsyn Hovedstaden)

Hun fremhæver, at det særligt er et problem i forhold til nygodkendte plejefamilier, som hun mener "har brug for at få meget sparring og få en helt anderledes individuelt tilpasset indsats for at blive rigtig gode".

Foredrag som efteruddannelse

En tilsynskonsulent fra Socialtilsyn Midt beskriver, at mange plejefamilier i det område, hvor hun fører tilsyn, som efteruddannelse primært tilbydes kursusdage med op til 300 deltagere. Det er hendes vurdering, at der er tale om nogle indholdsmæssigt spændende og relevante kursusdage, men hun mener ikke, at det kan kaldes efteruddannelse:

Megagode temadage, vildt spændende oplægsholdere. Men det er jo et foredrag, et oplæg, et indspark. Man bliver ikke nødvendigvis opkvalificeret. Måske er man heldig, at der lige er et eksempel, man kan bruge konkret derhjemme i forhold til en bestemt situation. Nogen får mere ud af det, andre får mindre ud af det - vi må bare ikke kalde det uddannelse. Vi må jo kalde det en temadag, for det er det, det er. Og det er det, hovedparten af vores plejefamilier får, og som så dækker de to dages efteruddannelse, som de har ret til. (Socialtilsyn Midt)

Hun beskriver videre, at for nogle plejefamilier er det tilstrækkeligt. Men for plejefamilier, der skal varetage en opgave, som de som udgangspunkt langt fra er uddannet til at

varetage, er det ikke tilstrækkeligt. Denne tilsynskonsulents beskrivelse understøttes af nogle plejefamiliers uddybende kommentarer i spørgeskemaet. De beskriver her, at de savner rum til dialog i forbindelse med efteruddannelse.

5.3.1 Supervisionens tilstrækkelighed

Overordnet beskriver repræsentanterne fra alle fem socialtilsyn, at rigtig mange plejefamilier modtager relevant og løbende supervision, som oftest fra deres familieplejekonsulent, eventuelt suppleret med støtte fra en psykolog eller lignende:

Der er jo heldigvis kommuner, der bare er megagode til at tilbyde supervision og faglig støtte. Hvor plejefamilien kan sige: Puha, nu står vi i noget, hvor vi ikke ved, hvad vi skal stille op. Og så får de lov at hyre en psykolog, der ved konkret noget om det her. Eller kommunen har måske selv nogle folk, der kan komme ud og give noget råd og vejledning. (Socialtilsyn Midt)

Interviewpersonen fra Socialtilsyn Hovedstaden fortæller følgende om, hvornår hun oplever, at kommunerne gør det rigtig godt:

De er tæt på i de perioder, hvor der er brug for det. Det kan også variere hen over udviklingen hos et barn. Man skal som kommune have blik for, hvad er det, og hvornår er det, vi skal sætte ind, og hvornår er det, vi skal trække os igen (...) Der, hvor vi oplever, at det går godt, det er, når de er der, i de perioder, hvor der er brug for det, og stiller op. (Socialtilsyn Hovedstaden)

Hun fremhæver særligt familieplejekonsulenterne, som hun mener, spiller en helt afgørende rolle – enten som dem, der selv kan give plejefamilierne råd og vejledning eller supervision, eller som dem, der vurderer, at der er brug for at tilkøbe fx supervision hos en psykolog. Det afgørende er, mener hun, at familieplejekonsulenterne følger plejefamiliernes og deres løbende behov relativt tæt. Samtidig fremhæver hun, at det er vigtigt, at familieplejekonsulenterne selv er i stand til at vurdere, hvornår en plejefamilie har brug for støtte fx fra en psykolog – og at kommunen er villig til at bevilge det.

Der er store forskelle på tværs af kommuner, og støtten er ikke altid tilstrækkelig

Alle socialtilsyn oplever som nævnt, at mange plejefamilier modtager relevant, kvalificeret og løbende støtte og supervision. Samtidig oplever de dog alle, at der er meget store forskelle på tværs af forskellige anbringende kommuner. Dermed er der også plejefamilier, som interviewpersonerne fra tilsynene oplever, ikke modtager tilstrækkelig supervision og øvrigt støtte. Repræsentanten for Socialtilsyn Hovedstaden oplever særligt, at det er i opstartsfasen, at der er behov for mere støtte og tæt opfølgning:

Der, hvor vi savner det mest, det er ved modtagelsen af et nyt plejebarn. For det at få kørt et barn ind er en kæmpe opgave, og det, der er beskrevet på papiret, er ikke altid identisk med de reaktioner, barnet så kommer med. Så en meget tæt opfølgning i starten af en anbringelse er rigtig god. Vi oplever frustrerede plejefamilier, der nogle gange oplever, at børnene bliver flyttet, fordi kommunen siger: "Det kunne I så ikke, plejefamilie", hvor de står tilbage med at tænke: "Nej, men hvis I nu havde hjulpet undervejs, så kunne det godt være, vi havde kunnet". Og så er der et barn, der får en flytning på den baggrund. (Socialtilsyn Hovedstaden)

Interviewpersonerne fra Socialtilsyn Nord og Øst beskriver, i øvrigt i overensstemmelse med de otte kommuner, vi har interviewet, at supervisionens omfang og indhold i mange kommuner afhænger af den enkelte plejefamilies situation. Dermed varierer det, hvor meget supervision plejefamilierne modtager – og det bør det, ifølge disse interviewpersoner også gøre. Det kan dog være medvirkende til, at der er plejefamilier, der oplever, at de kun meget sjældent modtager supervision eller anden rådgivning.

Nogle af interviewpersonerne fra tilsynene beskriver derudover plejefamilier, der oplever, at den opgave de varetager, ikke stemmer overens med den beskrivelse af barnet, de modtog forud for anbringelsen. Interviewpersonen fra Socialtilsyn Øst nævner i denne sammenhæng, at hun oplever, at kommunerne kun i meget begrænset omfang vurderer fra starten af anbringelsen, hvilken form for støtte til plejefamilien, der skal sættes i værk. Her bør det nævnes, at nogle kommuner både i interview og spørgeskemabesvarelser, også beskriver, at de af og til oplever, at et barn udvikler sig på uforudsete måder efter anbringelsen. Derudover påpeger nogle af dem, at de ofte er nødt til at se, hvordan den første tid af anbringelsen forløber, før de ved, præcist hvilken støtte det er relevant at iværksætte.

Gruppevision bør ikke stå alene

Interviewpersonerne fra Socialtilsyn Hovedstaden og Midt oplever, at nogle plejefamilier kun eller primært tilbydes gruppesupervision, og at det er utilstrækkeligt. Det skyldes blandt andet, at det kan være svært for plejefamilierne i sådan et forum at få sparring og vejledning i forhold til den konkrete opgave, de varetager:

Der er børn, som er godkendt som middel belastning, men som måske med tiden får vidtgående behov og vokser fra deres godkendelse, og måske bliver høj belastning. Hvor vi så spørger plejefamilien, hvad kommunen gør for at støtte dem i det, om de får noget supervision. Og det gør de ikke, fordi det bruger kommunen ikke. Men det er jo et krav, siger vi så? Ja, men så har de noget gruppesupervision, hvor vi kan komme ind fire gange om året til noget fælles. Okay, men ingen specifik supervision på det her konkrete barn? Nej, for det bruger kommunen ikke. Hvor vi kan tænke: Okay, men hvordan pokker skal I så nogensinde kunne komme til at løfte den opgave? (Socialtilsyn Midt)

Det handler således, ligesom i forhold til efteruddannelse og supervision generelt, om at disse to tilsyn oplever, at den støtte plejefamilierne modtager, ikke er tilstrækkeligt målrettet plejefamiliernes konkrete opgaver. Derudover fortæller nogle plejefamilier tilsynskonsulenterne i Socialtilsyn Midt og Hovedstaden, at de ikke er trygge ved at skulle tale om deres egen manglende formåen over for et plejebarn i en gruppe af mennesker, de stort set ikke kender.

5.3.2 Generelt fagligt niveau blandt plejefamilierne

I forhold til, hvorvidt plejefamilierne generelt er fagligt rustede til at varetage opgaven, er der forskellige vurderinger i de fem socialtilsyn. Repræsentanten fra Socialtilsyn Syd fremhæver, at selvom der stilles store krav til plejefamilier i dag, vurderer de generelt, at deres opgaveløsning er af god kvalitet:

Med al respekt, så skal man kunne noget andet som plejefamilie nu, end man skulle tidligere. Og jeg synes altså, at det er rimelig god kvalitet, der er derude. Der er rigtig mange, hvor vi siger, at de skal udvikle sig på nogle punkter, men generelt er der en god kvalitet. (Socialtilsyn Syd)

Han påpeger dog, ligesom nogle af interviewkommunerne, at der er i dag er meget få børn der vurderes til lav belastningsgrad, hvorfor det af og til kan virke meningsløst at godkende plejefamilier til denne belastningsgrad.

Repræsentanten fra Socialtilsyn Midt vurderer, at langt de fleste plejefamilier er engagerede, vidensbegærlige og "brænder for at arbejde med de her børn". Nogle af dem, vurderer hun, er også fagligt rustede til det, ofte i kraft af deres uddannelses- eller beskæftigelsesbaggrund. Det ændrer dog ikke ved, at hun, ligesom mange af interviewpersonerne i kommunerne, mener, at der stilles meget store krav til plejefamilier i dag, som de ikke altid kan imødekomme.

Interviewpersonen fra Socialtilsyn Hovedstaden oplever ikke, at døgnplejefamilier generelt er rustede til at varetage opgaven tilfredsstillende. Det handler for hende primært om, at de ikke modtager nok og tilstrækkelig målrettet støtte:

Nej, det gør jeg ikke, ikke generelt set. Der er rigtig mange, der har brug for viden, og der er også rigtig mange plejefamilier, der kommer i en stresstilstand på den ene eller anden måde. Netop fordi de ikke får den hjælp, de har brug for. Så prøver de at klare det, og det kan man jo godt i en periode, men på et tidspunkt kan man ikke mere. (Socialtilsyn Hovedstaden)

Hun oplever overordnet mange plejefamilier, som ikke selv føler sig ordentligt klædt på til den opgave, de får. Særligt nygodkendte plejefamilier oplever hun ofte "knækker nakken", fordi de ikke modtager tilstrækkelig støtte den første tid. Som eksempel fremhæver hun, at det ofte kommer bag på mange nygodkendte plejefamilier, hvor

meget samarbejdet med de biologiske forældre fylder, og at de ofte ikke er godt nok rustede til at varetage denne del af opgaven.

Interviewpersonen fra Socialtilsyn Øst fremhæver, at de generelt oplever, at plejefamilierne er rustede til de opgaver, der ligger inden for deres godkendelse. De oplever dog af og til, at der er plejefamilier, der modtager børn med en belastningsgrad, som de ikke er godkendt til, eller tager flere børn ind, end de er godkendt til. I sådanne situationer sker der af og til sammenbrud, fordi plejefamilierne ikke kan håndtere opgaven. Her kan tilsynet, efter ekstra besøg hos plejefamilien og en nøje vurdering af den konkrete situation, eventuelt bede kommunerne om at flytte et barn igen, både af hensyn til barnet og plejefamilien selv.

Derudover beskriver alle tilsyn, at de af og til fratager en plejefamilie deres godkendelse, ofte fordi de ikke er tilstrækkeligt gode til at sætte sig ind i barnets behov eller reflektere over deres praksis, og ikke er modtagelige over for supervision eller udviser interesse for opkvalificering.

5.4 Brug af kommunale plejefamilier – og mangel på samme

I forhold til den mangel, nogle af kommunerne beskriver, på plejefamilier der kan varetage børn, der er vurderet til høj belastningsgrad, er det relevant at se på kommunernes brug af kommunale plejefamilier.

31 af de 95 kommuner, der har besvaret spørgeskemaet, havde på tidspunktet for undersøgelsen børn og unge anbragt i kommunale plejefamilier. Blandt de otte interviewkommuner er det tre, der aktuelt gør brug af kommunale plejefamilier (Aalborg, Lyngby-Taarbæk og Køge). I Køge kommune drejer det sig kun om én kommunal plejefamilie, som på tidspunktet for interviewet var ny i kommunen. Her kunne interviewpersonerne derfor endnu ikke udtale sig særskilt om uddannelse og supervision til denne plejefamilie, eller om erfaringer med denne type af plejefamilier.

Én kommune skriver i en uddybende kommentar i spørgeskemaet:

I vores kommune har det været en udfordring at finde kommunale plejefamilier. Det vil sige, at børn med massive problemstillinger/behandlingsmæssige behov anbringes i almindelige plejefamilier. Derfor har de almindelige plejefamilier brug for ekstra støtte og vejledning for at kunne varetage opgaven. (Kommune i kommentar i spørgeskema)

Lyngby-Taarbæk er en af fem kommuner, der deltager i et projekt, som har til formål at rekruttere og kvalificere kommunale plejefamilier. Her gjorde man på tidspunktet for interviewet brug af 3 kommunale plejefamilier, som modtager omfattende uddannelse og supervision igennem et samarbejde med de fire øvrige kommuner i projektet. Aalborg

kommune gjorde på tidspunktet for interviewet brug af 19 kommunale plejefamilier, som havde en særlig gruppe af familieplejekonsulenter tilknyttet, og derudover modtog uddannelse og supervision ud over det almindelige. De kaldes i Aalborg kommune ikke kommunale, men projektplejefamilier. Her var man dog, på tidspunktet for interviewet, i overvejelser om at ændre denne struktur ud fra en erfaring af, at almindelige plejefamilier kan have brug for lige så meget supervision som de kommunale (eller mere), hvorfor den skarpe opdeling imellem de to kategorier ikke nødvendigvis er meningsfuld.

I de øvrige fem interviewkommuner gjorde man på tidspunktet for interviewet ikke brug af kommunale plejefamilier. I Haderslev kommune forklares det med, at det stiller store krav til kommunen, både økonomisk og organisatorisk, at arbejde med kommunale plejefamilier – og at den indsats det kræver, ikke vurderes at stå mål med behovet for at bruge kommunale plejefamilier. Nogle af interviewpersonerne i kommunen beskriver dog en mangel på uddannede plejefamilier, der kan varetage børn med svære problematikker. Tilsvarende skriver en anden kommune i en kommentar i spørgeskemaet, at de ikke har mulighed for at modsvare de højt kvalificerede plejefamiliers økonomiske krav.

I Skive kommune beskriver de, at det løbende diskuteres politisk, hvorvidt man skal bruge kommunale plejefamilier eller ej. Aktuelt handler diskussionerne om, om man skal etablere et team af specialiserede plejefamilier, der kan træde til akut – men som ikke nødvendigvis kaldes kommunale. En af repræsentanterne fra Skive kommune fremhæver, at de som lille kommune ikke har råd til at have 5-6 kommunale plejefamilier "stående". Hvad angår de børn, der kræver en kommunal plejefamilie, har man her købt sig ind hos andre kommuner.

6 Vederlag og dækning af øvrige omkostninger

Dette kapitel handler om, hvad plejefamilierne modtager i løn (plejevederlag) og til dækning af faste og øvrige udgifter. Kapitlet handler alene om beløbenes størrelse, og ikke om forhandling af løn og lignende.

Kort introduktion

Vederlag: Plejefamilier aflønnes som oftest for plejeopgaven med plejevederlag. Det samlede plejevederlag for opgaven opgøres i antal normalvederlag (fremover kaldet vederlag). Vederlaget er satsreguleret og var i januar 2016 fastsat til 4066 kr. per måned per vederlag (jf. KLs taksttabel gældende for 2016¹). Vederlaget er en skattepligtig indtægt for den plejeforælder, der står som underskriver af kontrakten med kommunen. Fastsættelsen af det samlede plejevederlag – det vil sige antallet af vederlag, der indgår i det samlede plejevederlag for et givent barn eller ung i døgnpleje – er ikke regelfastsat. Praksis forbundet hermed kan derfor variere fra kommune til kommune.

Dækning af faste og øvrige udgifter: En plejefamilie modtager økonomisk dækning af faste omkostninger knyttet til plejeforholdet. Her orienterer mange kommuner sig efter henholdsvis taksterne for faste udgifter til kost og logi, som er fastsat i servicelovens § 55 stk.4, samt KL's vejledende takster for faste udgifter til beklædning og lommepenge. Derudover kan plejefamilierne ansøge kommunen om at få dækket øvrige udgifter. Dækning af faste og øvrige udgifter er en skattefri ydelse. Det kan variere fra kommune til kommune hvilke udgifter, der skal dækkes af de faste omkostningsbeløb til kost og logi, beklædning og lommepenge, og hvilke udgifter plejefamilierne kan søge særskilt dækning til. De fem udgifter, som kommunerne typisk modtager ansøgninger om økonomisk dækning af, er køb af briller, computer eller cykel, fritidsaktiviteter og confirmation (Deloitte, 2016).

6.1 Vederlag

I dette afsnit belyser vi, hvad plejefamilierne modtager i vederlag. Det afdækker vi i denne undersøgelse ved at kombinere oplysningerne fra kommunernes og plejefamiliernes spørgeskemabesvarelser.

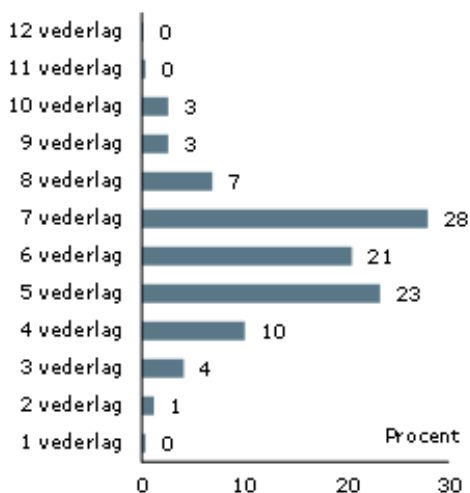
¹ KLs taksttabel ses her: http://www.kl.dk/ImageVaultFiles/id_77271/cf_202/Taksttabel.PDF

Det er vigtigt indledningsvis at pointere, at spørgsmålet om vederlag i mange kommuner og for mange plejefamilier blot vil give et øjebliksbillede, eftersom de løbende er til forhandling.

Baseret på plejefamiliernes spørgeskemabesvarelser har en almindelig eller kommunal plejefamilie typisk 1-2 plejebørn i døgnpleje, se figur 6.2. Baseret på kommunernes besvarelser, modtager plejefamilier typisk 5-7 vederlag per plejebarn, se figur 6.1. Figur 6.1. er baseret på tabel 9, som kan ses i bilag 1.

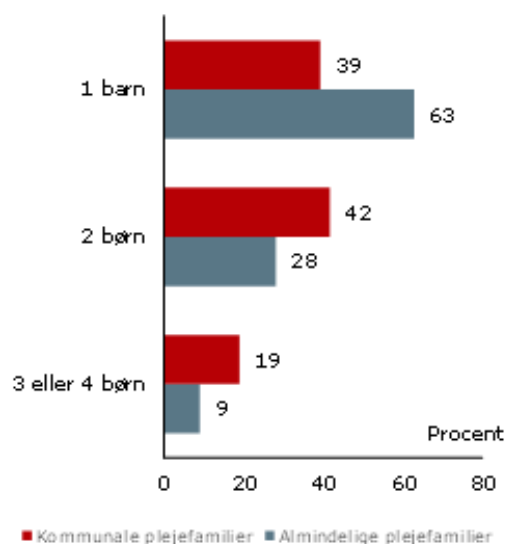
Sammenholdt med KL's vederlagstakster for 2016 betyder det, at en almindelig eller kommunal plejefamilie typisk får mellem 20.330 og 28.462 kr. om måneden i vederlag, hvis de har ét plejebarn. Hvis de har to plejebørn, modtager de typisk mellem 40.660 og 56.924 kr. om måneden i vederlag. Netværksplejefamilier modtager ikke vederlag eller anden løn.

Figur 6.1 Andel børn og/eller ung for hvem kommunerne udbetaler et givent antal vederlag

Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra 85 kommuner. 10 af de kommuner, som har besvaret spørgeskemaet, har ikke kunnet besvare dette spørgsmål

Figur 6.2 Almindelige og kommunale plejefamiliers angivelse af, hvor mange børn eller unge under 18 år der på undersøgelsestidspunktet var anbragt i døgnpleje hos dem

Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra 988 plejefamilier - 742 almindelige plejefamilier og 277 kommunale plejefamilier

I spørgeskemaet til plejefamilierne indgår også et spørgsmål om, hvor mange vederlag, de aktuelt modtager for de plejebørn, som de har i pleje på undersøgelsestidspunktet. Ud fra disse oplysninger kan vi belyse det maksimale samlede antal vederlag, der gives til en plejefamilie på undersøgelsestidspunktet (for de plejefamilier, der har besvaret spørgeskemaundersøgelsen). Der er ni plejefamilier – fem kommunale og fire almindelige – som oplyser, at de får mere end 25 vederlag samlet for de 3-4 plejebørn, som de

aktuelt har i døgnpleje. Det højeste antal vederlag, der på undersøgelsestidspunkt bliver givet til én plejefamilie, er 32. Her er der tale om en generelt godkendt almindelig plejefamilie med fire plejebørn, som de modtager otte vederlag for hver. Plejefamilien får således 32 vederlag svarende til 130.122 kroner om måneden for plejeopgaven. Der er som sagt tale om et enkelt tilfælde, der ligger langt fra det almindelige billede.

6.2 Dækning af faste og øvrige udgifter

I det følgende belyser vi, hvad en plejefamilie typisk modtager til dækning af faste omkostninger knyttet til plejeforholdet samt øvrige omkostninger, som plejefamilierne kan ansøge kommunen om at få dækket. Beløb der udbetales til dækning af faste og øvrige udgifter er en skattefri ydelse.

6.2.1 Dækning af faste omkostninger knyttet til plejeforholdet

De følgende beregninger er baseret på henholdsvis taksterne for faste udgifter til kost og logi, som er fastsat i servicelovens § 55 stk.4, samt KL's vejledende takster for faste udgifter til beklædning og lommepenge. Baseret på disse takster kan en plejefamilie for et plejebarn få mellem 5737 og 7426 kr. om måneden til dækning af faste udgifter, afhængigt af plejebarnets alder. Se *tabel 1.1*.

Tabel 6.1 KLs vejledende takster for faste omkostninger

Opgjort per uge	Kost og logi, herunder daglige fornødenheder	Beklædning	Lommepenge	Total /uge	Total /måned*
Per barn (0-2 år)	1218	107	0	1325	5737
Per barn (3-9 år)	1218	107	29	1354	5863
Per barn (10 år)	1302	107	29	1438	6227
Per barn eller ung (11 - 13 år)	1302	125	62	1489	6447
Per barn eller ung (14 - 15 år)	1302	146	125	1573	6811
Per ung (16 år eller ældre)	1302	161	252	1715	7426
For tredje og eventuelt fjerde barn	1134	<i>Afhængig af alder</i>			

Kilde: Servicelovens § 55 stk.4 og KLs taksttabel for 2016.
 Note: *4,33 uger

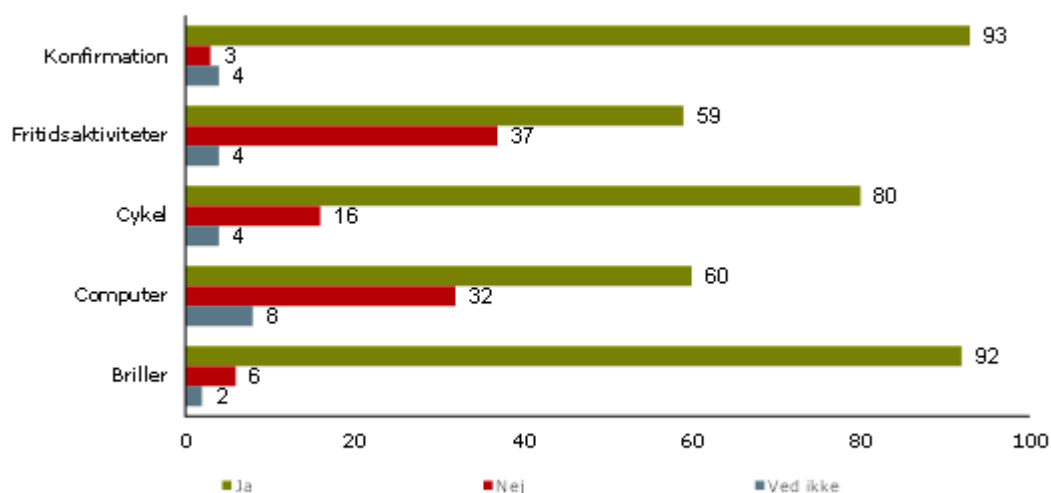
6.2.2 Dækning af øvrige udgifter

I dette afsnit belyser vi, hvad plejefamilierne maksimalt modtager af dækning til øvrige omkostninger. Afsnittet er baseret på kommunernes spørgeskemabesvarelser. Kommunerne er blevet spurgt om hvorvidt de dækker udgifter til fem udvalgte poster ud over det faste månedlige beløb til faste omkostninger, og i så fald, hvad de maksimalt udbetaler per post. De fem udvalgte poster er dem, der i Deloittes seneste undersøgelse

fremhæves som dem, kommunerne typisk modtager ansøgninger om: Konfirmation, fritidsaktiviteter, cykel, computer og briller.

Som det fremgår af figur 6.3 herunder, dækker langt de fleste kommuner udgifter til afholdelse af konfirmation, køb af cykel og køb af briller. Ca. to tredjedele af kommunerne dækker udgifter til fritidsaktiviteter og computer.

Figur 6.3 Kommunernes svar på, om de dækker udgifter til henholdsvis konfirmation, fritidsaktiviteter, cykel, computer og briller ud over det månedlige beløb til faste udgifter

Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra 94 kommuner. Én kommune har ikke besvaret disse spørgsmål (se bilag 2, metode).
 Note: Omhandler alle typer af plejefamilier, som kommunen har anbragt børn og unge i døgnpleje hos.

Tabel 6.2 herunder viser den øvre grænse for, hvad landets kommuner udbetaler til dækning af de fem nævnte udgifter. Bemærk, at nogle kommuner betaler væsentligt mindre, ligesom nogen ikke dækker udgifter til den givne post. Kommunernes besvarelser angående beløbets størrelse uddybes under tabellen, og er afgørende for at læse tabellen rigtigt.

Tabel 6.2 Øvre grænse for, hvad kommunerne udbetaler til dækning af udgifter til fem udvalgte poster

Konfirmation	13.000 kr.
Fritidsaktiviteter	2.000 kr.
Cykel	4.000 kr.
Computer	4.500 kr.
Briller	6.000 kr.

Kilde: Spørgeskemaresultater fra 94 kommuner.

Note: Bemærk, at nogle kommuner betaler væsentligt mindre, ligesom nogen ikke dækker udgifter til den givne post.

Kommunernes besvarelser angående beløbets størrelse uddybes under tabellen, og er afgørende for at læse tabellen rigtigt.

Konfirmation

Det beløb, kommunerne udbetaler til dækning af udgifter til konfirmation, er på maksimalt 13.000 kr. Mange kommuner henviser i den forbindelse til KL's takster. I KL's taksttabel for 2016 er beløbet til dækning af udgifter i forbindelse med konfirmation fastsat til 5.858 kr. Hertil kommer 551 kr. til en gave. Samtidig er der dog 33 kommuner, der betaler mere. Det skyldes i mange tilfælde, at kommunerne har besluttet at dække et beløb svarende til 200-300 kr. per kuvert for 20-30 personer. Nogle få kommuner angiver derudover i kommentarfeltet, at de udbetaler et beløb svarende til to gange KL's takst for konfirmationsbidrag, hvis plejefamilien holder konfirmationsfesten sammen med barnets/den unges biologiske forældre.

Fritidsaktiviteter

Hvad angår dækning af udgifter til fritidsaktiviteter, er der kun 19 kommuner, der angiver et maksimalt beløb. Det højeste beløb er 2000 kr. per ansøgning. Både blandt disse 19 og blandt de øvrige kommuner, er der mange der angiver, at udgifter til én/den første fritidsaktivitet skal dækkes af det faste omkostningsbeløb. Derudover dækker nogle kommuner udgifter til yderligere fritidsaktiviteter eller udstyr i forbindelse med en fritidsaktivitet, efter en konkret vurdering. Mange fremhæver i den forbindelse, at fritidsaktiviteten enten skal fremgå af barnets/den unges handleplan, eller at kommunen skal vurdere, at aktiviteten kan gavne barnets trivsel.

Cykel

I forhold til dækning af udgifter til cykel er det maksimale beløb, der angives i kommunerne 4000 kr. Også her angiver mange, at det beror på en individuel vurdering. Derudover skriver mange af kommunerne, at beløbet afhænger af plejebarnets alder og/eller at der maksimalt kan ansøges om dækning af udgifter til en cykel hvert 2.-4. år. Nogle kommuner angiver, at de kun dækker udgifter til en cykel til et plejebarn én gang i løbet af anbringelsen, fx i forbindelse med anbringelsens opstart.

Computer

Det maksimale beløb, kommunerne udbetaler til dækning af udgifter til computer er 4500 kr. Ligesom for de øvrige poster, afhænger det dog af en række forhold og dermed en

individuel vurdering. Flere kommuner skriver, at det forventes dækket af det faste omkostningsbeløb. Nogen tilføjer, at de gør en undtagelse herfra, når barnet/den unge har været anbragt i plejefamilien mindre end 2 år, fordi plejefamilien i så fald ikke forventes at have haft tid til at spare op til en computer af det faste omkostningsbeløb. Flere kommuner fremhæver desuden, at de kun dækker udgifter til køb af en computer til plejebørn over 12 år og/eller hvis barnets/den unges uddannelsesinstitution kræver det. Endelig angiver nogle kommuner, at de opfordrer plejefamilierne til at ansøge Børnenes IT-fond, som er et projekt under Børnehjælpsdagen, om en computer til deres plejebarn.

Briller

Den øvre grænse for, hvor meget kommunerne udbetaler til dækning af udgifter til briller er på 6000 kroner. Mange kommuner oplyser dog i deres uddybende kommentarer til besvarelsen, at de ikke har et fast maksimalt beløb til briller, men at der er tale om konkrete individuelle vurderinger. Flere kommune oplyser, at de har en øvre grænse på stellet, som kan ligge mellem 500 og 2000 kr., hvorimod der ikke er nogen øvre grænse på udgifter til glassene. Nogle kommuner skriver, at de dækker prisen på den billigste og brugbare løsning.

6.3 Tre eksempler

Ud fra ovenstående kan vi se, at en almindelig eller kommunal plejefamilie med et plejebarn typisk modtager mellem 20.330 og 28.462 kr. før skat om måneden i vederlag, samt mellem 5737 og 7426 kr. om måneden til dækning af faste udgifter. Det vil samlet sige mellem 26.067 og 35.888 kr. om måneden, hvoraf der skal betales skat af vederlaget, og faste udgifter forbundet med plejebarnet skal dækkes.

Hvis plejefamilien har to plejebørn, modtager de typisk mellem 40.660 og 56.924 kr. før skat om måneden i vederlag, samt mellem 11.474 og 14.852 kr. om måneden til dækning af faste udgifter. Det vil samlet sige mellem 52.134 og 71.776 kr. om måneden, hvoraf der ligeledes skal betales skat af vederlaget og faste udgifter forbundet med plejebarnet skal dækkes.

Herunder har vi opstillet tænkte eksempler på, hvad to plejefamilier samlet modtager i vederlag og til dækning af omkostninger. Alle tre eksempler ligger inden for det ovenfor beskrevne typiske billede.

Eksempel 1

En almindelig plejefamilie har et plejebarn på 14 år, som de modtager fem vederlag for. Det vil sige 20.330 kr. om måneden, som de beskattes af. Hertil kommer 6.811 kr. til faste udgifter. Samlet får denne plejefamilie 27.141 kr. før skat om måneden.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af spørgeskemabesvarelser fra 95 kommuner og KL's takster for vederlag og dækning af faste udgifter.

Eksempel 2

En almindelig plejefamilie har to plejebørn på syv og 17 år, som de modtager syv vederlag for hver. Plejeforældrene modtager derfor 14 vederlag, dvs. 56.924 kr. om måneden, som de beskattes af. Hertil kommer henholdsvis 5863 og 7426 kr. til faste udgifter. Samlet får denne plejefamilie 70.213 kr. før skat om måneden.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af spørgeskemabesvarelser fra 95 kommuner og KL's takster for vederlag og dækning af faste udgifter.

Eksempel 3

En kommunal plejefamilie har to plejebørn på to og seks år, som de modtager henholdsvis otte og ti vederlag for. Plejeforældrene modtager derfor 18 vederlag, dvs. 73.188 kr. om måneden, som de beskattes af. Hertil kommer henholdsvis 5737 og 5863 kr. til faste udgifter. Samlet får denne plejefamilie 73.188 kr. før skat om måneden.

Kilde: Egne beregninger på baggrund af spørgeskemabesvarelser fra 95 kommuner og KL's takster for vederlag og dækning af faste udgifter.

Plejefamiliers vilkår: Uddannelse, supervision og aflønning

September 2017

BILAG

Bilag 2 Tabeller

Dette bilag indeholder tabeller over de resultater fra spørgeskemaundersøgelsen blandt plejefamilier og kommuner, som vi afrapporterer i rapportens kapitler, uden at illustrere resultatet med en figur eller tabel.

2.1 Kapitel 2: Grundkurser

Tabel 1 | Plejefamiliernes angivelse af, om enten de selv eller deres eventuelle partner gennemført et grundkursus for plejefamilier. Generelt godkendte plejefamilier

	Respondenter	Procent
Ja	518	82
Nej	113	18
I alt	631	100

Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra 631 generelt godkendte plejefamilier.

Note: Der er ikke signifikant forskel mellem de generelt og konkret godkendte plejefamiliers besvarelser af dette spørgsmål. Opdelingen skyldes alene, at det er henholdsvis socialtilsynene og kommunerne, der har ansvaret for grundkurserne til de to grupper, og vi derfor behandler deres besvarelser adskilt i forskellige kapitler.

Tabel 2 Plejefamiliernes angivelse af, om det både er dem selv og deres partner, der har gennemført et grundkursus. Generelt godkendte plejefamilier, der består af et par.

	Respondenter	Procent
Ja, vi har begge gennemført et grundkursus	462	94
Nej, jeg har ikke gennemført et grundkursus	11	2
Nej, min partner har ikke gennemført et grundkursus	19	4
I alt	492	100

Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra 492 generelt godkendte plejefamilier, der består af et par.

Note: Det har grundet for få besvarelser ikke været muligt at teste, om der er signifikant forskel mellem de generelt og konkret godkendte plejefamiliers besvarelser af dette spørgsmål. Opdelingen skyldes alene, at det er henholdsvis socialtilsynene og kommunerne, der har ansvaret for grundkurserne til de to grupper, og vi derfor behandler deres besvarelser adskilt i forskellige kapitler.

Tabel 3 Plejefamiliernes angivelse af, om enten de selv eller deres eventuelle partner gennemført et grundkursus for plejefamilier. Konkret godkendte plejefamilier

	Respondenter	Procent
Ja	527	78
Nej	148	22
I alt	675	100

Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra 675 konkret godkendte plejefamilier.

Note: Der er ikke signifikant forskel mellem de generelt og konkret godkendte plejefamiliers besvarelser af dette spørgsmål. Opdelingen skyldes alene, at det er henholdsvis socialtilsynene og kommunerne, der har ansvaret for grundkurserne til de to grupper, og vi derfor behandler deres besvarelser adskilt i forskellige kapitler.

Tabel 4 Plejefamiliernes angivelse af, om det både er dem selv og deres partner, der har gennemført et grundkursus. Konkret godkendte plejefamilier, der består af et par

	Respondenter	Procent
Ja, vi har begge gennemført et grundkursus	378	91
Nej, jeg har ikke gennemført et grundkursus	2	0
Nej, min partner har ikke gennemført et grundkursus	36	9
I alt	416	100

Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra 416 konkret godkendte plejefamilier, der består af et par.

Note: Det har grundet for få besvarelser ikke været muligt at teste, om der er signifikant forskel mellem de generelt og konkret godkendte plejefamiliers besvarelser af dette spørgsmål. Opdelingen skyldes alene, at det er henholdsvis socialtilsynene og kommunerne, der har ansvaret for grundkurserne til de to grupper, og vi derfor behandler deres besvarelser adskilt i forskellige kapitler.

2.2 Kapitel 3: Efteruddannelse

Tabel 5 Kommunernes svar på, om der er nogen af de plejefamilier, som kommunen har anbragt børn og unge i døgnpleje hos, hvor de deler ansvaret for efteruddannelse og/eller supervision med andre anbringende kommuner

	Respondenter	Procent
Ja	66	70
Nej	25	26
Ved ikke	4	4
I alt	95	100

Kilde: Spørgeskemaresultater fra 95 kommuner.

Note: Omhandler alle typer af plejefamilier, som kommunen har anbragt børn og unge i døgnpleje hos.

Tabel 6 Kommunernes svar på, om de oplever udfordringer relateret til samarbejdet med andre anbringende kommuner om efteruddannelse og supervision til plejefamilier

	Respondenter	Procent
Ja, i høj grad	2	3
I nogen grad	3	5
I ringe grad	11	17
Nej, slet ikke	47	71
Ved ikke	3	5
I alt	66	101

Kilde: Spørgeskemaresultater fra 66 kommuner, der har angivet, at de samarbejder med andre anbringende kommuner om efteruddannelse og supervision til plejefamilier.

Tabel 7 Kommunernes angivelse af, hvori evt. udfordringer relateret til samarbejdet med andre anbringende kommuner består. (Mulighed for at vælge flere svarmuligheder).

	Respondenter	Procent
Udfordringer i forhold til at fordele ansvaret for at tilbyde efteruddannelse og supervision til en given plejefamilie	2	13
Udfordringer i forhold til at fordele udgifterne til efteruddannelse og supervision af en given plejefamilie	4	25
Udfordringer med at sikre, at de plejefamilier, der har børn anbragt fra forskellige kommuner, tilbydes den efteruddannelse og supervision, de har ret til	4	25
Udfordringer med at sikre, at de plejefamilier, der har børn anbragt fra forskellige kommuner, deltager i den efteruddannelse og supervision, de har pligt til at deltage i	8	50
Andet, angiv hvad	4	25
I alt	16	100

Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra 16 kommuner, der i større eller mindre grad oplever udfordringer i samarbejdet med andre anbringende kommuner om efteruddannelse og supervision til plejefamilier.

Tabel 8 Hvor stor en andel af plejefamilierne har efter kommunernes vurdering inden for det seneste år deltaget i efteruddannelse/temadage ud over de to obligatoriske dage (enten den primære eller begge plejeforældre)? Procent.

	Almindelige plejefamilier	Kommunale plejefamilier	Netværksplejefamilier	Samlet
Det har alle plejefamilierne	3	33	5	14
Det har størstedelen af plejefamilierne	21	26	19	22
Det har ca. halvdelen af plejefamilierne	26	0	10	12
Det har de færreste af plejefamilierne	28	4	25	19
Det har ingen af plejefamilierne	1	7	20	9
Ved ikke	21	30	22	24
I alt	100	100	101	100

Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra kommuner, som har angivet, at de tilbyder efteruddannelse/temadage ud over de to obligatoriske dage. Det vil sige henholdsvis 72 kommuner, som oplyser, at har børn anbragt i almindelige plejefamilier; 28 kommuner, som oplyser, at de har børn anbragt i kommunale plejefamilier; og 60 kommuner, som oplyser, at de har børn anbragt i netværksplejefamilier.

2.3 Kapitel 4: Supervision og anden faglig støtte

Table 9 Samlet antal plejebørn, for hvem plejefamilien modtager x vederlag, ifølge kommunerne

Antal vederlag	Antal plejebørn
1 vederlag	21
2 vederlag	75
3 vederlag	258
4 vederlag	637
5 vederlag	1474
6 vederlag	1301
7 vederlag	1769
8 vederlag	436
9 vederlag	163
10 vederlag	163
11 vederlag	21
12 vederlag	10
I alt	6328

Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra 85 kommuner. 10 af de kommuner, som har besvaret spørgeskemabet, har ikke kunnet besvare dette spørgsmål.

2.4 Tabeller, som der ikke refereres til i rapporten

Tablet 10 Hvor mange dage varede grundkurset, ifølge de plejefamilier, der har deltaget i et grundkursus? (Procent)

	Generelt godkendt plejefamilie	Konkret godkendt plejefamilie
Mindre end en dag	0	0
En dag	1	1
To dage	6	8
Tre dage	6	8
Fire dage	17	21
Fem dage	25	22
Seks dage	6	6
Syv dage	7	3
Otte dage	2	2
Ni dage	1	0
Mere end ni dage	6	4
Andet	6	5
Det husker jeg ikke	16	20
I alt	99	100

Kilde: Spørgeskemaresultater fra 518 generelt godkendte plejefamilier og 527 konkret godkendte plejefamilier (i alt 1045), der har deltaget i et grundkursus.

Note: Grundet afrunding summerer procenterne ikke alle til 100.

Tablet 11 Hvor mange dages efteruddannelse har plejefamilierne i alt deltaget i det seneste år? (Procent)

	Almindelig plejefamilie	Kommunal plejefamilie	Netværksplejefamilie
Andet	2	0	4
Ingen	1	0	3
Mindre end en dag	7	0	12
En dag	35	19	39
To dage	13	14	6
Tre dage	14	28	11
Fire dage	5	9	9
Fem dage	6	8	3
Seks dage	2	3	1
Syv dage	4	5	1
Otte dage	0	0	1
Ni dage	7	15	1
Mere end ni dage	2	0	3
Det husker jeg ikke	2	0	7
I alt	100	101	101

Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra 774 almindelige plejefamilier, 79 kommunale plejefamilier og 163 netværksplejefamilier, der har deltaget i efteruddannelse inden for det seneste år.

Note: Spørgsmålet er præciseret med følgende tekst: Hvis du og din partner har deltaget i det samme kursus, der fx varede to dage, tæller det kun for to dage i alt. Hvis I derimod har deltaget i to forskellige kurser, der hver varede to dage, tæller det for fire dage. Grundet afrundinger summerer procenterne ikke alle til 100.

Tabel 12 Har plejefamilierne tilmeldt sig efteruddannelse, der afholdes inden for det næste halve år? (Procent)

	Almindelig plejefamilie	Kommunal plejefamilie	Netværksplejefamilie
Ja	28	50	16
Nej	72	50	84
I alt	100	100	100

Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra 1306 plejefamilier.

Tabel 13 Plejefamiliernes svar på, om de modtager løn for deres opgave som plejefamilie.

	Respondenter	Procent
Ja, jeg/vi modtager løn i form af plejevederlag	1034	79
Ja, jeg/vi modtager løn, men ikke i form af plejevederlag	38	3
Ja, jeg/vi modtager en del af min/vores løn som plejevederlag, og en del på anden vis	10	1
Nej, jeg/vi modtager ikke løn	225	17
I alt	1307	100

Kilde: Spørgeskemabesvarelser fra 1307 plejefamilier.

Note: Spørgsmålet er præciseret med følgende tekst: Her spørger vi alene til løn/vederlag, og ikke til eventuelle beløb du/I modtager til dækning af faste og øvrige omkostninger.

Table 14 Plejefamiliernes angivelse af, hvor mange vederlag de modtager, for hvert af de plejebørn de på tidspunktet for undersøgelsen har anbragt i døgnpleje.

	Yngste barn		2. Yngste barn		3. Yngste barn		4. Yngste barn	
	Respon- denter	Procent	Respon- denter	Procent	Respon- denter	Procent	Respon- denter	Procent
1	32	3	2	1	0	0	0	0
2	19	2	3	1	1	1	1	6
3	37	4	11	3	1	1	1	6
4	111	11	33	8	8	8	0	0
5	214	21	102	26	27	28	2	13
6	165	16	79	20	22	23	3	19
7	272	26	97	25	27	28	4	25
8	73	7	28	7	4	4	2	13
9	44	4	9	2	2	2	0	0
10	27	3	17	4	2	2	1	6
11	1	0	0	0	0	0	0	0
12	4	0	1	0	0	0	0	0
13	1	0	0	0	0	0	1	6
14	2	0	0	0	0	0	0	0
15	1	0	0	0	0	0	0	0
Ved ikke	31	3	8	2	2	2	1	6
I alt	1034	100	390	100	96	100	16	100

Kilde: Spørgeskemaresultater fra 1307 plejefamilier.

Bilag 3 Metode

Rapporten præsenterer resultaterne af én ud af i alt tre delundersøgelser på plejefamilieområdet, som Ankestyrelsen har gennemført for Børne- og Socialministeriet.

De tre delundersøgelser bygger tilsammen på en række forskellige datakilder. I dette bilag præsenterer vi de metoder, vi har anvendt til at indsamle de data, der ligger til grund for delundersøgelse 2, og dermed for denne rapport. For et indblik i de øvrige datakilder og anvendte metoder, henviser vi til delrapport 1 og 3.

Al data til de tre delundersøgelser er indsamlet i november og december 2016.

Delundersøgelse 2 bygger på en kombination af følgende datakilder:

- Et spørgeskema blandt alle landets kommuner
- Et spørgeskema blandt et repræsentativt udsnit af plejefamilier, der på tidspunktet for undersøgelsen havde børn og/eller unge anbragt i døgnpleje
- Kvalitative interview med nøglepersoner fra otte udvalgte kommuner
- Telefoninterview med repræsentanter fra de fem socialtilsyn

3.1 Spørgeskema til kommuner

For at få et bredt indblik i kommunernes praksis på plejefamilieområdet har vi bedt alle landets kommuner om at besvare et spørgeskema. Spørgeskemaet er i alt besvaret af 95 af de 96 kommuner, det blev sendt til. Det svarer til en svarprocent på 99 pct.

Spørgeskemaet omfatter følgende temaer:

- Tilrettelæggelse og udbud af grundkurser (kun til konkret godkendte plejefamilier, idet socialtilsynene har ansvaret for grundkurser til generelt godkendte plejefamilier)
- Tilrettelæggelse og udbud af efteruddannelse
- Tilrettelæggelse og udbud af supervision og anden faglig støtte
- Samarbejdet med andre anbringende kommuner om udbud af efteruddannelse
- Vurdering af plejefamiliernes faglige forudsætninger
- Aflønning af plejefamilier
- Dækning af udgifter til faste og øvrige omkostninger

For at kvalificere spørgeskemaet pilottestede vi det i Nyborg og Gentofte kommune, før vi distribuerede det til de øvrige kommuner. Det gav anledning til enkelte ændringer i spørgeskemaets indhold og opsætning.

Læsø og Vallensbæk kommune modtog ikke et spørgeskema. Det skyldes, at de har indgået forpligtende samarbejde på plejefamilieområdet med henholdsvis Frederikshavn og Ishøj kommune, som derfor har svaret på deres vegne. Norddjurs kommune har ikke besvaret spørgeskemaet. Rudersdal kommune har besvaret alle spørgsmål undtagen

dem, der handler om dækning af omkostninger. I analyserne af disse spørgsmål (kapitel 6, delrapport 2) indgår derfor kun besvarelser fra 94 kommuner.

3.1.1 Distribution og rykkerprocedure

Spørgeskemaet blev sendt til de 96 kommuner per e-mail den 28. november 2016 med svarfrist den 16. december 2016. De kommuner, som ikke havde besvaret spørgeskemaet den 19. november, blev per mail mindet om at svare inden den 23. december. Endelig blev de kommuner, som ikke havde besvaret spørgeskemaet inden denne svarfrist, kontaktet telefonisk i perioden den 2. til 6. januar 2017. Den 9. januar lukkede vi spørgeskemaet for besvarelser.

3.2 Spørgeskema til plejefamilier

For at få indblik i plejefamiliernes baggrundskarakteristika og vilkår sendte vi et spørgeskema til 2920 plejefamilier. 439 af disse plejefamilier betragter vi som frafaldet, enten fordi de viste sig ikke at falde inden for vores afgrænsning af den relevante population, eller fordi de aldrig modtog spørgeskemaet på grund af forkerte kontaktoplysninger. Det samlede antal plejefamilier inden for den relevante population, der har modtaget spørgeskemaet (stikprøven) er derfor på 2481 plejefamilier. Den relevante population består af plejefamilier godkendt til døgnpleje, som havde børn og/eller unge mellem 0 og 17 år anbragt i december 2016.

1309 plejefamilier har besvaret hele spørgeskemaet, hvilket svarer til en samlet svarprocent på 53 pct.

Spørgeskemaet er blevet besvaret af plejefamilier inden for alle typer:

- Generelt godkendte almindelige plejefamilier (serviceloven (SEL) §§ 66, nr.1 og 66a, nr.1)
- Generelt godkendte kommunale plejefamilier (SEL §§ 66, nr.2 og 66a, nr.1)
- Konkret godkendte almindelige plejefamilier (SEL §§ 66, nr.1 og 66a, nr.2)
- Konkret godkendte kommunale plejefamilier (SEL §§ 66, nr.2 og 66a, nr.2)
- Netværksplejefamilier (SEL §§ 66, nr.3 og 66a, stk.2).

Spørgeskemaet omfatter følgende temaer:

- Plejefamiliens boligforhold
- Plejefamiliens sammensætning
- Plejefamiliens baggrundskarakteristika - uddannelse, beskæftigelse og erfaring som plejeforældre
- Det aktuelle antal børn og/eller unge i døgnpleje hos plejefamilien
- Plejebørnenes alder, køn, anbringende kommune, og hvorvidt plejeforældrene havde en relation til plejebørnene forud for anbringelsen
- Grund- og efteruddannelse til plejeforældrene
- Supervision og anden faglig støtte til plejeforældrene.

3.2.1 Indhentning af kontaktoplysninger

Generelt godkendte plejefamilier: I november 2016 modtog vi kontaktoplysninger på alle generelt godkendte plejefamilier fra Tilbudsportalen, som administreres af Socialstyrelsen. Herfra modtog vi ligeledes oplysninger om plejeforældrenes fødselsår, samt hvilken belastningsgrad, socialtilsynet har godkendt plejefamilierne til at varetage (lav, middel, høj eller højeste).

Socialtilsynene indberetter en række yderligere oplysninger om plejefamilierne til Tilbudsportalen – heriblandt en række af de baggrundskarakteristika, denne undersøgelse belyser. Disse oplysninger var ikke tilgængelige i Tilbudsportalen på tidspunktet for undersøgelsen.

Konkret godkendte plejefamilier: For at indsamle kontaktoplysninger på de konkret godkendte plejefamilier – både almindelige, kommunale og netværksplejefamilier – henvendte vi os i november 2016 til alle landets kommuner. Kommunerne blev bedt om at sende en liste med navn og kontaktoplysninger på den primære plejeforælder for alle de plejefamilier, de på daværende tidspunkt havde konkret godkendt, og hvor de havde børn og/eller unge anbragt i døgnpleje. De blev desuden bedt om at angive, hvilken type hver plejefamilie var godkendt som. Kommunerne modtog den første henvendelse per mail den 2. november 2016, med svarfrist inden den 16. november. Efter svarfristens udløb tog vi kontakt til de kommuner, der endnu ikke havde sendt kontaktoplysninger på deres konkret godkendte plejefamilier – enten telefonisk, per e-mail eller begge dele.

Afgrænsning af populationen

Vi har som nævnt afgrænset den relevante population i denne undersøgelse til plejefamilier, der havde børn og/eller unge mellem 0 og 17 år anbragt i døgnpleje i december 2016, hvor vi gennemførte undersøgelsen. På baggrund af kontaktoplysningerne fra Tilbudsportalen var det ikke muligt at se, hvilke af de generelt godkendte plejefamilier der faldt inden for denne afgrænsning (dvs. om de var godkendt til døgnpleje eller alene til aflastning, samt om de havde børn og/eller unge anbragt i pleje i december 2016, og i så fald hvor gamle de børn/unge var). Kontaktoplysningerne fra kommunerne omfattede plejefamilier, der er konkret godkendt til døgnpleje, og som havde børn/og eller unge anbragt i december 2016. Her kunne vi dog heller ikke udelukke, at der var nogle, der alene havde unge over 17 år anbragt. Derfor sørgede vi for, gennem de to første spørgsmål i spørgeskemaet, at sortere de plejefamilier fra, som ikke faldt inden for afgrænsningen.

I alt er 358 af de plejefamilier, der har modtaget og gennemført de første to spørgsmål i spørgeskemaet, frafaldet på denne baggrund. Det drejer sig om 289 generelt godkendte almindelige, fire generelt godkendte kommunale og 45 konkret godkendte almindelige plejefamilier, samt en konkret godkendt kommunal plejefamilie og 19 netværksplejefamilier. Disse 358 plejefamilier er i de følgende beregninger trukket fra både population, stikprøve og analyseudvalg.

Derudover kan der fortsat være et ukendt antal blandt populationen af plejefamilier (se tabel 1 herunder), der ikke har modtaget eller besvaret spørgeskemaet, og som ikke falder inden for vores afgrænsning af populationen.

3.2.2 Stikprøve, distribution og analyseudvalg

Efter indhentning af kontaktoplysninger fra Tilbudsportalen og kommunerne udtrak vi en tilfældig stikprøve blandt de generelt godkendte almindelige plejefamilier. For de øvrige fire typer af plejefamilier var antallet så begrænset, at vi sendte spørgeskemaet til alle plejefamilier inden for de givne typer.

For at kvalificere spørgeskemaet pilottestede vi det i tre plejefamilier, før vi distribuerede det til de plejefamilier, der indgik i stikprøven. Det gav anledning til enkelte ændringer i spørgeskemaets indhold og opsætning.

Den 25. november 2016 sendte vi spørgeskemaet til 2540 plejefamilier per e-mail. Den 2. december 2016 sendte vi et brev med et link til spørgeskemaet til yderligere 380 plejefamilier med post. Alle plejefamilier, der modtog spørgeskemaet per e-mail, modtog yderligere to e-mails med en påmindelse om spørgeskemaundersøgelsen, henholdsvis den 17. og 28. december 2016 (med mindre de inden da havde besvaret skemaet).

I alt blev spørgeskemaet distribueret til 2920 plejefamilier. 81 af disse plejefamilier betragtes som frafaldet, fordi deres e-mail ikke var korrekt. 358 af plejefamilierne viste sig gennem de første to spørgsmål i spørgeskemaet ikke at falde inden for vores afgrænsning af populationen (se ovenfor). Den samlede stikprøve er derfor på 2481 plejefamilier.

Nedenstående tabel viser antallet af plejefamilier inden for hver type (populationen); det antal, der modtog spørgeskemaet (stikprøven); samt det endelige antal besvarelser (analyseudvalget) og svarprocenten for hver af de forskellige typer af plejefamilier og samlet.

Tabel 1 Antal plejefamilier, stikprøvestørrelse, antal besvarelser og svarprocent fordelt på plejefamilietyper.

Plejefamilietype	Population	Stikprøve	Analyseudvalg	Svarprocent
Generelt godkendte almindelige plejefamilier	5840	1093	560	51
Generelt godkendte kommunale plejefamilier	109	109	74	68
<i>Generelt godkendte i alt</i>	<i>5949</i>	<i>1202</i>	<i>633</i>	<i>53</i>
Konkret godkendte almindelige plejefamilier	696	641	352	55
Konkret godkendte kommunale plejefamilier	16	16	11	69
Konkret godkendte netværksplejefamilier	660	622	312	50
<i>Konkret godkendte i alt</i>	<i>1372</i>	<i>1279</i>	<i>675</i>	<i>53</i>
Samlet	7321	2481	1308	53

Noter:

1. Opgørelsen af det samlede antal generelt godkendte plejefamilier (populationen) er baseret på oplysninger fra Tilbudsportalen. Den omfatter alle plejefamilier, der i november 2016 var generelt godkendt til at have et eller flere børn anbragt. Det inkluderer et ukendt antal plejefamilier, der alene er godkendt til aflastning, eller som ikke havde børn/og eller unge mellem 0 og 17 år anbragt i november 2016.
2. Opgørelsen af det samlede antal konkret godkendte plejefamilier er baseret på oplysninger fra kommunerne fra november 2016. Den omfatter som udgangspunkt alle plejefamilier, kommunerne har konkret godkendt, og som i november 2016 havde et eller flere børn eller unge mellem 0 og 17 år anbragt i døgnpleje. Tallet skal læses med det forbehold, at der på grund af usikkerheder i kommunernes oplysninger indgår et ukendt antal plejefamilier, der ikke falder inden for denne afgrænsning. Det kan eksempelvis være plejefamilier, der alene er godkendt til aflastning eller som ikke havde børn og/eller unge mellem 0 og 17 år anbragt i november 2016.
3. Stikprøven er det antal plejefamilier, som spørgeskemaet blev sendt til. Vi sendte spørgeskemaet til alle konkret godkendte samt de generelt godkendte kommunale plejefamilier (hele populationen) og til et tilfældigt udtræk af de generelt godkendte almindelige plejefamilier. At stikprøven for de konkret godkendte plejefamilier er lidt mindre end populationen skyldes alene, at vi pga. manglende eller forkerte kontaktoplysninger ikke kunne sende spørgeskemaet til dem.
4. Analyseudvalget er antal gennemførte besvarelser og omfatter alene plejefamilier, der i december 2016 havde børn og/eller unge mellem 0 og 17 år anbragt i døgnpleje.

Spørgeskemaet er i alt gennemført af 1309 plejefamilier. Det svarer til en samlet svarprocent på 53 pct. Tre af de 1309 plejefamilier deltog i pilottesten af spørgeskemaet. Efter hver pilottest foretog vi som nævnt nogle mindre ændringer i spørgeskemaet. Det er årsagen til, at der er enkelte spørgsmål, der kun er besvaret af 1306, 1307 eller 1308 plejefamilier.

Vi har bestræbt os på at distribuere spørgeskemaet til den primære plejeforælder i et par, baseret på Tilbudsportalen og kommunernes oplysninger. 16 pct. af respondenterne har dog angivet i spørgeskemaet, at det altid er deres partner, der er angivet som primær plejeforælder. Yderligere 16 pct. har angivet, at det er forskelligt, hvem der i plejekontrakter står angivet som den primære plejeforælder. Når vi i rapporten skelner mellem respondent og partner er det altså kun i 84 pct. af tilfældene ensbetydende med, at respondenterne altid eller af og til er den primære plejeforælder.

Bortfaldsanalyse

Vi har foretaget en bortfaldsanalyse for de forhold, hvor vi har oplysninger om totalpopulationen fra henholdsvis Tilbudsportalen (generelt godkendte plejefamilier) og kommunerne (konkret godkendte plejefamilier). Det drejer sig om bopælsregion og plejefamilietype.

Analysen viser, at fordelingen af plejefamilierne på bopælsregion i analyseudvalget samlet set svarer til fordelingen i populationen. Hvad angår bopælsregion er analyseudvalget med andre ord repræsentativt. Hvad angår plejefamilietyper viser bortfaldsanalysen, at fordelingen af plejefamilierne i analyseudvalget ikke svarer til fordelingen i populationen. Dette forholder vi os til i afrapporteringen af resultaterne ved at opdele plejefamiliernes besvarelser på plejefamilietyper, når der er signifikante forskelle på, hvad plejefamilier af forskellige typer har svaret.²

Vi opdeler primært på plejefamilietyperne almindelige, kommunale og netværksplejefamilier. De få steder, hvor vi opdeler på generelt og konkret godkendte plejefamilier, er det fordi det er relevant i forhold til praksis. Det gælder fx grundkurser til plejefamilier, hvor ansvaret for de generelt og konkret godkendte ligger hos henholdsvis socialtilsynene og kommunerne.

3.3 Interview med otte udvalgte kommuner

I undersøgelsen indgik interview med otte udvalgte kommuner. Formålet med interviewene var at opnå viden om følgende:

- Hvordan de otte kommuner vurderer behovet for og omfanget af supplerende støtte til børn og unge anbragt i familiepleje, samt hvilke former for supplerende støtte de typisk bevilger.
- Kommunernes erfaringer med uddannelse, efteruddannelse og supervision af plejefamilierne (uddybende i forhold til den viden vi får herom via spørgeskemaundersøgelsen i kommunerne).
- Hvordan de otte kommuner overordnet vurderer plejefamiliernes faglige forudsætninger for at løfte opgaven.

Der var tale om gruppeinterview med to-fem personer. Ved den første kontakt til interviewkommunerne fortalte vi, hvad vi ønskede at opnå viden om gennem interviewene. Vi foreslog desuden, at interviewpersonerne kunne være både familieplejekonsulenter og myndighedsrådgivere. Derudover lod vi det være op til interviewkommunerne selv, hvem de mente var relevante at tale med for at belyse de givne spørgsmål. Det gjorde vi i en erkendelse af, at kommunernes organisering på familieplejeområdet kan variere betydeligt. Ved alle interview var der både

² Det skal her bemærkes, at der er spørgsmål, hvor der ved enkelte svarkategorier er for få besvarelser til, at vi kan foretage en signifikanstest. Vi har her valgt at medtage spørgsmålsbesvarelserne opdelt på plejefamilietyper, når der i de resterende svarkategorier er tydelige forskelle på, hvad plejefamilier af forskellige typer svarer. Omvendt har vi undladt at opdele besvarelserne i plejefamilietyper, når der på de resterende svarkategorier ikke er tydelige forskelle på, hvad plejefamilier af forskellige typer svarer.

familieplejekonsulenter og myndighedsrådgivere til stede, og ved nogle endvidere en mellemlider på familieplejeområdet.

Interviewene var semistrukturerede. Det vil sige, at de tog form af samtaler med udgangspunkt i en interviewguide med faste spørgsmål og temaer, der skulle belyses. Interviewene varede mellem 1,5 og 2 timer.

Aalborg kommune fungerede som pilotkommune. Idet vi kun foretog meget begrænsede ændringer i interviewguiden på baggrund af interviewet i Aalborg kommune, indgår dette interview på lige fod med de andre. Ikke desto mindre er der enkelte interviewspørgsmål, som vi ikke har fået besvaret i Aalborg kommune.

3.3.1 Udvælgelse af interviewkommuner

De otte kommuner, der er blevet interviewet, er:

- Haderslev Kommune
- Køge Kommune
- Langeland Kommune
- Lemvig Kommune
- Lyngby-Taarbæk Kommune
- Næstved Kommune
- Skive Kommune
- Aalborg Kommune

Interviewkommunerne blev udvalgt med henblik på at opnå en spredning på følgende forhold:

- Antallet af anbringelser i plejefamilier per 1000 indbyggere i alderen 0-17 år i 2014 (baseret på anbringelsesstatistikken)
- Kommunens størrelse i form af indbyggertal
- Kommunens geografiske placering (by/land og region)

Vi anvendte dermed en strategi for case-udvælgelse, som sigter imod at opnå forskelligartet viden om de undersøgte spørgsmål. Samtidig giver denne udvælgelsesmetode mulighed for at undersøge, om der er tendenser, som går igen på tværs af de otte kommuner, der qua udvælgelsen som udgangspunkt er meget forskellige.

Interviewene fandt sted i november, december og januar måned 2016-17. Før udgivelsen af rapporten har kommunerne fået mulighed for at afgive bemærkninger til de uddrag af rapporten, der er baseret på interviewet med deres kommune, inklusiv eventuelle citater.

3.4 Interview med de fem socialtilsyn

Udover interview med otte kommuner foretog vi også interview med de fem socialtilsyn. Interviewene havde til formål at bidrage med viden om

- Hvordan socialtilsynene tilrettelægger grundkurserne til de generelt godkendte plejefamilier.
- Hvorvidt socialtilsynene oplever, at plejefamilierne modtager tilstrækkelig uddannelse, efteruddannelse og supervision.
- Hvordan socialtilsynene overordnet vurderer plejefamiliernes faglige forudsætninger for at løfte opgaven.

Interviewene blev foretaget som telefoninterview, i fire tilfælde med én medarbejder fra hvert socialtilsyn. I tre af disse socialtilsyn var denne medarbejder en sektions- eller afdelingsleder, i ét tilfælde en tilsynskonsulent. I Socialtilsyn Midt har vi, på baggrund af tilsynets eget ønske, foretaget ét interview med en stabsleder og to nygodkendelseskonsulenter, samt ét interview med en tilsynskonsulent.

Interviewene var semistrukturerede, hvilket vil sige, at de tog form af samtaler med udgangspunkt i en interviewguide med faste spørgsmål og temaer, der skulle belyses. De varede mellem 30 minutter og 1 time.

Interviewene fandt sted i november, december og januar måned 2016-17. Før udgivelsen af rapporten har interviewpersonerne fra tilsynene fået mulighed for at afgive bemærkninger til de uddrag af rapporten, der er baseret på interviewet med dem, inklusiv eventuelle citater.